

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Odeta BIČKUVIENĖ
Ekonomikos studijų programos studentė

GYVENIMO KOKYBĖS LIETUVOJE VERTINIMAS

Magistro darbas

Šiauliai, 2014

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Odeta BIČKUVIENĖ

GYVENIMO KOKYBĖS LIETUVOJE VERTINIMAS

Magistro darbas
Ekonomika (L100)

Darbo vadovė:
prof.dr. Zita TAMAŠAUSKIENĖ

Teigiū, kad magistro baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studentės parašas)

SANTRAUKA

Odetą Bičkuvienė

Gyvenimo kokybės vertinimas Lietuvoje. Magistro darbas.

Šio magistro darbo tikslas – atlikti gyventojų gyvenimo kokybės vertinimą Lietuvos apskričių lygmeniu. Pirmojoje darbo dalyje analizuojami teoriniai gyvenimo kokybės ir jos vertinimo aspektai. Antroje dalyje, remiantis teoriniais gyvenimo kokybės tyrimų pagrindais, buvo analizuojami gyvenimo kokybės vertinimo statistiniai rodikliai, Lietuvos apskričių lygmeniu. Trečioje dalyje, remiantis antroje dalyje aptarta gyvenimo kokybės indekso skaičiavimo metodologija, atlikta indeksą sudarančių smulkesnių indeksų lyginamoji analizė bei pateiktas apibendrintas gyvenimo kokybės indeksas, apskričių lygmeniu. Analizuojant gyvenimo kokybę Lietuvos apskrityse, nustatyta, kad materialinės sąlygos geriausios Marijampolės apskrityje, sveikata – Klaipėdos, išsimokslinimas – Vilniaus, aplinkos kokybė – Tauragės ir Šiaulių bei kultūros išsivystymas – Vilniaus. Bendra gyvenimo kokybė geriausiai įvertinta Vilniaus apskrityje.

SUMMARY

Odetą Bičkuvienė

Assessment of the quality of life in Lithuania. Master Thesis.

Goal of the master thesis is to carry out evaluation of residents' living quality at a level of Lithuanian counties. First part of the thesis analyzes theoretical aspects of living quality and its evaluation. In the second part of the thesis statistical rates of living quality evaluation have been analyzed, in accordance with theoretical basis of living quality research at a level of Lithuania counties. Third part presents comparative analysis of smaller indexes covered by the index, in accordance with methodology of index counting presented in the second part, at a level of counties. After analyzing living quality in Lithuanian counties, it was found that the best material conditions are in Marijampolė county, health – in Klaipėda, education – in Vilnius, environment quality – in Tauragė and Šiauliai, and culture development – in Vilnius. General living quality has been best evaluated in Vilnius.

TURINYS

PAVEIKSLAI	4
LENTELĖS	6
ĮVADAS	7
I. GYVENIMO KOKYBĖS VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Gyvenimo kokybės koncepcija ir ją lemiantys veiksniai	9
1.2. Gyvenimo kokybės vertinimas ir metodai	18
1.3. Gyvenimo kokybės tyrimų problemos ir galimybės	24
II. LIETUVOS GYVENTOJŲ GYVENIMO KOKYBĖS RODIKLIŲ ANALIZĖ APSKRIČIŲ LYGMENIU	28
2.1. Tyrimo metodologinės nuostatos	28
2.2. Gyvenimo kokybės vertinimo rodiklių analizė	35
2.2.1. <i>Materialinių sąlygų dinaminių rodiklių analizė</i>	35
2.2.2. <i>Sveikatos dinaminių rodiklių analizė</i>	46
2.2.3. <i>Išsimokslinimo dinaminių rodiklių analizė</i>	49
2.2.4. <i>Aplinkos kokybės dinaminių rodiklių analizė</i>	50
2.2.5. <i>Kultūros dinaminių rodiklių analizė</i>	52
III. GYVENIMO KOKYBĖS INDEKSO SKAIČIAVIMAS IR VERTINIMAS	54
3.1. Gyvenimo kokybės indeksą sudarančių sudėtinių indeksų skaičiavimas 2008 – 2012 m. laikotarpiu	54
3.2. Gyvenimo kokybės indekso lyginamieji svoriai, apskričių lygmeniu	62
IŠVADOS	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS	69
PRIEDAI	75

PAVEIKSLAI

1.1 pav. Gyvenimo kokybės apibrėžimo atmainos.....	9
1.2 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų raidos ypatumai.....	11
1.3 pav. Gyvenimo kokybės pagrindinės sritys ir jų sąveikos.....	13
1.4 pav. Gyvenimo kokybės veiksnių modelis.....	14
1.5 pav. Gyvenimo kokybės modelis.....	16
1.6 pav. Gyvenimo kokybę sudarantys veiksniai.....	17
1.7 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų sritys.....	18
1.8 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų veikėjai (dalyviai).....	25
1.9 pav. Gyvenimo kokybės vertinimo požymių klasifikacija.....	26
2.1 pav. Daugiadimensinis gyvenimo kokybės vertinimo modelis.....	30
2.2 pav. Gyvenimo kokybės indeksai ir juos apibūdinantys rodikliai.....	32
2.3 pav. Lietuvos apskričių neto darbo užmokesčio palyginimas su Lietuvos vidurkiu 2008 – 2012 m. laikotarpiu, proc. nuo Lietuvos darbo užmokesčio vidurkio.....	36
2.4 pav. Vidutinės disponuojamosios pajamos per mėnesį, vienam namų ūkio nariui, Lt.....	38
2.5 pav. Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose dėl pinigų stokos negalima laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, procentas, 2008 – 2012 m.	40
2.6 pav. Asmenų, negalinčių apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų dalis, proc., 2008 -2012 m.....	41
2.7 pav. Asmenų, neturinčių galimybės bent savaitę praleisti atostogų ne namuose, dalis, proc. 2008 – 2012 m.....	41
2.8 pav. Asmenų, negalinčių sau leisti pakankamai šildyti būsto, procentas, 2008–2012 m.....	42
2.9 pav. Asmenų, negalinčių sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto, dalis, proc., 2008 – 2012 m.....	43
2.10 pav. Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, neturinčiuose ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, dalis proc., 2008 – 2012 m.....	44
2.11 pav. Individualių automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų Lietuvos apskrityse, 2012 m.....	45
2.12 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvos apskrityse, metais, 2008 – 2012 m.....	46
2.13 pav. Bendras mirtingumo rodiklis Lietuvos apskrityse, 2008 – 2012 m.....	47

2.14 pav. Kūdikių mirtingumo rodiklis Lietuvos apskrityse, 2008 – 2012 m.	48
2.15 pav. Gyventojų išsilavinimas lyginant su atitinkamos amžiaus grupės bendru gyventojų skaičiumi, proc., 2008 ir 2012 m.	49
2.16 pav. Asmenys, gyvenantys namų ūkiuose susiduriančiuose su aplinkos poveikio problemomis, proc., 2009 ir 2012 m.	51
2.17 pav. Kultūros srities rodikliai, 2008 – 2012 m.	52
3.1 pav. Materialinių sąlygų indeksas, koeficientu	56
3.2 pav. Sveikatos indeksas, koeficientu	57
3.3 pav. Išsimokslinimo indeksas, koeficientu	59
3.4 pav. Aplinkos kokybės indeksas, koeficientu	60
3.5 pav. Kultūros išsivystymo indeksas, koeficientu	61
3.6 pav. Gyvenimo kokybės indekso struktūra 2008 m., proc.	63
3.7 pav. Gyvenimo kokybės indekso struktūra 2012 m., proc.	63
3.8 pav. Apibendrintas gyvenimo kokybės indeksas Lietuvos apskrityse 2008 ir 2012 m., proc.	64

LENTELĒS

1.1 lentelē. Užsienio šalyse naudojami gyvenimo kokybės indeksai.....	19
1.2 lentelē. Lietuvoje naudojami gyvenimo kokybės indeksai.....	22
2.1 lentelē. Normuojamų rodiklių kritinės ir idealios būklės reikšmės.....	31
2.2 lentelē. Gyvenimo kokybės sričių reikšmingumas.....	34

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir naujumas. Vystantis ekonomikai vienas iš pagrindinių vykdomos ekonominės politikos tikslų turėtų būti visuomenės gerovės užtikrinimas. Tačiau diskusijos apie aukštesnę gyvenimo kokybę skatina atidžiai sekti valdžios institucijų veiksmus, kad būtų galima įvertinti, ar konkrečios valstybės vykdoma ekonominė politika prisideda prie gyventojų gerovės didėjimo, ar ją mažina. Socialinius tikslus, visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę laikant prioritetinėmis sritimis, tikimasi padidinti šalies konkurencingumą, skatinti ekonominį augimą, taip įveikiant šiuo laikotarpiu aktualias problemas, kaip nedarbą, emigraciją, socialinę-ekonominę nelygybę bei regioninius skirtumus [59].

Nors BVP¹ yra laikomas pagrindiniu ekonomikos plėtrą atspindinčiu rodikliu, tačiau svarbu suprasti, kad jis neatspindi ekologinio subalansuotumo ar socialinės įtraukties. Kaip teigia J. E. Stiglitz, A. Sen, J. P. Fitoussi (2008), bendrieji ekonomikos rodikliai (BVP, infliacija, biudžeto deficitas ir kt.) neatspindi tikrosios šalyje susidariusios padėties, nes realią ekonomikos būklę atspindi žmonių gyvenimo gerovė. Atlikti gyvenimo kokybės tyrimai rodo, kad norint atlikti vertinimus būtinas sisteminis požiūris, pasižymintis gyvenimo kokybės veiksnių ir jų grupių išskyrimu.

Užsienio literatūroje plačiai ir nuosekliai atliekami gyvenimo kokybės tyrimai, kai tuo tarpu Lietuvoje vis dar pasigendama nuolat ir išsamiai vykdomų tyrimų. T. Bilevičienė (2012) atliko gyvenimo kokybės rodiklių kaitos analizę, tuo tarpu V. Servetkienė (2012) aptarė pastarųjų rodiklių statistinius pokyčius. R. Lazutka (2007), I. Blažienė (2002) analizavo socialinio aprūpinimo ir socialinės paramos Lietuvoje klausimus, taip pat tyrė gyventojų gerovę. U. L. Orlova ir B. Gruževskis (2012) atliko sąvokos „gyvenimo kokybė“ raidos tendencijų analizę. Tyrimai atliekami fragmentiškai ir atspindi gyvenimo kokybės pokyčius ir problemas.

Itin svarbus žingsnis gyvenimo kokybės tyrimuose Lietuvoje buvo žengtas 2012 m. balandžio mėn., kai Europos statistikos sistemos komitetas sureagavo į mokslininkų J. Stiglitzo, A. Seno, J. P. Fitoussi ir Europos Komisijos iniciatyvas patobulinti visuomenės pažangos matavimus ir parengė specialius rodiklių rinkinius šių reiškinių vertinimui. Nuo tada Lietuvos Statistikos departamentas, ėmė skelbti atskirą gyvenimo kokybės rodiklių grupę. Kaip pastebi V. Servetkienė (2013, p. 13), paskelbti duomenys yra iškalbingi ir informatyvūs, atsakantys į klausimus, kas daro gyventojus (ne)laimingus, ir padeda nustatyti, kokie yra svarbiausi skirtumai tarp įvairių visuomenės grupių, kalbant apie bendrą gyvenimo gerovę.

---

¹ BVP – bendrasis vidaus produktas

Kaip teigia R. B. Reich (2010), kai ekonomikos augimo rezultatais naudosis kiek įmanoma daugiau žmonių, tai jų gerovę skatins ir bendrą ekonominę pažangą.

Tyrimo problema. Tiek užsienio, tiek Lietuvos mokslinėje literatūroje plačiai vartojamos daugiadimensinis požiūris į gyvenimo kokybę. Gyvenimo kokybės apibrėžimas vartojamas apibūdinti susijusiems, tačiau kartu kažkuo ir skirtingiems ekonominiams, socialiniams ir politiniams reiškiniams.

Šiuo metu Vakarų Europos šalyse ir JAV nėra sukurta vieninga metodika gyvenimo kokybei įvertinti. Todėl priklausomai nuo tyrėjo požiūrio ir jo gyvenimo kokybės suvokimo išlieka ganėtinai subjektyvus vertinimo metodikos parinkimas.

Apibendrinant įvairių autorių gyvenimo kokybės sampratą ir jos vertinimo metodus, kyla problema, *kokie kiekybiniai rodikliai, siekiant kuo objektyviau įvertinti tiriamą reiškinį, turi būti analizuojami norint įvertinti gyventojų gyvenimo kokybę.* Problemos susidarymą lemia daugiadimensinė gyvenimo kokybės samprata, sudėtinių indeksų metodologiniai trūkumai, paties tyrėjo požiūris bei ekonomikos būklė, kuri priklauso nuo valstybės vykdomos politikos bei išteklių paskirstymo tarp visuomenės sluoksnių.

Tyrimo objektas. Gyventojų gyvenimo kokybė, Lietuvos apskričių lygmeniu.

Tyrimo tikslas – atlikti gyventojų gyvenimo kokybės vertinimą Lietuvos apskričių lygmeniu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti gyventojų gyvenimo kokybės koncepciją ir ją lemiančius veiksnius.
2. Išanalizuoti užsienio ir Lietuvos autorių pateiktus gyvenimo kokybės vertinimo rodiklius ir indeksų bei metodų įvairovę.
3. Atlikti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybės 2008 – 2012 m. dinaminę analizę, panaudojant kiekybinius rodiklius, apskričių lygmeniu.
4. Įvertinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę 2008 – 2012 m., apjungiant gyvenimo kokybės rodiklius į vieną indeksą, apskričių lygmeniu.

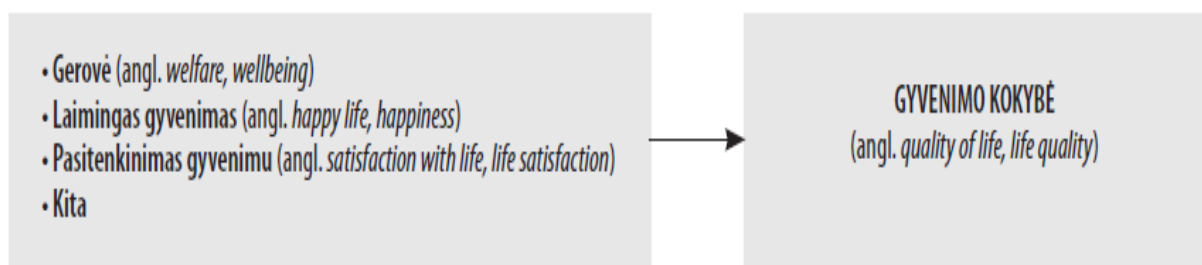
Tyrimo metodai.

Lyginamoji mokslinės literatūros šaltinių ir straipsnių analizė bei sisteminimas ir grupavimas, Lietuvos statistikos departamento duomenų analizė, dinaminių eilučių analitinis metodas (absoliutiniai pokyčiai, kitimo tempai, padidėjimo (sumažėjimo) tempai), grafinis duomenų pateikimas, indukcijos ir dedukcijos metodai, regresinė analizė, loginis duomenų apibendrinimas, modeliavimas ir gyvenimo kokybės indekso kūrimas.

I. GYVENIMO KOKYBĖS VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Gyvenimo kokybės koncepcija ir ją lemiantys veiksniai

Mokslinėje literatūroje nėra pateikiamas vienas „gyvenimo kokybės“ apibrėžimas. Įvairūs tyrėjai, analizuojantys gyvenimo kokybę, sąvoką aiškina ir interpretuoja skirtingai. Dažniausiai tai priklauso ne tik nuo išsikelto tyrimo tikslo, objekto, metodikos, problemos, teritorijos, bet ir nuo subjektyvaus analizę atliekančio asmens požiūrio. Kaip teigia M. Gilhooly ir kt. (2005) bei V. Starkauskienė (2011), tai apsunkina tyrėjus, kurie privalo konceptualizuoti pagrindinę sąvoką kiekvienam konkrečiam tyrimui atlikti. Daugiareikšmį sąvokos apibrėžimą, pirmiausiai lemia termino tarpdiscipliniškumas, tai dar 1995 m. pastebėjo M. Farquhar, ir vartojimo kontekstas, pastarąjį 2004 m. išskyrė R. L. Schalock ir D. Felce. Analizuodama gyvenimo kokybės sąvokos apibrėžimą ir santykį su gero gyvenimo terminais, S. Krutulienė (2012, p. 6) pastebi, kad „priklausomai nuo kultūrinio ir istorinio konteksto, gerovė gali būti skirtingai apibrėžiama, tačiau tradiciškai ji suvokiama kaip naudingumas (angl. *utility*) ir siejama su ekonominiais gero gyvenimo matais“. Skirtingose mokslo srityse gyvenimo kokybės sąvoka aiškinama, orientuojantis į skirtingus atitinkamos mokslo krypties aspektus ir prioritetus, apimančius tam tikras gyvenimo sritis. Todėl lyginant įvairių autorių apibrėžimus, būtina atkreipti dėmesį į jų išskiriamus ypatumus, kuriais remdamiesi autoriai analizuoja gyvenimo kokybę.

1.1 pav. Gyvenimo kokybės apibrėžimo atmainos

Šaltinis: Janušauskaitė, G. (2008). Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 19 (4), p. 35.

G. Janušauskaitė (2008) atlikusi gyvenimo kokybės tyrimą išskyrė gyvenimo kokybės apibrėžimų atmainas, pateiktas pirmame paveiksle. Jame matyti, kad gyvenimo kokybė daugelio mokslininkų darbuose tapatinama su gerove, laimingu ir pilnaverčiu gyvenimu ar

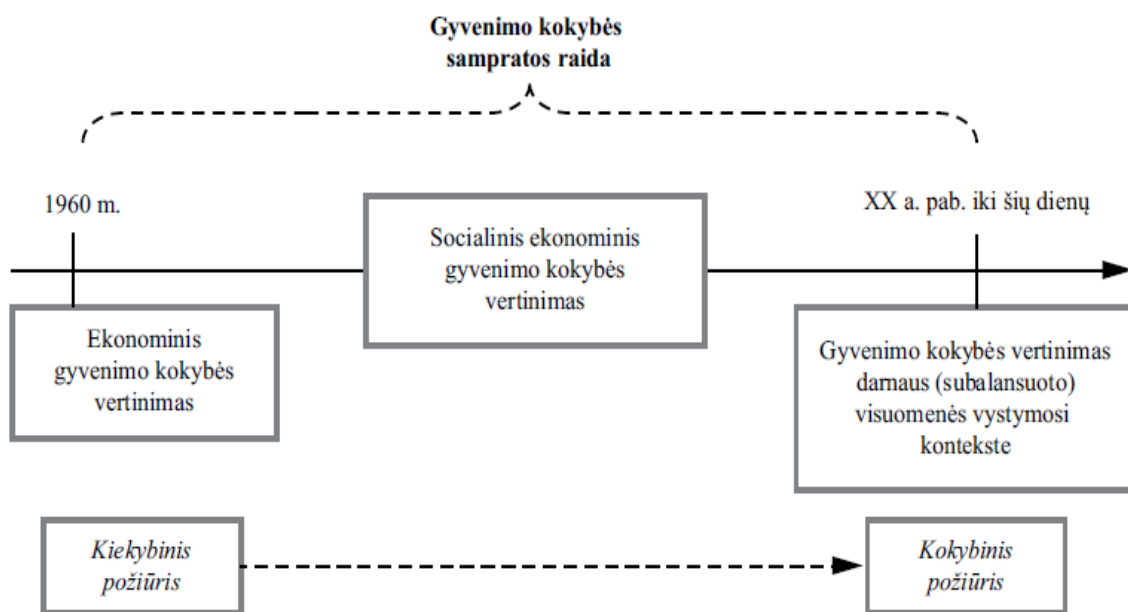
laikoma kaip pasitenkinimas gyvenimu. Šie gyvenimo kokybės sampratos kaitos aspektai, rodo, kad atskirais visuomenės vystymosi etapais individuali ir (ar) visuomeninė gerovė ar gyvenimo kokybė turėjo tik jai būdingus bruožus arba buvo veikiami to meto socialinės, ekonominės ir politinės aplinkos. Įvertinti gyvenimo kokybę galima tik santykinai, priklausomai nuo tyrėjo pasirinktos vertinimo skalės. Todėl, atliekant tyrimus, būtina apibrėžti šią sąvoką bei nustatyti jos vietą ir ryšį su kitais socialiniais ir ekonominiais reiškiniais.

Taip pat būtina paminėti, jog gyvenimo kokybė nėra tas pats, kas gyvenimo lygis, nes įvairūs pajamų ir vartojimo rodikliai sudaro tik vieną gyvenimo kokybės aspektą. Gyvenimo lygis – tai būdas ir laipsnis patenkinti materialiniams poreikiams, tuo tarpu gyvenimo kokybė – apima ne tik ekonominių poreikių patenkinimą, bet ir neekonominius poreikius, kuriems galima priskirti sveikatos būklę, kultūrą, švietimo lygį, asmens saugumą [59]. Kaip pastebi D. Verkulevičiūtė (2009, p. 18), gyvenimo kokybė „atskleidžia materialinių ir kultūrinių poreikių patenkinimo kokybinę pusę“. Pastaroji išreiškia žmogaus socialinės laisvės laipsnį, galimybes realizuoti gebėjimus ir gyvenimo tikslus. Apibendrinus pastarąsias sąvokas, galima daryti išvadą, kad gyvenimo kokybė yra platesnė sąvoka, kuri apima gyvenimo lygį ir gyvenimo sąlygas.

Gyvenimo kokybe imta domėtis nuo XX a. antrosios pusės. Dar 1964 m. L. B. Johnson, analizuodamas gyvenimo kokybės sampratą, pabrėžė, kad žmonėms galimybę siekti laimės suteikia tinkama aplinka, gebėjimai ir socialinė struktūra. Tuo tarpu praėjus daugiau nei keturiems dešimtmečiams, 2005 m. F. Oort gyvenimo kokybę apibrėžė, kaip žmogaus fizinę sveikatą, jo psichologinę būklę, asmeninius įsitikinimus, socialinius santykius ir santykius su aplinka, kurie turi būti kompleksiskai vertinami. Pastaroji termino samprata labiau orientuota į kiekvieno žmogaus asmenines savybes, kurias lemia ir skirtingą gyvenimo kokybės supratimą. Tuo tarpu M. Bacevičienė (2005) gyvenimo kokybės sampratą apibrėžė pakankamai plačiai. Ji pabrėžė, kad visapusiškas asmens pasitenkinimas gyvenimu priklauso nuo sveikatos, išsimokslinimo, sugebėjimų, kūrybingumo, savigarbos, šeimos, darbo, gyvenimo sąlygų, finansinės padėties ir kt. XXI a. pradžioje labiau orientuotasi ne tiek į objektyvią gyvenimo kokybę, kiek į subjektyvią. Tai 2011 m. pastebėjo A. Juozulynas, M. Butikis, A. Venalis ir kt., aiškindami, kad gyvenimo kokybė – tai tam tikras socialinis konstruktas, kuris susideda iš savitų socialinių dimensijų. L. Fallowfield (2009) išskyrė, jog tai pasireiškia skirtingai priklausomai nuo filosofinio, politinio ir medicininio požiūrių. U. L. Orlova ir B. Gruževskis (2012) pabrėžė vieningo apibrėžimo nebuvimo išskirtinumą, nes tai nurodo atvirą, gyvą ir besivystantį gyvenimo kokybės mokslinį diskursą, kuriame kiekvienas naujas straipsnių ar tyrimų autorius gali įnešti svarbių ir naujų įžvalgų.

V. Servetkienė (2013, p. 25) pabrėžia, kad „gyvenimo kokybė apibūdina esmines gyventojų gyvenimo sąlygas, kurios apima asmens fiziniam, protiniam ir dvasiniam vystymuisi būtinas buitines sąlygas: būsto, aplinkos, mitybos kokybę, apsirūpinimo įprastinėmis kasdienio gyvenimo reikmėmis galimybes, tačiau nėra joms tapati“. Tačiau kaip pastebi O. G. Rakauskienė (2013), gyvenimo kokybės suvokimas skiriasi nuo plačiai paplitusio visuomenės vartotojiško suvokimo, kuris remiasi žmogaus kaip universalus vartotojo modeliu. Į žmogų būtina žvelgti ne tik kaip į prekių ir paslaugų vartotoją, bet ir kaip į prekių ir paslaugų bei savo gyvenimo ir asmenybės kūrėją. Todėl O. G. Rakauskienė (2013) siūlo sistemine gyvenimo kokybės sampratą, kuri visapusiškai apibūdina sveikatos – ekologinę, ekonominę – materialinę ir moralinę – dvasinę visuomenės ar asmens būklę.

Aptariant įvairių autorių darbus (Schalock, R. L., Felce, D. (2004), Gilhooly, M., Gilhooly, K., Bowling, A. (2005), Starkauskienė, V. (2011), Orlova, U. L., Gruževskis, B. (2012), Krutulienė, S. (2012), Servetkienė, V. (2013) ir kt.) gyvenimo kokybės tyrimų raida glaudžiai susijusi su gyvenimo kokybės sampratos raida (žr. 1.2 paveiksle).

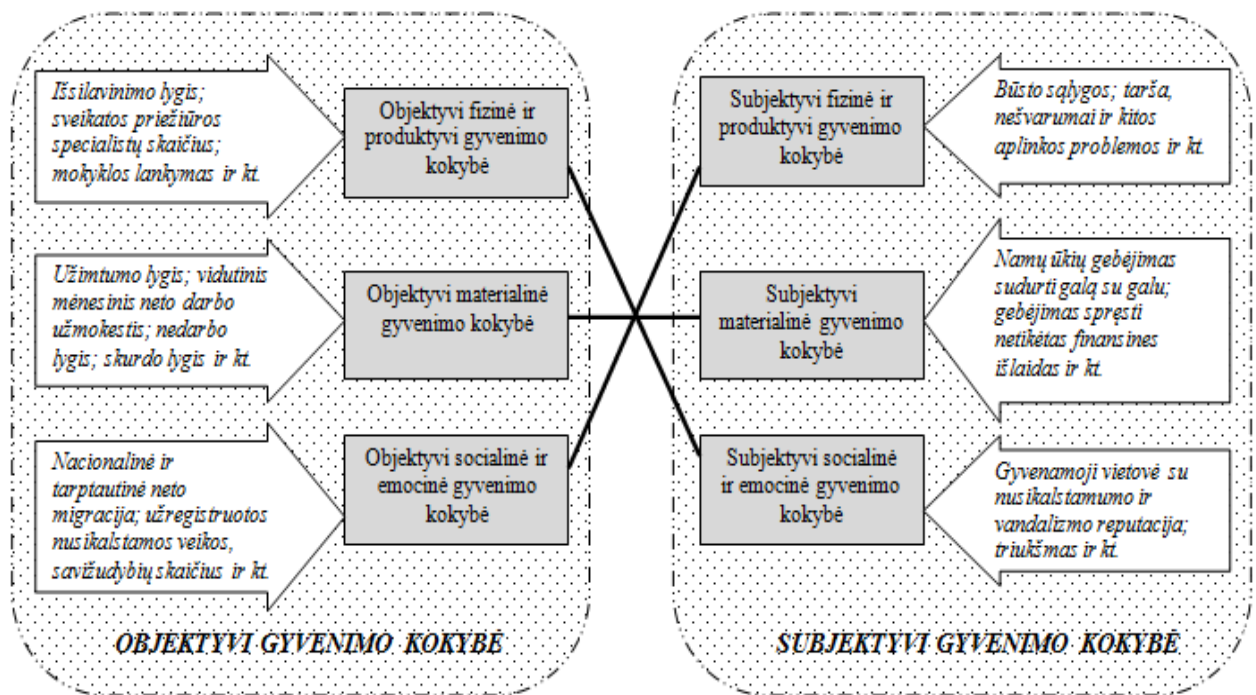
1.2 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų raidos ypatumai

Šaltinis: Vazonienė, G. (2010). Subjektyvios pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės socialiniai ekonominiai veiksniai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2010/2(27).

M. Rapley (2008) teigė, kad apie 1960 m. gyvenimo kokybės sąvoka buvo įsitvirtinusi kaip viešojo politinio diskurso terminas ir buvo vartojama politinėje retorikoje teigiant, kad svarbu ne „kiek daug, o kaip gerai“. Iki 1978 m. vyravę gyvenimo kokybės apibrėžimai apėmė labiau objektyvius ekonominius ir socialinius rodiklius. Čia labiau buvo

orientuojamasi į gerovės sampratą, priklausančią nuo materialinių išteklių paskirstymo, pajamų didėjimo ir ekonominio augimo. Svarbiausią vietą užėmė materialinės gerovės užtikrinimas, kaip pagrindinė priemonė naudojama gyvenimo kokybei užtikrinti. Tačiau nuo 1978 m. nustatyta, kad objektyvūs matavimai ne visada atskleidžia tikrąją gerovę, nes asmenys gali būti vienodai patenkinti tuo, kur ir kaip jie gyvena, nepriklausomai nuo skurdo ir gyvenamosios aplinkos [11]. XX a. antroje pusėje bandyta praplėsti gyvenimo kokybės apibrėžimą, siekiant įvertinti kiekvieno asmens gebėjimus ir pasirinkimo galimybes, teisingą išteklių paskirstymą ir jų naudą visuomenės nariams. Šis naujai susiformavęs požiūris lėmė gyvenimo kokybės matavimus socialiniais indeksais. Kaip teigia U. L. Orlova ir B. Gruževskis (2012, p. 11), imta domėtis „ne tik socialiniais-ekonominiais aspektais, bet ir nematerialia individo gerove, subjektyviais tikrovės vertinimais ir pasitenkinimu gyvenimu“. XX a. pabaigoje gyvenimo kokybės tyrimai perėjo dar į kitą lygmenį, kur tyrimai buvo atliekami vertinant darnų (subalansuotą) visuomenės vystymosi kontekstą (Juškevičius (2005); Dolan ir kt. (2006)), kuomet akcentuojamas gerovės tolydus paskirstymas tarp dabartinės ir būsimos žmonių kartų. Kaip pastebi R. Čiegis ir J. Pečkaitienė (2013), darni gyvenimo kokybė yra kuriama dabarties kartos, atsižvelgiant į gamtos ir socialinius šalies išteklius ir juos kaupiant ateities kartoms.

Įvertinant gyvenimo kokybės tyrimų raidos ypatumus tikslinga paminėti tai, jog šie tyrimai perėjo nuo kiekybinio požiūrio prie *kokybinio*. Kaip pastebi G. Janušauskaitė (2008, p. 39), tai reiškia, kad „analizuojant asmens / visuomenės gyvenimo kokybę stengiamasi dėmesį telkti ne vien į galėjimą / gebėjimą apsirūpinti minimaliam / normaliam gyvenimui užtikrinti reikalingais ištekliais, bet ieškoma būdų, kaip patenkinant poreikius gaunama nauda prisidėtų prie visapusiškos gyvenimo kokybės kilimo“. Tačiau gyvenimo kokybės negalima traktuoti vien tik per objektyvius ar subjektyvius rodiklius, nes ji apibrėžiama kaip sąsaja tarp subjektyvių ar individualiu suvokimu paremtų elementų ir tarp objektyvių aplinkybių (žr. 1.3. pav.).

1.3 pav. Gyvenimo kokybės pagrindinės sritys ir jų sąveikos

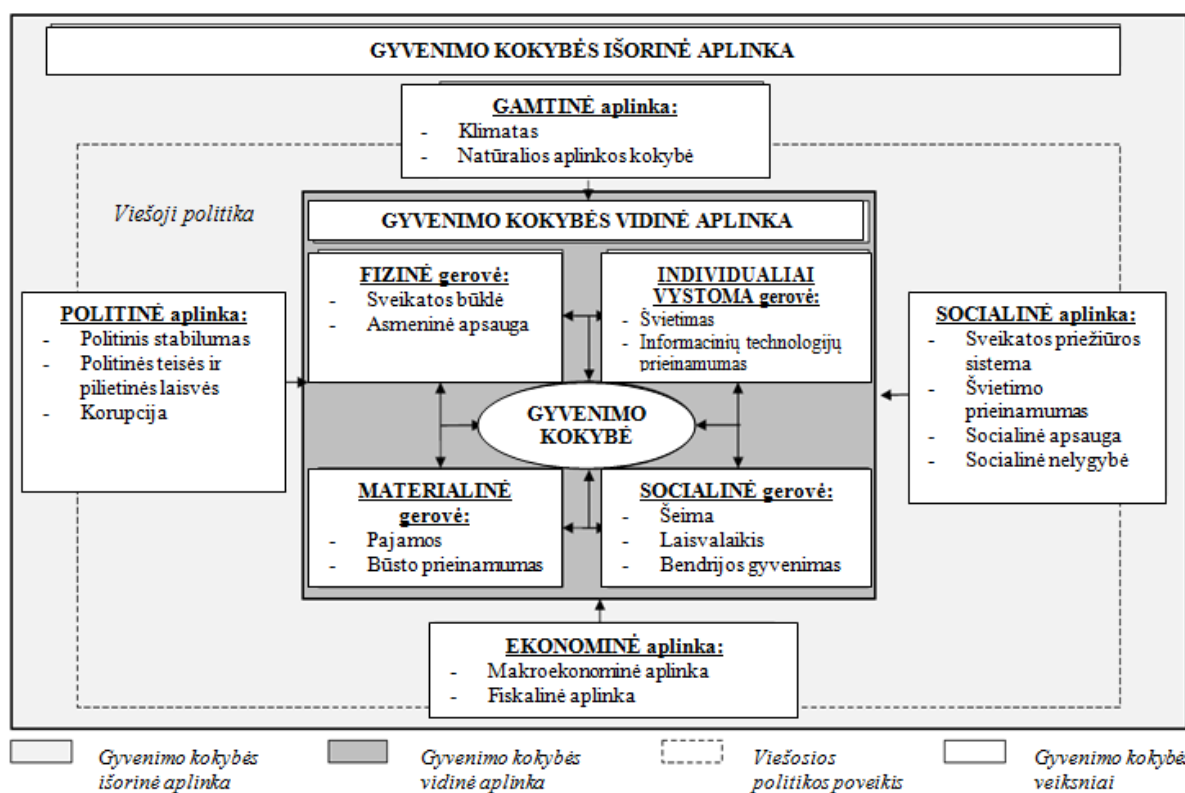
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis V. Starkauskiene (2011), E. Rybakovu (2012) bei E. Rybakovu, L. Liugailaite – Radzvičkienė ir S. Sajeva (2012).

Žvelgiant iš objektyvios pusės, gyvenimo kokybė priklauso nuo gyvenamosios vietovės socialinės – ekonominės sistemos, išrinktų viešojo sektoriaus atstovų, kurie yra atsakingi už viešųjų įstaigų valdymą, administravimą ir tvarkymą. Pastarosios įstaigos remia ir palaiko įvairius žmonių poreikius. Tuo tarpu žiūrint iš subjektyvios pusės, reikia atsižvelgti į kiekvieno asmens patirtį patenkinant poreikius [52]. Atliekant subjektyvius vertinimus, V. Servetkienė (2012) pirmiausia analizuoja *šeimą, darbą, finansinę padėtį*. Antrasis subjektyvių vertinamų aspektas susijęs su jutiminiu asmens pasauliu, kuris pasireiškia per *skausmą, rūpestį, pyktį arba pomėgius, malonumus, pasitenkinimą bei pagarbą*. Pagal pastarąją autorę, objektyvūs kriterijai, kurie formuoja gyvenimo kokybę, yra šie:

- *sveikata, švietimas, asmeninis aktyvumas* (mokamas arba nemokamas darbas, vykimas į darbą, laisvalaikis bei gyvenimo sąlygos),
- *politinė valia ir valdymas* (žodžio ir politinių pažiūrų laisvė, konstitucinės teisės ir teisinės garantijos, lygybė įstatymų atžvilgiu, nepriklausoma teismų santvarka, laisvė nuo korupcijos bei politinės įtakos),
- *socialiniai ryšiai* (pasitikėjimas, socialinė atskirtis, neoficiali parama, religiniai įsitikinimai, draugystė su kitos rasės, religijos asmenimis),
- *aplinkos sąlygos* (aplinkos kokybė ir žmonių sveikata, klimato pasikeitimai ir „natūralios“ stichinės nelaimės),

- *saugumo stoka* (asmeninis bei ekonominis nesaugumas, susijęs su nedarbu, sergamumu ir amžiumi),
- *horizontaliosios problemos: asmenų, charakterių, kartų nelygė* [58].

Subjektyvi gyvenimo kokybė yra savitas reiškinys. Pastaroji pasireiškia kiekvieno asmens pasitenkinimu, įvertinant kiekvieną aspektą. Todėl, vienas ar kitas realiai pasiektas objektyvus ekonominis rodiklis, kuris apibūdina tam tikrą gyvenimo kokybės lygį, įvairių žmonių gali būti traktuojamas labai skirtingai. Tai priklauso nuo daug subjektyvių priežasčių. Subjektyvi gerovė pasireiškia per tris tarpusavyje susijusius komponentus – pasitenkinimu gyvenimu, malonių poveikiu ir nemalonių poveikiu (afektu) [59]. V. Servetkienė (2013, p. 25) pastebi, kad „visus žmogaus gyvenimo aspektus apimanti koncepcija, kuri grindžiama išorinės aplinkos tinkamumu gyventi (makroaplinka) ir vidinės aplinkos veiksnių (mikroaplinka), kontroliuojamų paties žmogaus kaip teisių ir laisvių turėtojo, sinteze“ (žr. 1.4 pav.).

1.4 pav. Gyvenimo kokybės veiksnių modelis

Šaltinis: Starkauskienė, V. (2011). Quality of life factors and its integrated measurement model. Kaunas: VDU, p. 21.

Kiekvieno asmens gyvenimo kokybę pirmiausiai lemia objektyvi išorinė aplinka. Išorinę aplinką veikia nuo pačio asmens nepriklausanti politinė, gamtinė, socialinė ir ekonominė aplinka. Visi šie veiksniai lemia žmogaus subjektyvią gerovę. Subjektyvi gerovė

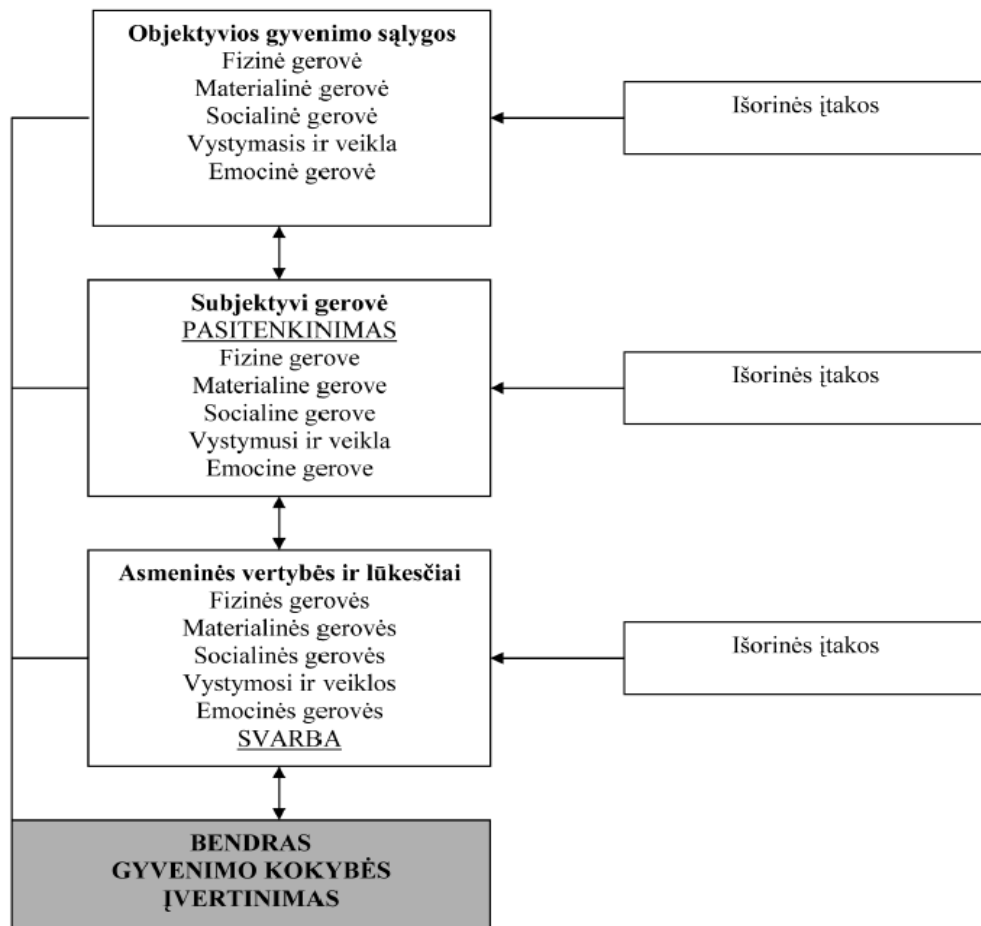
ir sudaro gyvenimo kokybės vidinę aplinką. Vadinasi faktiškai pasiekta, objektyviais rodikliais apibūdinta skirtingų žmonių gyvenimo kokybė, kurie yra įvairiuose kontekstuose, gali būti vertinama skirtingai, priklausomai nuo kultūros, tradicijų, papročių, vyraujančios mados, vertybių ir individualių poreikių. Kaip teigia G. Merkys, R. Brazienė ir G. Kondrotaitė (2008), tarp objektyvios ir subjektyvios gyvenimo kokybės egzistuoja dialektinis² santykis. Tirdami gyvenimo kokybę Europoje R. Anderson, H. Litske ir H. Krieger (2004), nustatė, kad objektyvūs veiksniai atspindi realiai susidariusias gyvenimo kokybės prielaidas. Tuo tarpu subjektyvūs veiksniai atspindi kiekvieno asmens individualiai išgyventą gyvenimo kokybę. Todėl šie veiksniai analizėje vienas kitą papildo. Tačiau svarbu tinkamai subalansuoti abiejų veiksnių mastelį ir svarbą tyrimui. Čia turima galvoje tai, kad negalima apsiriboti vien išorinės aplinkos rodikliais, arba vien subjektyviais psichologinio pasitenkinimo ir komforto rodikliais – gyvenimo kokybės vidinės aplinkos veiksniais. Pasak G. Merkio, R. Brazienės ir G. Kondrotaitės (2008, p. 30), svarbu atrasti „vidutinį mastelį“, tai gyvenimo kokybės infrastruktūrai, kuri paprastai užtikrinama ar neužtikrinama vietos bendruomenės ar kitu lygmeniu [41]. Pasitaiko, kad objektyviai pamatuojami gyvenimo kokybės veiksniai yra pakankamai geri tiek šalies, tiek municipaliniu lygmeniu, bet asmuo nėra patenkintas gyvenimo kokybe todėl, kad neranda, kur save realizuoti, nėra pripažinti asmeniniai gebėjimai, neturi geidžiamų socialinių kontaktų, turi sveikatos ar šeimyninių problemų ir kt. Apibendrinant galima teigti, kad gyvenimo kokybę lemia tiek išorinė, tiek vidinė aplinka. Tačiau gyvenimo kokybę geriausiai gali įvertinti tik asmenys, sugebantys objektyviai pažvelgti į susidariusią situaciją.

Tuo tarpu M. Rapley (2008) atlikęs gyvenimo kokybės tyrimus, išskyrė tris gyvenimo kokybę lemiančius pagrindinius veiksnių blokus – objektyvias gyvenimo sąlygas, subjektyvią gerovę bei asmenines vertybes ir lūkesčius (žr. 1.5 pav.).

---

² **Dialektika** (sen. gr. *dialektikē*, iš *dialegomai* – kalbuosi, diskutuoju) – bendroji tikrovės visuotinio ryšio, judėjimo ir vystymosi teorija, kuri joje vykstančius pakitimus aiškina kiekviename objekte ar procese esančiais vidiniais prieštaravimais, priešingomis tendencijomis; ta teorija pagrįstas bendrasis tikrovės pažinimo metodas ir mąstymo bei jo dėsnių mokslas [14].

1.5 pav. Gyvenimo kokybės modelis

Šaltinis: Rapley, M. (2008). Quality of life research: a critical introduction. *SAGE*, p. 53.

Nors bendrai vertinant gyvenimo kokybę lemia trys veiksniai, tačiau pagal penktą paveikslą matyti, kad kiekvieną bloką sudaro tie patys veiksniai – fizinė ir emocinė savijauta, materialinė ir socialinė gerovė bei vystymasis ir veiklos. Čia svarbu tik iš kurios pusės pažvelgsime į gyvenimo kokybę. Gyvenimo kokybę vertinama objektyviais faktais, taip pat ir pagal individo subjektyvų kokybės suvokimą. U. L. Orlova ir B. Gruževskis (2012, p.12) pastebi, kad individo lygmeniu reikia įvertinti tai, kad gyvenimo kokybė yra susijusi su asmenybės vystymusi ir todėl yra nuolat kintanti. Gyvenimo kokybę ir ją lemiančius veiksnius reikėtų vertinti atsižvelgiant į kultūrinį bei vertybinį kontekstą, kuriame veikia asmenys.

Gyventojų gyvenimo kokybę lemia ir daug įvairių veiksnių ir sąlygų, tokių, kaip apgyvendinimas, įdarbinimas, pajamos, materialinė gerovė, moralinės nuostatos, asmeninis ir šeimos gyvenimas, socialinė parama, stresai ir krizės, su sveikata susijusi gyvenimo kokybė, sveikatos apsauga, darbo sąlygos, švietimo galimybės, santykiai su aplinka, ekologiniai veiksniai ir kt. [27 ir 54].

1.6 pav. Gyvenimo kokybę sudarantys veiksniai

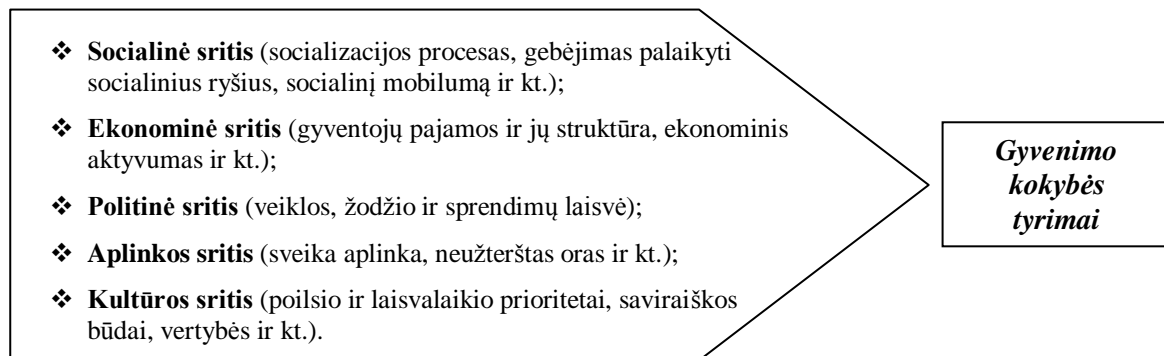
Šaltinis: Akranavičiūtė, D., Ruževskis, J. (2007). Quality of Life and its Components' Measurement. *Engineering economics*, 2(52), p. 45.

D. Akranavičiūtė ir J. Ruževskis (2007) atlikę gyvenimo kokybės ir jos komponentų vertinimą išskyrė pagrindinius gyvenimo kokybę sudarius veiksnius (žr. 1.6 paveikslė): materialią aplinką, aplinkos kokybę, gyventojų sveikatos kokybę, išsilavinimo kokybę, moralinį psichologinį klimatą, asmenų saugumą bei saviraiškos galimybes. Iš pastarųjų susidaro (susiformuoja) kiekvieno asmens tam tikros gyvenimo kokybės srities suvokimas (komponentai) ir galiausiai susiformuoja bendra asmens gyvenimo kokybė.

Apibendrinant gyvenimo kokybės sampratos koncepciją galima teigti, kad gyvenimo kokybės terminas priklauso nuo mokslo disciplinos, autorių pasirinktos teorijos, išsikeltų tyrimo tikslų, naudojamų metodologijos, konteksto ir kitų veiksnių. Visa tai suformuoja sudėtingą ir tarpdisciplininę gyvenimo kokybės sampratą. Galima teigti, kad apibrėžiant gyvenimo kokybę, visų pirma, paliečiama (aptariama) subjektyvi gerovė, kuri apima fizinį, psichologinį, socialinį ir dvasinį lygius, ir, antra, akcentuojamos asmens vertybės, padedančios kiekvienam suvokti ir pagal tai įvertinti savo gyvenimo gerovę. Todėl gyvenimo kokybė – tai ekonomikoje, psichologijoje, sociologijoje ir politologijoje vartojama sąvoka, kuri apima žmogaus dvasinę, socialinę ir fizinę gerovę. Tačiau būtina pabrėžti, kad šiuo metu nėra vienos visame pasaulyje priimtos gyvenimo kokybės sampratos.

1.2. Gyvenimo kokybės vertinimas ir metodai

Atsižvelgiant į gyvenimo kokybės koncepciją bei jos raidą, matyti, kad ši sąvoka socialiniuose moksluose suvokiama ir interpretuojama labai įvairiai. Toks, daug dimensijų apimantis gyvenimo kokybės požiūris lėmė, kad Europoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose sukurta nemažai metodikų gyvenimo kokybei vertinti. Tyrėjo suvokimas ir gebėjimas atlikti bei plėtoti analizę priklauso nuo to, į kokias sritis (žr. 1.7 paveiksle) jis orientuojasi.

1.7 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų sritys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Nors skirtingose šalyse gyvenimo kokybė vertinama atsižvelgiant į tą pačią sritį, tačiau dėl šalies išsivystymo lygio pastaroji skiriasi.

Įvairūs gyvenimo kokybės vertinimo metodai mokslinėje literatūroje aprašomi ir juos panaudojant analizuojama situacija šalyse jau nuo 1970 m. Tačiau galima teigti, kad ir iki šių dienų pasaulyje atliekami tik gana fragmentiški gyvenimo kokybės tyrimai. Viena iš pagrindinių problemų, su kuria susiduriama – tai gyvenimo kokybės sampratos nevienareikšmiškas suvokimas. Taip pat keblumų kelia ir kai kurių metodų nepritaikomumas, nes ne visose šalyse yra įmanoma gauti reikalingus duomenis (informaciją), nes renkama statistika nėra vienoda. Trečia problema ta, kad skirtingose šalyse atliekami skirtingi tyrimai ir dėl nevienodo šalies išsivystymo.

Kaip teigia E. Vaišvilaitė (2009), gyvenimo kokybės raidos pradžia būtų galima laikyti sociologo E. Allard 1978 m. atliktą tyrimą „Turėjimas, mylėjimas ir buvimas“. Taip pat pastarajame tyrime pirmą kartą užsiminta apie bendrą objektyvių ir subjektyvių aplinkybių poveikį žmogaus gyvenimo kokybei [65].

Daugiausiai gyvenimo kokybės tyrimų yra atlikta medicinos srityje, analizuojant žmonių sveikatą ir savijautą. Tyrimais įrodyta, kad laimingas ir gyvenimu patenkintas žmogus dirba geriau negu nusivylęs, todėl neekonominiai parametrai veikia ekonomiką.

Užsienio šalyse naudojami gyvenimo kokybės indeksai

Autorius(-iai) (metai)	Indekso pavadinimas	Indekso apskaičiavimo metodika
M. D. Morisas (1970)	Moriso indeksas	Moriso indeksas įvertina fizinę gyvenimo kokybę. Šiuo indeksu pirmą kartą pereita nuo ekonominio šalies gerovės matavimo prie gyvenimo kokybės. Indeksą sudaro tik trys rodikliai: <ul style="list-style-type: none"> • kūdikių mirtingumas 1000-čiui gimusiųjų; • vidutinė būsimo gyvenimo trukmė; • suaugusiųjų raštingumo rodikliai.
Mičigano universiteto sociologai (1975)	Gyvenimo kokybės vertinimai	Pastarieji autoriai, analizuodami gyvenimo kokybę, nagrinėjo septynių pagrindinių sričių įtaką žmonėms. Šios sritys apėmė: <ul style="list-style-type: none"> • išsilavinimą; • sveikatą; • šeimą; • asmeninį gyvenimą; • darbą; • aplinką; • materialines sąlygas.
C. E. Ferrans, M. Powers (1984)	Ferrans ir Powers gyvenimo kokybės indeksas	Indeksas susideda iš penkių dalių. Vieną dalį sudaro gyvenimo kokybė, o likusios keturios apima tokias sritis: <ul style="list-style-type: none"> • sveikatą ir veiklą; • psichologinę ir dvasinę savijautą; • socialinę-ekonominę gerovę; • šeimos gyvenimą.
Pasaulio sveikatos organizacija (1997)	Gyvenimo kokybės modelis	Šiame gyvenimo kokybės modelyje yra išskiriamos šešios pagrindinės sritys: <ul style="list-style-type: none"> • fizinė sveikata; • psichologinė sritis; • autonomiškumo lygis; • socialiniai santykiai; • aplinka; • dvasingumas/religija/asmeniniai įsitikinimai. Analizuojant pastarąsias sritis yra tiriami 24 smulkesni aspektai.
Calvert-Henderson (2000)	Gyvenimo kokybės rodikliai	Skaičiuojant gyvenimo kokybės rodiklį yra analizuojamos šios sritys: <ul style="list-style-type: none"> • darbas (užimtumas); • švietimas; • pajamos; • būstas; • aplinka; • sveikata; • žmogaus teisės; • energetika; • infrastruktūra; • nacionalinis saugumas; • viešasis (visuomenės) saugumas; • poilsis.
R. L. Schalock, M. Verdugo (2002)	Gyvenimo kokybė	Pastarieji autoriai tiriant nustatė pagrindines aštuonias gyvenimo kokybės sritis: <ul style="list-style-type: none"> • emocinę gerovę; • tarpasmeninius santykius; • materialinę gerovę; • asmeninį tobulėjimą; • fizinę gerovę;

Odetā BIČKUVIENĒ. GYVENIMO KOKYBĒS LIETUVOJE VERTINIMAS

		<ul style="list-style-type: none"> • apsisprendimo teisę; • socialinę įtrauktį; • žmogaus teises. <p>Atsižvelgiant į dažniausiai naudojamus kriterijus, kiekvienoje iš jų buvo sukurtas 2 – 3 rodiklių rinkinys.</p>
Europos gyvenimo kokybės tyrimai (2003; 2007; 2011)	Gyvenimo kokybė, pasitenkinimas gyvenimu, laimės indeksas	<p>Atliktuose Europos gyvenimo kokybės tyrimuose tiek objektyvios, tiek subjektyvios aplinkybės. Gyvenimo kokybės objektyvių aplinkybių vertinimas apima šias sritis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pajamas; • užimtumą; • būstą; • šeimą; • švietimą; • sveikatą; • darbo bei gyvenimo pusiausvyros klausimus. <p>Aptariant subjektyvias aplinkybes yra analizuojama laimės samprata, ar žmonės patenkinti gyvenimu ir kokia jų nuomonė apie visuomenę.</p>
Economist Intelligence Unit (2005)	Gyvenimo kokybės indeksas	<p>Indeksas sudarytas iš devynių sričių:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sveikatos (vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)); • šeimos gyvenimo (skyrybų skaičius (1000-čiui gyventojų), kuris konvertuojamas į indeksą nuo 1 (mažiausias skyrybų skaičius) iki 5 (didžiausias skyrybų skaičius)); • dalyvavimo bendruomenės gyvenime (jeigu indeksas siekia 1, tai šalyje yra populiarūs narystė profesinėse sąjungose, žmonės dažnai lanko bažnyčią ir kt., o jeigu 0, tai narystė profesinėse sąjungose nėra populiarūs, žmonės nėra labai tikintys ir kt.); • materialinės gerovės (BVP vienam gyventojui, prieiga prie švaraus vandens); • politinio stabilumo ir saugumo; • klimato ir geografijos (platuma, kurioje yra šalis); • darbo saugumo (nedarbo lygis (proc.)); • politinės laisvės (vidutinis politinių ir pilietinių laisvių indeksas, kuris svyruoja nuo 1 – visiškai laisva iki 7 – nelaisva); • lyčių lygybės (moterų ir vyrų vidutinio darbo užmokesčio santykis).
Mercer Human Research (2006)	Miestų gyvenimo kokybės vertinimai	<p>Tarptautinė konsultacijų bendrovė Mercer Human Research parengė miestų gyvenimo kokybės vertinimo metodiką, paremtą 39 kriterijais. Pastarieji įvertina šiuos aspektus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekonominės aplinkos; • gyvenamosios aplinkos; • socialinės aplinkos; • kultūrinės aplinkos; • politinės aplinkos; • sveikatos apsaugos; • transporto; • švietimo; • gamtinių sąlygų; • prekių ir paslaugų pasiūlos; • visuomeninio sektoriaus paslaugų; • rekreacijos.
J. Stiglitz, A. Sen, J. P. Fitoussi (2008)	Gyvenimo kokybės indeksas	<p>Vertinant gyvenimo kokybę buvo išskirti objektyvūs bruožai (kriterijai), kurie ją formuoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sveikata, sergamumas, mirtingumas; • asmeninis aktyvumas; • švietimas; • socialiniai ryšiai; • aplinkos sąlygos; • politinė valia ir valdymas; • saugumo stoka ; • horizontaliosios problemos.
Europos ekonomikos ir	Bendras standartizuotas	Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas sukūrė bendrą standartizuotą gyvenimo kokybės indeksą. Vertinant gyvenimo

Odetā BIČKUVIENĒ. GYVENIMO KOKYBĒS LIETUVOJE VERTINIMAS

socialinių reikalų komitetas (2009)	gyvenimo kokybės indeksas	kokybę svarbiausiomis sritimis išlieka: <ul style="list-style-type: none"> • fizinis neliečiamumas ir sveikata; • materialinė gerovė; • aplinkos kokybė; • socialinė veikla; • galimybė naudotis viešosiomis paslaugomis; • laisvalaikis.
International Living (2010)	Gyvenimo kokybės indeksas	Pastarąjį gyvenimo kokybės indeksą sudaro devynios kategorijos: <ul style="list-style-type: none"> • ekonomika; • aplinka; • pragyvenimo kaina; • kultūra ir laisvalaikis; • laisvė; • sveikata; • saugumas ir rizika; • infrastruktūra; • klimatas.
A. Zinovyev, A. N. Gorban (2010)	Netiesinis gyvenimo kokybės indeksas	Indekso skaičiavimas paremtas keturiais indikatoriais: <ul style="list-style-type: none"> • BVP, tenkantis vienam gyventojui pagal perkamosios galios paritetą (PGP); • tikėtina gyvenimo trukmė (metais); • kūdikių mirtingumas, tenkantis 1000-čiui gimusių; • tuberkuliozės paplitimas (naujų susirgimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų).
Applied Geographic Solutions, Inc. (2013)	Gyvenimo kokybės indeksas	Indeksas susideda iš penkių subindeksų: <ul style="list-style-type: none"> • ekonomikos; • sveikatos; • bendrijos; • laisvalaikio ; • fizinės aplinkos. <p>Pastarieji subindeksai sudaryti iš smulkesnių rodiklių, kurių iš viso yra net 33. Todėl šis indeksas apima pakankamai plačiai analizuoja gyventojų gyvenimo kokybės pagrindines sritis.</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis V. Servetkiene (2013).

Užsienio šalyse nuolat buvo atliekami gyvenimo kokybės tyrimai. Tik pradėjus analizuoti šią sritį buvo laikomasi atsargių vertinimų, todėl gyvenimo kokybei matuoti buvo naudojami tik keli atskiri rodikliai, kurie nebuvo apjungti į vieną indeksą. Praėjus vos penkiems metams nuo šių tyrimų pradžios (apie 1975 m.) buvo pereita prie platesnės ir išsamesnės analizės, kuri apėmė net kelias skirtingas sritis. Tačiau vertinimai išliko neapibendrinti, nes buvo analizuojama kiekviena sritis atskirai. Ir tik 1984 m. buvo sukurtas pirmasis indeksas, kuris apėmė kelių sričių gyvenimo kokybės matavimus. Tai C. E. Ferrans ir M. Powers atliko sudarydami dviejų dalių anketą, kurioje žmonės turėjo atsakyti į 33 klausimus, kuriais analizuojamas pasitenkinimas tiriamą sritimi, ir į 33 klausimus, kuriais analizuojama tiriamos srities svarba.

Tolimesniais gyvenimo kokybės tyrimais buvo atliekamos įvairios analizės. Analizuotos įvairios rodiklių grupės, sudaryti nauji indeksai bei modeliai. Calvert – Henderson gyvenimo kokybės rodikliai unikalūs tuo, kad bandoma įvertinti nacionalinę gerovę, į skaičiavimus neįtraukiant tradicinių makroekonominių rodiklių. Tai labai išsami gyvenimo kokybės

vertinimo metodika, kurią sudaro net 105 rodikliai. Tačiau metodikos pritaikomumas yra gana ribotas dėl JAV būdingo specifiškumo.

Economist Intelligence Unit gyvenimo kokybės indeksui apskaičiuoti taikomos subjektyvios gyventojų pasitenkinimo gyvenimu apklausos. Taip siekiama nustatyti veiksnius, kurie lemia gyvenimo kokybę. Atliekami gyventojų nuomonės tyrimai rodo, jog neužtenka vien materialinės gerovės, kad žmogus būtų laimingas. Tačiau atliekant subjektyvias apklausas, būtina atsargiai vertinti gautus duomenis. Nes kaip teigia A. Mackonis (2012), žmonės gali neteisingai įvertinti savo laimę, nes jie ne visada adekvačiai išreiškia savo pojūčius.

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio šalyse gyvenimo kokybės tyrimų sritimi susidomėta mažiau nei prieš 50 metų, tačiau šioje srityje atlikta nemažai svarbių tyrimų. Per šį pakankamai trumpą laikotarpį išanalizuotas platus gyvenimo kokybės sričių spektras.

Lietuvoje gyvenimo kokybe susidomėta palyginti neseniai, todėl ji nėra nagrinėjama sistemingai, išskyrus medicinos įstaigų atliekamus tyrimus. Dėl šių priežasčių gyvenimo kokybės matavimui Lietuvoje yra sukurti tik du indeksai.

1.2 lentelė

Lietuvoje naudojami gyvenimo kokybės indeksai

Autorius(-iai) (metai)	Indekso pavadinimas	Indekso apskaičiavimo metodika
E. Vilkas, V. Pukelienė, V. Starkauskienė (2006)	Gyvenimo kokybės indeksas	Autoriai atliko gyvenimo kokybės kompleksinį vertinimą. Gyvenimo kokybę lemiantys veiksniai skirstomi į vidinius ir išorinius. Išorinę gyvenimo kokybės aplinką sudaro: <ul style="list-style-type: none"> • gamtinė aplinka; • politinė aplinka; • ekonominė aplinka; • socialinė aplinka. Vidinę gyvenimo kokybės aplinką sudaro: <ul style="list-style-type: none"> • fizinė gerovė; • asmens vystymosi gerovė; • materialinė gerovė; • socialinė gerovė.
V. Servetkienė (2013)	Gyvenimo kokybės indeksas	Gyvenimo kokybės skirstoma į tris grupes – 1) sveikata ir gyventojų raida, 2) visuomenės materialinė gerovė ir ekonominė socialinė aplinka, 3) švietimas, kultūra, moralinių-etinių ir dvasinių vertybių sistema. Pastarąsias sudaro keturiolika gyvenimo kokybės sričių: <ul style="list-style-type: none"> • sveikata, fizinė būklė; • emocinė būklė, dvasinė savijauta; • šeimos gerovė, gyventojų raida; • materialinė gerovė; • gyvenamoji aplinka; • saugumas (fizinis, socialinis, teisinis); • profesinė veikla;

		<ul style="list-style-type: none"> • laisvalaikis, poilsis; • infrastruktūros išvystymas; • švietimas, mokslas; • kultūra; • socialinis gyvenimas; • politinė aplinka; • lygios galimybės.
--	--	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis V. Servetkiene (2013).

E. Vilkas, V. Pukelienė, V. Starkauskienė (2006) kurdami gyvenimo kokybės indeksą rėmėsi The Economist Intelligence Unit pasiūlyta metodika. Autorių indėlis buvo toks, kad gyvenimo kokybės indeksas konstruotas vadovaujantis prielaida, jog gyvenimo kokybė yra nulemta ne tiek gyvenimo sąlygų, kiek paties žmogaus požiūrio. Todėl atliekant analizę buvo panaudotas pašnekesys, interviu ir anketavimas. Taip siekta įsitikinti, kad gyvenimo kokybės rodiklių kaitos tendencijas parodo ne tik statistiniai rodikliai, bet galima remtis ir gyventojų vertinimu. Tai buvo pirmasis toks atliktas tyrimas Lietuvoje.

Tuo tarpu V. Servetkienė (2013) padarė labai didelį indėlį gyvenimo kokybės tyrimams Lietuvoje. Remdamasi įvairių autorių atliktomis analizėmis, pastaroji autorė sukūrė gyvenimo kokybės vertinimo indeksą. Gyvenimo kokybės vertinimo modelis paremtas objektyviu bei subjektyviu vertinimais. Objektyvus vertinimas atliktas šalies mastu. Vertinimo metodikoje pateikta 14-kos gyvenimo kokybės sričių (sveikatos, materialinės gerovės, švietimo ir kt.) indeksai, kurie apjungia atitinkamas sritis. Vertinant gyventojų nuomonę, atlikta apklaus, kurioje taip pat nustatyta 14-ka gyvenimo kokybės sričių. Tai padeda nustatyti visuomenės teikiamus prioritetus analizuojamu laikotarpiu, įvertinant visuomenės pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, išsilavinimą, socialinę padėtį bei gyvenamąją vietą.

Vertinant gyvenimo kokybės tyrimų raidą, būtų galima išskirti tokius bruožus:

- praplėtė vertinimo modelis, kuris perėjo prie daugiadimensinio gyvenimo kokybės vertinimo;
- gyvenimo kokybei vertinti sukurti kompleksiniai rodikliai, apjungiantys į vieną įvairias sritis;
- pradėtas derinti objektyvus gyvenimo kokybės vertinimas su subjektyviu. Taip atsižvelgiama į asmeninę gerovės sampratą;
- sukurta vieninga gyvenimo kokybės vertinimo metodologija skirtingoms šalims.

Tai padeda kaupti statistinius bei gyventojų apklausų metu gautus duomenis.

Svarbu paminėti, kad vertinant gyvenimo kokybę įtakos turi ir tyrėjo požiūris į individą bei visuomenę. Jeigu individas gyvenimo kokybę vertina blogai, tai visuomenės gyvenimas taip pat negali būti labai kokybiškas. Tačiau negalima daryti išvados, kad visuomenės

gyvenimo kokybė yra individualių gyvenimų kokybių suma, nes visuomenėje tuo pačiu laikotarpiu visada bus asmenų, kurie patenkinti ir nepatenkinti gyvenimo kokybe. Taip bus dalinai atsvertas nepasitenkinimas tų žmonių, kurie gyvenimo kokybę vertino gerai.

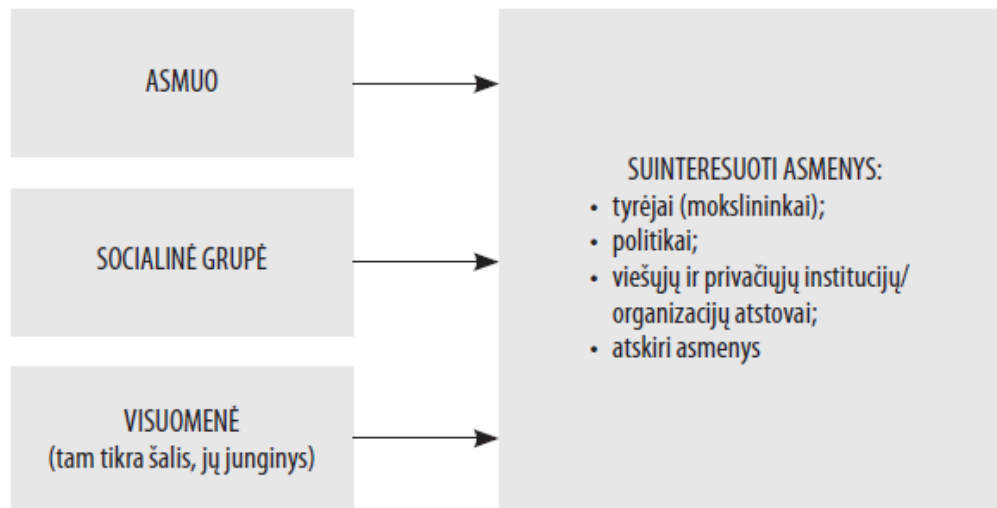
Apibendrinant galima teigti, kad formuojant gyvenimo kokybės vertinimo metodiką būtina atsižvelgti į tyrimo tikslą. Pagal Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto nuomonę (2010) rekomenduojama nustatyti ribotą rodiklių skaičių vertinant gyvenimo kokybę, kuriuos vėliau būtų galima lengvai papildyti kitais rodikliais. Taip tarsi būtų sudarytas bazinis modelis. Taip pat vertinimo rodiklius reikia parinkti tikslingai ir apgalvotai. Būtina atsižvelgti į šalies specifiką bei išsivystymą, vertinamų sričių svarbą bei aktualumą. Nes tai kas naudojama vertinant JAV gyventojų gyvenimo kokybę, gali būti praktiškai nepritaikoma Europoje, dėl duomenų nebuvimo.

1.3. Gyvenimo kokybės tyrimų problemos ir galimybės

Kaip pastebi G. Janušauskaitė (2008), kintanti gyvenimo kokybės samprata turėjo įtakos tyrimų raidai bei jos ypatumams. To sekoje susidarė gyvenimo kokybės vertinimo specifinės problemos:

- *daugiadimensinė gyvenimo kokybės samprata ir vertinimas* (iki šiol mokslininkai taip ir nepateikė vienareikšmio gyvenimo kokybės vertinimo būdo, nes diskutuojama dėl rodiklių, skirtų gyvenimo kokybei įvertinti, tikslingumo, pagrįstumo, tinkamumo bei naudos);
- *institucinis duomenų (ne)prieinamumas* (su šia problema susiduriama tiek užsienio šalyse, tiek Lietuvoje, nes skirtingos institucijos ne visada fiksuoja ir kaupia duomenis, kurie susiję su skirtingomis gyvenimo kokybės sritimis bei yra reikalingi tokiems tyrimams atlikti. Dar gali būti, kad duomenys renkami tik nacionaliniu lygmeniu, o vietos lygmeniu jie neprieinami, nes tokie duomenys nėra saugomi);
- *tarptautinio, nacionalinio ar regioninio lygmens rodiklius ne visada ir ne visus galima adaptuoti vietos lygmeniu* (kadangi vienos šalys labiau atsižvelgia į vienokius, o kitos į kitokius rodiklius, kurie priklauso nuo šalies išsivystymo lygio, religijos ir kt. Todėl tarptautinius palyginimus ne visada įmanoma atlikti);
- *tyrimų, informacijos duomenų stoka, nevienodai renkami rodikliai trukdo atlikti tarptautinius palyginimus* (tai lemia skirtinga šalių patirtis bei kompetencijos. Pavyzdžiui, Didžioji Britanija atlieka įvairius teritorinių lygmenų gyvenimo kokybės tyrimus, kai tuo tarpu Lietuvoje galimi tik pavieniai tyrimai, kurie dažniausiai atskleidžia tik tam tikros gyvenimo srities būklę);

- *objektyvių ar subjektyvių tyrimų reikšmingumas* (įvairiose straipsniuose teigiama, kad svarbus ir subjektyvus, ir objektyvus požiūris atliekant gyvenimo kokybės vertinimą, tik skiriasi galimybės pasinaudoti tam tikru vertinimu);
- *sudėtinių indeksų metodologiniai trūkumai* (jie atsiranda tada, kai gyvenimo kokybę siekiama išmatuoti vienu agreguotu indeksu, kurį sudaro keletas rodiklių. Tada atsiranda nebeaiškumas, kuris rodiklis turi svarią reikšmę indekse, kurio reikšmė yra sumenkinta ar per daug išskirta);
- *gyvenimo kokybės tyrimų rezultatų aktualumas* (tyrimų rezultatai vis dažniau tampa svariu argumentu formuojant strateginius dokumentus visuomenės socialinėms ekonominėms problemoms spręsti. Todėl plėtojant šiuos tyrimus (1.8 pav.) būtina identifikuoti, kas yra minėtų tyrimų veikėjai (dalyviai), nes tai leidžia išskirti tikslesnes arba prioritetas grupes, kurių gyvenimo kokybę tikslinga tirti.

1.8 pav. Gyvenimo kokybės tyrimų veikėjai (dalyviai)

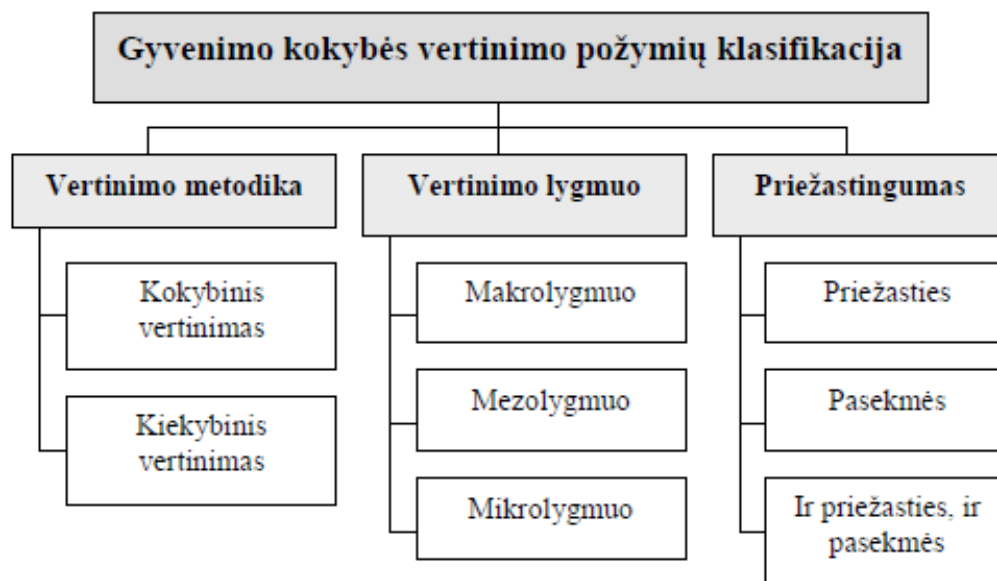
Šaltinis: Janušauskaitė, G. (2008). Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 19 (4), p. 41.

- *gyvenimo kokybės tyrimų atlikimas, kokius taikyti metodus, kas tiriamieji, kokia apklausos imtis, kada atlikti apklausą ir kt.* (atliekant subjektyvius gyvenimo kokybės tyrimus remiamasi individualiu asmenų vertinimu (naudojant apklausas), o tai sukelia daug ir įvairių klausimų, kurie priklauso nuo individualios situacijos);
- *kitos* (visada gali iškilti problemų, nes kiekvienas tyrėjas turi skirtingą patirtį, tyrimams atlikti susiklosto skirtingos galimybės (priklausomai nuo šalies) ir pan.) [25].

Gyvenimo kokybės, laimės, pasitenkinimo gyvenimu klausimai tapo vis plačiau analizuojama sritimi. Įvairių mokslo krypčių atstovai siūlo gyvenimo kokybės vertinimo metodus, kurie skiriasi savo turiniu (analizuojamų sričių spektru), tyrimų atlikimo būdais (statistinės analizės, apklausos), geografine apimtimi (vertinama šalių, regionų, miestų gyvenimo kokybė), vertinimo periodiškumu (vertinama kasmet, kas dveji, kas penkeri metai ar neperiodiškai).

V. Servetkienė (2013, p. 47) pastebi, kad diskusijos parodo, kaip svarbu tinkamai „išmatuoti gyvenimo kokybės lygį, tam, kad kiek įmanoma objektyviau būtų įvertinta esama būklė ir numatyti strateginiai veiksmai, valdoma situacija, siekiant stabilaus ekonominio augimo ir visuomenės pažangos“.

Norint sudaryti bendrą gyvenimo kokybės indeksą būtina atsižvelgti į tiriamų gyvenimo kokybės sričių, jų dimensijų ir rodiklių parinkimą, lyginamųjų svorių jiems nustatymą, analizuojamo laikotarpio parinkimą bei kintamųjų normavimą. Taip pat pasirenkant vertinimo rodiklius būtina aiškiai nustatyti priešastingumą bei neparinkti per daug multikolinearių kintamųjų. Toks rodiklių pasirinkimas sukelia vertinimui nemažai subjektyvumo.

1.9 pav. **Gyvenimo kokybės vertinimo požymių klasifikacija**

Šaltinis: Servetkienė, V. (2013). *Gyvenimo kokybės daugiadimensinis vertinimas, identifikuojant kritines sritis* (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas), p. 48.

Vertinant gyvenimo kokybę galima naudoti tiek kokybinius, tiek kiekybinius metodus. Siekiant kuo objektyviau įvertinti nagrinėjamą reiškinį daugeliu atvejų naudojami kiekybiniai rodikliai. Tuo tarpu atliekant kokybinę analizę dažniausiai atliekamos apklausos. Jų metu stengiamasi išsiaiškinti visuomenės suvokimą tam tikrais klausimais, nustatyti jos

pasitenkinimą, nuostatų kaitą, įvertinti pasitikėjimą ir kitus aspektus, kurie rodo gyventojų patirtį, susijusią su analizuojamu objektu.

Gyvenimo kokybei vertinti išskiriami trys lygmenys (makrolygmuo, mezolygmuo ir mikrolygmuo). Šie lygmenys išskiriami todėl, kad gali būti matuojama visos valstybės, bendruomenės ar individo gyvenimo kokybė.

Priežastingumo aspektas padeda matuoti gyvenimo kokybę lėmusias priežastis ir atspindėti susidariusias pasekmes. V. Servetkienė (2013, p. 49) pabrėžia, kad daugelis rodiklių yra tarpusavyje persipynę, todėl „gyvenimo kokybės vertinimo modelyje kai kurie rodikliai gali būti ir priežasties, ir kartu pasekmės rodikliais“. Ji kaip pavyzdį pateikia emigraciją, kuri gali būti aukšto nedarbo lygio pasekmė ir tuo pačiu – suminio gimstamumo mažėjimo priežastis.

Apibendrinant galima teigti, jog atliekant gyvenimo kokybės tyrimus susiduriama su daugybe problemų. Skirtingų požiūrių derinimas rodo, jog tyrimai gali būti naudingi juos vertinant įvairiais aspektais – išskiriant metodikas, lygmenis bei priežastingumą, kurie gali būti skirtingai vertinami ir panaudojami šiais tyrimais suinteresuotų asmenų (tyrėjų, politikų, organizacijų ir kt.). Lietuvos atveju būtina pradėti išsamius šios srities tyrimus. Gyvenimo kokybė turėtų būti sistemingai stebima visoje visuomenėje ir tarp gyventojų, ypatingą dėmesį atkreipiant nepalankiomis ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis gyvenantiems žmonėms.

II. LIETUVOS GYVENTOJŲ GYVENIMO KOKYBĖS RODIKLIŲ ANALIZĖ APSKRIČIŲ LYGMENIU

2.1. Tyrimo metodologinės nuostatos

Kaip buvo aptarta teorinėje darbo dalyje, gyvenimo kokybės sąvoka yra daugiadimensinė, todėl ją sunku apibrėžti tam tikru rodikliu ar jų rinkiniu. Rodiklių pasirinkimą gali lemti kiekvieno tyrėjo individualus gyvenimo kokybės suvokimas, tačiau moksliniuose darbuose tie rodikliai turi būti konkretūs. Todėl norint įvertinti gyventojų gyvenimo kokybės būklę Lietuvos apskrityse, vienas iš pagrindinių uždavinių yra sudaryti rodiklių sistemą, kuri apimtų pagrindines gyvenimo kokybės sritis.

Žmogaus gyvenimo kokybę gali nulemti daug veiksnių. Pagrindiniai ir dažniausiai naudojami yra materialinės gerovės, sveikatos, aplinkos rodikliai. Todėl nuolat yra bandoma pastaruosius veiksnius apjungti į vieną rodiklį, kuris padėtų kokybiškai įvertinti gyvenimo kokybę.

Europos statistikos sistemos komitetas, reaguodamas į J. Stiglitz, A. Sen, J. P. Fitoussi ir Europos Komisijos iniciatyvas, nuo 2010 m. sudarė Globojančiąją grupę, kuri parengė specialius rodiklių rinkinius gyvenimo kokybei vertinti. Pastarieji rodikliai yra rekomenduojamo pobūdžio. Pateiktų rodiklių sąrašas gali būti koreguojamas, norint kuo geriau įvertinti gyvenimo kokybės matavimui keliamus uždavinius ir siekiant nustatyti, kokie yra svarbiausi skirtumai susiformavę tarp įvairių visuomenės sluoksnių, kai yra kalbama apie gyvenimo kokybę. Remiantis Globojančios grupės rekomendacijomis, Lietuvos Statistikos departamentas pateikia rodiklius pagal aštuonias gyvenimo kokybę apibūdinančias sritis – materialines sąlygas, produktyvią veiklą, sveikatą, švietimą, laisvalaikį ir socialinius ryšius, ekonominį ir fizinį saugumą, valdymą ir pagrindines teises bei aplinkos kokybę (žr. 1 priede). Darbe, dėl statistinių duomenų trūkumo vertinami ne visi rekomenduojami rodikliai, nes kai kurie duomenys pateikiami tik šalies mastu ir nėra duomenų išskaidymo pagal administracinę teritoriją – apskritis.

Norint palyginti gyvenimo kokybės kitimą laike, analizuojami 2008 – 2012 m. gyvenimo kokybės rodikliai. Tokį analizuojamo laikotarpio pasirinkimą lėmė tai, kad norima įvertinti kaip kito gyvenimo kokybė prasidėjus pasaulinei ekonomai krizei ir jai atsigaunant. Taip pat tyrimo laikotarpį apribojo kai kurių duomenų nebuvimas. Tai yra, Lietuvos Statistikos departamente duomenys pateikiami pagal iš anksto numatytus grafikus, ne visi duomenys yra pateikti už 2013 m. Siekiant suvienodinti tiriamą laikotarpį analizei pasirinktas aukščiau aptartas laikotarpis.

Nustatant gyvenimo kokybės skirtumus Lietuvoje, būtina apibrėžti administracinės teritorijos suskaidymą, kuris analizuojamas darbe. Pagrindiniai administraciniai teritoriniai vienetai, kurie lyginami tarpusavyje pagal įvairius gyvenimo kokybės rodiklius yra apskritys. Apskričių lyginamoji analizė pasirinkta dėl to, kad Lietuvoje dar nebuvo vertinama gyvenimo kokybė šiuo aspektu.

Analizuojant gyvenimo kokybę tiriama įvairių rodiklių dinamika. Šiam tikslui įgyvendinti naudojami dinamikos eilučių metodai. Dažniausiai yra skaičiuojami dinaminių eilučių indikatoriai – absoliutinis pokytis, kitimo tempas (arba didėjimo – mažėjimo tempas) ir procentinis pokytis (arba padidėjimo – sumažėjimo tempas). Pastarieji rodikliai gali būti skaičiuojami grandininiu ir baziniu būdais. Grandininiai (palyginti su kintama baze) – tada, kai tam tikro laikotarpio reikšmė lyginama su prieš tai buvusio laikotarpio reikšme. Jie dažniausiai rodo metinius pokyčius. Tuo tarpu baziniai (palyginti su pastovia baze) yra tada, kai lyginama su pirmojo laikotarpio reikšme (žr. 2 priede).

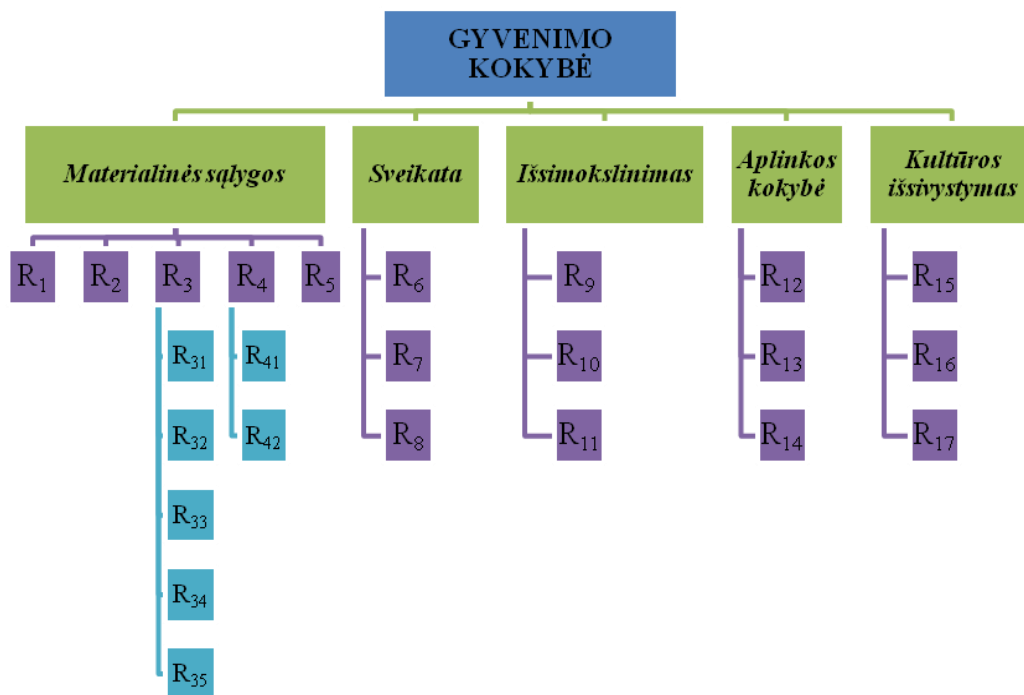
Teritoriniai skirtumai nustatomi ir analizuojami:

- lyginant tiriamų reiškinų reikšmes su šalies vidurkiu;
- lyginant tiriamų reiškinų reikšmes tarp administracinių vienetų – apskričių.

Tačiau analizei atlikti nepakanka vien matematinių metodų, todėl darbe aptariama ir gyvenimo kokybės indekso skaičiavimo metodologija, kuri apjungtų visas gyvenimo kokybės vertinimo sritis į vieną indeksą. Tai padės apibendrinti aptartų veiksnių dinamiką bei geriau palyginti apskritis pagal susidariusią gyvenimo kokybę.

Gyvenimo kokybės sritys darbe vertinamos taikant tik objektyvų vertinimo būdą. Pasitelkiant šį būdą situacija Lietuvos apskrityse analizuojama tik makrolygiu, panaudojant aukščiau išvardintus objektyvius kriterijus – statistinius duomenis. Gyvenimo kokybė dar gali būti įvertinama ir kaip subjektyvus kiekvieno žmogaus gyvenimo kokybės suvokimas, kuris apima fizinės ir psichinės sveikatos būklės bei materialinės padėties vertinimą, socialinių ir dvasinių poreikių tenkinimą, pasitenkinimą profesine veikla, šeimos gerove, galimybėmis pailsėti ir kt. Tačiau norint išvengti gyvenimo kokybės neadekvataus vertinimo, subjektyvi gyvenimo kokybė darbe nebus analizuojama. Todėl gyvenimo kokybės indeksas darbe konstruojamas vadovaujantis prielaida, kad žmogaus gyvenimo kokybę lemia ne subjektyvus žmogaus požiūris į ją, o gyvenimo sąlygos, kurias atspindi statistiniai duomenys.

Rodiklių pasirinkimas priklauso nuo subjektyvaus tyrimą atliekančio asmens požiūrio. Todėl šiame tyrime analizuojamos penkios pagrindinės sritys – materialinės sąlygos, sveikata, išsimokslinimas, aplinkos kokybė bei kultūros išsivystymas. Pastarosios sritys dar skaidomos į atitinkamą sritį apibūdinančius rodiklius (žr. 2.1 paveiksle).

2.1 pav. Daugiadimensinis gyvenimo kokybės vertinimo modelis

Gyvenimo kokybę išskaidžius pagal tam tikras sritis ir joms priskyrus tą sritį apibūdinančius rodiklius, įmanoma kiekybiškai išreikšti gyvenimo kokybę.

Atskirą sritį apibūdinantys rodikliai apjungiami į vieną indeksą. Kiekvienas atitinkamos gyvenimo kokybės srities indeksas (I_{MS}^3 , I_S^4 , I_I^5 , I_{AK}^6 ir I_{KI}^7) skaičiuojamas tik apskaičiuavus normuotas kiekvieno rodiklio reikšmes. Tai yra būtina norint gauti reikšmes, kurios gali būti tarpusavyje lyginamos. Perskaičiuojant rodiklius naudojamas atstumo nuo minimalios ir maksimalios reikšmės normavimo metodas:

$$R_{nk} = \frac{R_k - R_{kr}}{R_{id} - R_{kr}},$$

čia: R_{nk} – normuota rodiklio reikšmė;

R_k – normuojamo rodiklio reikšmė;

R_{kr} – kritinė rodiklio reikšmė (žr. 2.1 lentelė);

R_{id} – ideali (arba bazinė) rodiklio reikšmė (žr. 2.1 lentelė) [59].

Idealios ir kritinės rodiklių reikšmės pasirinktos vadovaujantis V. Servetkienės (2013) atlikto tyrimo logika. T. y. kritinę būklę rodanti reikšmė atspindi Europos Sąjungos šalies

³ I_{MS} – materialinių sąlygų indeksas.

⁴ I_S – sveikatos indeksas.

⁵ I_I – išsimokslinimo indeksas.

⁶ I_{AK} – aplinkos kokybės indeksas.

⁷ I_{KI} – kultūros išsivystymo indeksas.

narės, kurioje tas rodiklis žemiausias, rodiklio reikšmę. O ideali būklė rodo aukščiausią rodiklio reikšmę, kuri yra pasiekta Europos Sąjungos šalyje narėje.

2.1 lentelė

Normuojamų rodiklių kritinės ir idealios būklės reikšmės

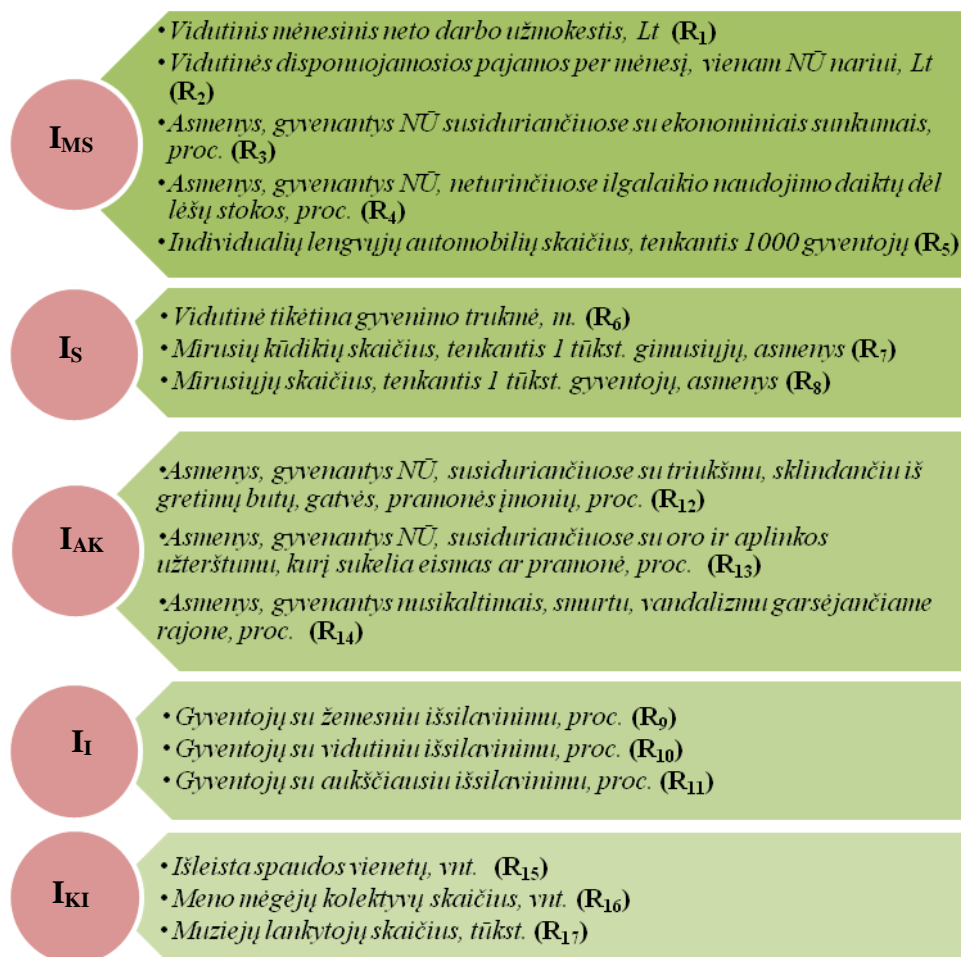
Rodikliai	Kritinė būklė	Ideali būklė
<i>Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt</i>	975	10753
<i>Vidutinės disponuojamosios pajamos per mėnesį, vienam NŪ nariui, Lt</i>	450	3950
<i>Asmenys, gyvenantys namų ūkiuose (toliau – NŪ) susiduriančiuose su ekonominiais sunkumais, proc.</i>	55	5
<i>Asmenys, gyvenantys NŪ, neturinčiuose ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, proc.</i>	60	3
<i>Individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų</i>	180	680
<i>Asmenys, gyvenantys NŪ, susiduriančiuose su triukšmu, sklindančiu iš gretimų butų, gatvės, pramonės įmonių, proc.</i>	32	9
<i>Asmenys, gyvenantys NŪ, susiduriančiuose su oro ir aplinkos užterštumu, kurį sukelia eismas ar pramonė, proc.</i>	30	5
<i>Asmenys, gyvenantys nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone, proc.</i>	10	4
<i>Išleista spaudos vienetų, vnt.</i>	5	40
<i>Meno mėgėjų kolektyvų skaičius, vnt.</i>	120	750
<i>Muziejų lankytojų skaičius, tūkst.</i>	12	1600
<i>Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, m.</i>	66	82
<i>Mirusių kūdikių skaičius, tenkantis 1 tūkst. gimusiųjų, asmenys</i>	11	2
<i>Mirusiųjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, asmenys</i>	13,62	7,75
<i>Gyventojų su žemesniu išsilavinimu, proc.</i>	7	35
<i>Gyventojų su vidutiniu išsilavinimu, proc.</i>	27	93
<i>Gyventojų su aukščiausiu išsilavinimu, proc.</i>	15,4	50

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis V. Servetkiene (2013) ir Eurostat duomenimis.

Skaičiuojant indeksus, gali būti įtraukiami ir neigiamą įtaką gyvenimo kokybei darantys rodikliai, tokie kaip aplinkos užterštumas, nusikalstamumas, mirtingumas ir kt. Pastarųjų rodiklių mažėjimas vertinamas teigiamai. Dėl to normuojant šiuos rodiklius ideali būklė yra mažiausia rodiklio reikšmė, o kritinė – didžiausia.

Apskaičiavus normuotas indekso reikšmes skaičiuojami indeksai (žr. 2.2 paveiksle).

2.2 pav. Gyvenimo kokybės indeksai ir juos apibūdinantys rodikliai

Kiekvienai iš sričių siūloma sudaryti po atskirą indeksą. Tada juos apjungti į vieną bendrą indeksą. Šiuos gyvenimo kokybės sričių indeksus bus galima naudoti ir kaip atskirus, kurie atspindi konkrečios gyvenimo kokybės srities būklę apskrityje, lyginant jų reikšmes laiko ar kitų apskričių atžvilgiu.

Remiantis R. Čiegū ir J. Ramanauskaite (2011), kiekvienas iš penkių indeksų (I_{MS} , I_S , I_I , I_{AK} ir I_{KI}) susideda iš tų sričių apibūdinančių rodiklių. Tačiau bendra indekso skaičiavimo forma atrodo taip:

$$I_m = \sum_i a_i R_i$$

čia: I_m – atitinkamas indeksas;

R_i – atitinkamą indeksą sudarantis rodiklis;

a_i – atitinkamą indeksą sudarančio rodiklio svoris (čia galioja sąlyga: $\sum_i a_i = 1$) [13].

Siekiant apjungti atskirus gyvenimo kokybės indeksus, skaičiuojamas bendras gyvenimo kokybės indeksas I_{GK} :

$$I_{GK} = \sum_i a_i I_m$$

čia: I_{GK} – bendras gyvenimo kokybės indeksas;

I_m – atskirų gyvenimo kokybės sričių indeksai;

a_i – atskirų gyvenimo kokybės sričių indeksų svoriai (čia galioja sąlyga: $\sum_i a_i = 1$),

Todėl atliekant tyrimą bus naudojama tokia bendro gyvenimo kokybės indekso skaičiavimo formulė:

$$I_{GK} = a_1 I_{MS} + a_2 I_S + a_3 I_I + a_4 I_{AK} + a_5 I_{KI}$$

čia: I_{GK} – bendras gyvenimo kokybės indeksas.

I_{MS} , I_S , I_I , I_{AK} ir I_{KI} – materialinių sąlygų, sveikatos, išsimokslinimo, aplinkos kokybės ir kultūros išsivystymo indeksai;

a_1 , a_2 , a_3 , a_4 ir a_5 – materialinių sąlygų, sveikatos, išsimokslinimo, aplinkos kokybės ir kultūros išsivystymo indeksų svoriai (čia galioja sąlyga: $a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5 = 1$).

Tada būtina nustatyti vertinimo sričių ir jų indeksų reikšmingumą galutinei apibendrinto indekso reikšmei.

Įvairūs tyrėjai gyvenimo kokybę skirsto į skirtingas sudedamąsias dalis, todėl skiriasi ir lyginamieji svoriai, kurie lemia galutinį indeksą. R. Čiegis ir J. Pečkaitienė (2013) sudarant gyvenimo kokybės indeksą rėmėsi V. Starkauskienės (2011) pateiktu gyvenimo kokybės indekso skaičiavimu:

$$IGK = 0,4(0,29\Sigma PA + 0,34\Sigma EA + 0,37\Sigma SAP) + 0,6(0,27\Sigma FG + 0,25\Sigma AV + 0,23\Sigma MG + 0,25\Sigma SG)$$

čia: PA – politinė aplinka; EA – ekonominė aplinka; SAP – socialinė aplinka; FG – fizinė gerovė; AV – asmens vystymosi gerovė; MG – materialinė gerovė; SG – socialinė gerovė; IGK – gyvenimo kokybės indeksas.

Tačiau panaudojant pastarąjį indeksą nebuvo atsižvelgiama į aplinkos daromą poveikį gyvenimo kokybei, o tai yra itin svarbu vertinant apskričių lygmeniu.

Kaip pastebi V. Milaševičiūtė, V. Pukelienė ir E. Vilkas (2006), atlikti tyrimai parodė, kad metodologiškai bandant sujungti pavienius statistinius rodiklius į vieną indeksą lieka didelė tikimybė, kad bus nukrypimų nuo realaus rezultato, jeigu bus pasirinktas vienodas rodiklių lyginamasis svoris. Todėl siekiant apjungti gyvenimo kokybę lemiančius veiksnius Lietuvos apskrityse, kiekvienos srities indeksui priskiriamas skirtingas lyginamasis svoris, nes pastarosios daro skirtingą įtaką galutinei indekso reikšmei.

V. Servetkienė (2013), kiekvienos srities reikšmingumui įvertinti panaudojo ekspertų vertinimus bei Lietuvos gyventojų apklausos metu gautus suranguotus prioritetus. Taip buvo nustatytas kiekvienos srities reikšmingumas (lyginamasis svoris) bendrai gyvenimo kokybei. Lyginamasis svoris parodo, kokią įtaką bendro indekso kaitai turi gyvenimo kokybės sričių indeksų pokyčiai (2.2 lentelė).

Gyvenimo kokybės sričių reikšmingumas

Gyvenimo kokybės sritys	Lyginamasis svoris pagal ekspertinius vertinimus	Lyginamasis svoris pagal visuomenės vertinimus, 2011	Lyginamasis svoris pagal visuomenės vertinimus, 2013
Sveikata, fizinė būklė	11,9	15,3	14,9
Šeimos gerovė, gyventojų raida	10,6	10,7	9,9
Emocinė būklė, dvasinė savijauta	10,1	12,3	11,8
Švietimas, mokslas	8,8	5,8	7,1
Profesinė veikla	8,8	5,3	4,5
Socialinis gyvenimas	8,4	4,8	4,2
Saugumas (fizinis, socialinis, teisinis)	8,1	8,1	7,3
Materialinė gerovė	7,3	14,2	14,5
Kultūra	6,4	4,2	4,0
Gyvenamoji aplinka	5,2	8,5	8,6
Politinė aplinka	4,8	2,6	3,6
Laisvalaikis, poilsis	3,7	4,9	4,5
Lygios galimybės	3,3	1,8	2,6
Infrastruktūros išvystymas	2,6	1,5	2,5
Iš viso:	100	100	100

Šaltinis: Servetkienė, V. (2013). *Gyvenimo kokybės daugiadimensinis vertinimas, identifikuojant kritines sritis* (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas), p. 53.

Tuo tarpu V. Milaševičiūtės, V. Pukelienės ir E. Vilko (2006) atliktas tyrimas parodė, kad vertinant gyvenimo kokybę svarbiausios dimensijos yra gyvenimo lygis, sveikata ir politinis stabilumas. Po to seka šeima ir visuomeninis gyvenimas, o mažiau reikšmingos dimensijos – aplinka (klimatas), darbas, politinė laisvė bei lyčių lygybė. Kad būtų galima reikšmes tarpusavyje palyginti, parenkami santykiniai rodikliai.

Vertinant apskričių lygmeniu, dėl kai kurių duomenų nebuvimo, nėra įmanoma pritaikyti Lietuvos gyvenimo kokybei sukurtų indeksų. Todėl darbe bus remiamasi V. Servetkienės išskirtais gyvenimo kokybės sričių reikšmingumo duomenimis (žr. 2.2 lentelė). Skaičiuojant indeksus apimamos, tik kai kurios sritys, todėl jų reikšmingumas proporcingai didinamas, kad galutinio indekso lyginamųjų svorių suma siektų 1:

$$I_{GK} = 0,30 \times I_{MS} + 0,30 \times I_S + 0,14 \times I_I + 0,18 \times I_{AK} + 0,08 \times I_{KI}.$$

Šios gyvenimo kokybės matavimo metodikos privalumas yra tas, kad pastaroji metodika yra pakankamai lanksti. Ją galima pritaikyti bet kokiam gyvenimo kokybės vertinimo laikotarpiui ir įvairiais pjūviais, pasirenkant geriausias gyvenimo kokybę atspindinčius rodiklius ir parenkant norimą rodiklių skaičių. Pavyzdžiui, jei tam tikras gyvenimo kokybės aspektas tampa nebeaktualus asmeniui, regionui ar šaliai, jį galima pašalinti ar pakeisti kitu. Ir

atvirkščiai, jeigu atsiranda kitų svarbių aspektų, juos galima įtraukti vietoje buvusių arba papildyti didesniu gyvenimo kokybės rodiklių kiekiu.

Norint objektyviai įvertinti visuomenės materialinių sąlygų, sveikatos, išsimokslinimo, aplinkos kokybės ir kultūros išsivystymo sričių statistiniai rodikliai iš pradžių sujungiami į penkis atskirus indeksus ir po to tik į vieną bendrą indeksą. Pastarieji indeksai padės palyginti Lietuvos apskričių būklės tendencijas per analizuojamą 2008 – 2012 m. laikotarpį.

Apibendrinant tyrimo metodiką galima teigti, kad atliekamas objektyvus gyvenimo kokybės vertinimas, panaudojant statistinius kiekybinius duomenis. Pasirenkami tokie Lietuvos Statistikos departamente pateikti rodikliai, kurie atspindi visuomenės gyvenimo kokybę visoje apskrityse. Pirmiausiai atliekama šių rodiklių dinaminė analizė, kuria siekiama apibūdinti gyvenimo kokybės situaciją. Tada siekiant palyginti susidariusią situaciją apskrityse skaičiuojamas apibendrintas gyvenimo kokybės indeksas.

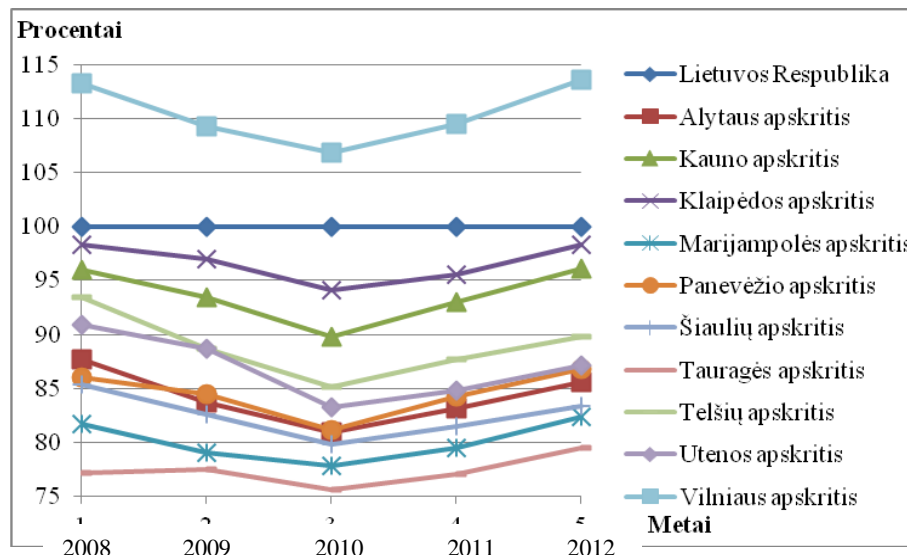
2.2. Gyvenimo kokybės vertinimo rodiklių analizė

Gyvenimo kokybę gali būti analizuojama panaudojant objektyvius vertinimo rodiklius, vykdant analizę šalies apskričių lygiu. Atliekant tokią analizę yra apjungiami atitinkamos srities statistiniai rodikliai, kurie leidžia įvertinti ir palyginti tam tikros gyvenimo kokybės srities būklę, išskiriant jos sudėtines dalis pagal laiką ar smulkesnius teritorinius vienetų (apskritis).

2.2.1. Materialinių sąlygų dinaminių rodiklių analizė

Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų šalių, darbo užmokesčio kitimas daugiausiai priklauso nuo darbo rinkos būklės, valstybės priimamų sprendimų ir ekonominio aktyvumo. Pagrindinis gyventojų pajamų šaltinis yra darbo užmokestis, kuris sudaro žmonėms sąlygas patenkinti poreikius ir užtikrinti tam tikrą gyvenimo kokybės lygį. Norint aptarti darbo užmokestį šalies mastu, naudojamas vidutinis mėnesinis darbo užmokestis.

Svarbu aptarti regioninius darbo užmokesčio skirtumus, nes esant ribotam santykiniam darbo užmokesčio lankstumui, vertinant pagal šalies apskritis, tai lemia didelius regioninius nedarbo lygio skirtumus šalyje.

2.3 pav. Lietuvos apskričių neto darbo užmokesčio palyginimas su Lietuvos vidurkiu 2008 – 2012 m. laikotarpiu, proc. nuo Lietuvos darbo užmokesčio vidurkio

Lietuvos vidutinį mėnesinį neto darbo užmokestį prilyginus 100 proc., nustatyta, kiek procentų nuo bendro vidutinio mėnesinio neto darbo užmokesčio sudarė vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvos apskrityse (žr. 2.3 pav.). Aukštesniu negu vidutinis darbo užmokestis pasižymi tik Vilniaus apskritis. Pastaroje vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis tiek 2008 m., tiek 2012 m. viršijo šalies vidurkį beveik 14 proc. Tai lėmė didesnis dirbančių asmenų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą, skaičius. Atlikus regresinę analizę nustatyta, kad 86,7 proc. vidutinio mėnesinio neto darbo užmokesčio kitimo lemia aukštasis išsilavinimas (žr. 3 priede). Taip pat D. Rudytė, D. Beržinskienė ir F. Prichotskytė (2008) nustatė, kad aukštesnį nei vidutinį darbo užmokestį Vilniaus apskrityje lėmė didelė užsienio investicijų koncentracija. O likusiosiose apskrityse vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis buvo žemesnis lyginant su šalies vidurkiu.

Pastebima tendencija, kad prasidėjus pasaulinei ekonomikos krizei (2009 – 2010 m. laikotarpiu) vidutinis neto darbo užmokestis mažėjo visose apskrityse. Didesnį negu vidutinį darbo užmokesčio mažėjimą 2009 m. patyrė Alytaus, Marijampolės, Šiaulių, Telšių ir Vilniaus apskritys (atitinkamai po 65, 43, 45, 78 ir 65 Lt) (žr. 4 priede). 2010 m. vidutinis neto darbo užmokestis mažėjo didesniu tempu lyginant su 2009 m. Darbo užmokestis mažėjo didžiausiu tempu Alytaus, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Telšių ir Utenos apskrityse. Ir tik 2011 m. situacija ėmė gerėti, nes visose apskrityse darbo užmokestis ėmė augti.

2012 m. lyginant su 2011 m., vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis didėjo visose Lietuvos apskrityse. Darbo užmokesčio kilimas gali būti siejamas su infliacijos lygio kilimu. Šalyje kylant kainoms darbdaviai iš dalies yra įpareigoti dalinai kompensuoti kai kurių prekių ir paslaugų pabrangimą [53].

Vertinant didėjimo tempus, pastebimas netolygus darbo užmokesčio didėjimas. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2013) labiausiai didėjo Marijampolės, Vilniaus, Kauno ir Tauragės apskrityse, atitinkamai 3,73, 3,71, 3,32 ir 3,22 proc. (žr. 4 priede). Į didžiausio darbo užmokesčio intervalą (nuo 1586 Lt iki 1875 Lt) patenka trys apskritys – Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos. Tuo tarpu mažiausiu darbo užmokesčiu pasižymi tik Tauragės apskritis. Aukščiausias darbo užmokestis buvo Vilniaus apskrityje ir siekė 1875 Lt, o mažiausią neto darbo užmokestį – 1313 Lt – gavo Tauragės apskrities gyventojai. Atotrūkis tarp šių apskričių sudarė 562 Lt.

Negalima vienareikšmiškai vertinti darbo užmokesčio skirtingose Lietuvos apskrityse, pagal ekonominės veiklos rūšis. Nes 2012 m. didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto įmonių darbuotojai daugiausia uždirbo Vilniaus apskrityje – 2172 Lt, kai tuo tarpu Tauragės apskrityje šios veiklos darbuotojas uždirbo mažiausiai – 1093 Lt. Transporto ir saugojimo veikloje daugiausiai uždirbo Klaipėdos apskrityje – 2542 Lt, o mažiausiai Marijampolės – 1202 Lt. Įvertinant šių dviejų veiklos rūšių atlyginimų skirtumus, galima teigti, kad pastarieji skiriasi dvigubai. Tai būtų galima išnaudoti skirstant ir plėtojant apskritis pagal tam tikras ekonomines veiklas. Tuo tarpu mažiausi darbo užmokesčio skirtumai Lietuvos apskrityse buvo tarp švietimo darbuotojų. Todėl galima daryti išvadą, kad kiekvienoje apskrityje, su gyventojų bendrąja gerove susijusiose paslaugas teikiančiose įmonėse ir įstaigose turi būti taikomas beveik tolygus darbo užmokesčio skyrimas. Skirtumai galėtų būti taikomi tik proporcingai nuo gyventojų skaičiaus, kuriems teikiamos paslaugos ar produktai.

Kaip buvo aptarta tyrimo metodikoje, gyvenimo kokybės materialines sąlygas nusako tokie rodikliai, kaip disponuojamosios pajamos, tenkančios vienam namų ūkio nariui, asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kurie susiduria su ekonominiais sunkumais bei ilgalaikio naudojimo daiktų stoka ir individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų.

Nuolat vystantis ir kintant socialiniams ir ekonominiams reiškiniams keičiasi ne tik šių reiškinių apimtis, bet ir jų sudėtis. Pastaruoju metu visuomenėje yra jaučiamas gyventojų sluoksniavimasis, jų pajamų nelygybė.

Analizuojant pajamų pasiskirstymą dažniausiai yra naudojamos gyventojų disponuojamos pajamos⁸. Šios pajamos apima faktiškai gyventojų (namų ūkių – NŪ) gaunamas pajamas. Išskiriamos šios pajamų rūšys: samdomojo darbo pajamos; pajamos iš

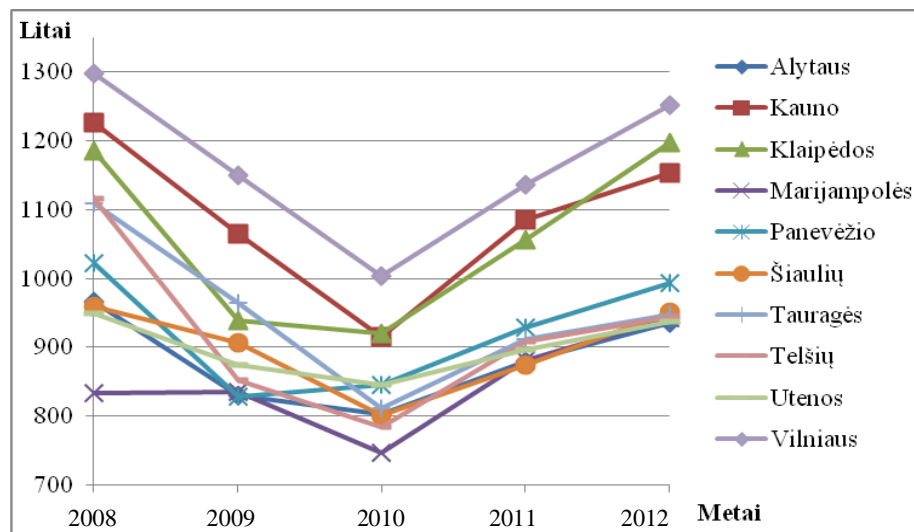
---

⁸ **Disponuojamosios namų ūkio pajamos** – bendrosios pajamos atskaičius pajamų mokesčių, nuolatinius turto mokesčius, darbuotojų, savarankiškai dirbančių asmenų ir bedarbių privalomojo socialinio draudimo įmokas ir reguliarius pervedimus kitiems namų ūkiams [36].

individualios, ne žemės ūkio, veiklos; pajamos iš žemės ūkio; pajamos iš turto; pajamos iš rentos; socialinės išmokos ir kitos pajamos.

Gini koeficientas parodo šalies pajamų diferenciacijos netolygumus. Pagal Gini rodiklį Lietuvoje priskiriama prie šalių, kuriuose yra esminių gyventojų pajamų diferenciacijos netolygumų, nes Gini rodiklis viršija 30 proc. (žr. 5 priede). Per analizuojamą 2008 – 2012 m. laikotarpį Lietuvos vyriausybė nepriėmė tinkamų sprendimų norint pašalinti egzistuojančius esminius pajamų diferenciacijos netolygumus, nes visu laikotarpiu rodiklis viršijo 30 proc. Tai rodo valdžios nesugebėjimą ir gal būt „nenorą“ labiau orientotis į žemas pajamas gaunančius asmenis. O. Rakauskienės (2006) teigimu, vidurinėsios klasės fenomenas šiuolaikinėje rinkos ekonomikoje atlieka išskirtinį vaidmenį tiek politiniame, tiek ekonominiame ir socialiniame šalies gyvenime. Vidurinioji klasė yra visuomenės stuburas. Ji paprastai laikoma stabilios ir stiprios ekonomikos garantu. Tačiau Lietuvoje vidurinioji klasė neužpildo prarajos susidariusios tarp skurstančiųjų ir turtingųjų visuomenės sluoksnių.

Gilėjanti pajamų diferenciacija ir koncentracija turtingųjų sluoksnyje visuomenėje kelia socialinę įtampą. Kylant bendram gyvenimo lygiui, atskirų visuomenės grupių padėtis nedaug gerėja, nes skurdesnių visuomenės grupių pajamų augimas atsilieka nuo turtingesnio sluoksnio pajamų augimo.

2.4 pav. Vidutinės disponuojamosios pajamos per mėnesį, vienam namų ūkio nariui, Lt.

Didžiausią vidutinių disponuojamųjų pajamų mažėjimą per 2009 m., patyrė Telšių ir Klaipėdos apskritys, atitinkamai 23,50 ir 20,76 proc. (žr. 6 priede). 2010 m. palyginti su 2009 m., disponuojamosios pajamos vienam namų ūkio nariui sumažėjo 9 proc. Didžiausios disponuojamosios pajamos išliko Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausios – Telšių, Panevėžio ir Marijampolės apskrityse. Panevėžyje disponuojamosios pajamos 2010 m. buvo mažiausios, tačiau pastaraisiais metais, ši apskritis buvo vienintelė, kurioje pajamos nežymiai

padidėjo (2,05 proc. lyginant su 2009 m.). Toks staigus pajamų mažėjimas visose apskrityse turėjo lemti gyvenimo kokybės blogėjimą, nes mažėjant disponuojamosioms pajamoms, žmonės turi apriboti savo poreikių tenkinimą, mažinti vartojimui skiriamas išlaidas. Nuo 2011 m. situacija visose apskrityse ėmė gerėti, nes disponuojamosios pajamos ėmė didėti. Ši tendencija pastebima ir 2012 m. Tačiau, nors pajamos ir didėjo du paskutinius laikotarpius iš eilės, per analizuojamą laikotarpį jos nepasiekė prieš krizę buvusio lygio. 2012 m. atliktame Europos gyvenimo kokybės tyrime, lietuviai nurodė, kad 50,9 proc. gyventojų finansinė padėtis liko tokia pati, o 12,4 proc. nurodė gerėjančią situaciją. Tai rodo nežymią, bet gerėjančią gyvenimo kokybės situaciją šalyje.

Tokį disponuojamųjų pajamų kitimą lėmė vidutinio darbo užmokesčio kitimas Lietuvos apskrityse. Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis pasirinktas dėl to, kad disponuojamųjų pajamų struktūros analizė (žr. 7 priede) parodė, kad samdomo darbo pajamos disponuojamose pajamose vidutiniškai sudaro apie 60 proc. Atlikus porinę regresinę analizę nustatyta, kad ryšys tarp vidutinio mėnesinio neto darbo užmokesčio ir vidutinių disponuojamųjų pajamų yra tiesioginis ir glaudus, nes apskaičiuotas tiesinės koreliacijos koeficientas $r = 0,758$ (žr. 8 priede). Todėl analizuojant disponuojamųjų pajamų kitimą, nustatytos atitinkamos krypties tendencijos. T. y. iki 2010 m. krintant vidutiniam mėnesiniam neto darbo užmokesčiui mažėjo ir disponuojamosios pajamos. O nuo 2011 m. pastebima augimo tendencija.

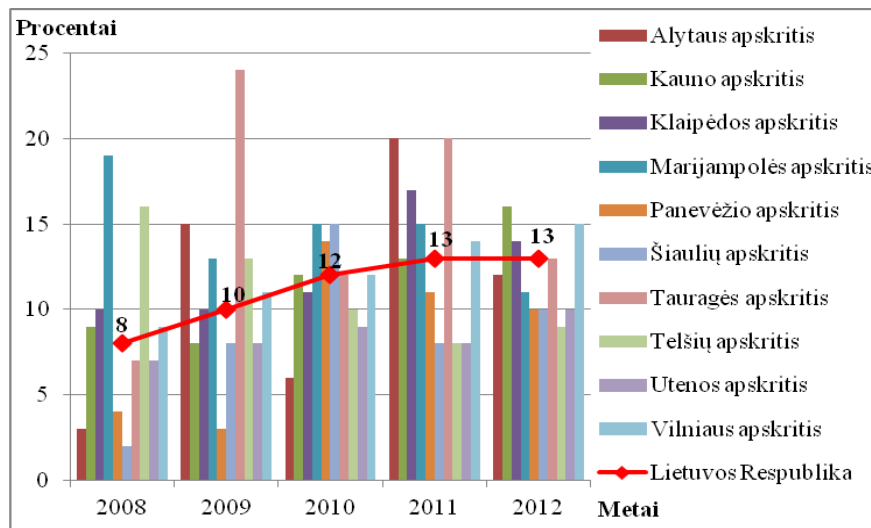
Nors ir pakankamai didelę dalį savo lėšų namų ūkiai išleidžia būstui ir jo išlaikymui, tačiau neretai susiduriama su įvairiomis būsto problemomis.

Su materialiniu nepritekliui dažniausiai susiduria mažas pajamas uždirbantys asmenys ar priklausantys rizikos gyventojų grupei, kurie patiria įvairių ekonominių sunkumų. Ekonominių sunkumų grupei priklauso:

- dėl pinigų stokos negalėjimas laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų;
- neturėjimas galimybės praleisti bent savaitę atostogų laiko ne namuose;
- negalėjimas sau leisti pakankamai šildyti būsto;
- negalėjimas sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto;
- negalėjimas apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų.

Atlikti gyvenimo sąlygų tyrimo rezultatai rodo, kad gyventojų, susiduriančių su ekonomiais sunkumais dalis didėjo.

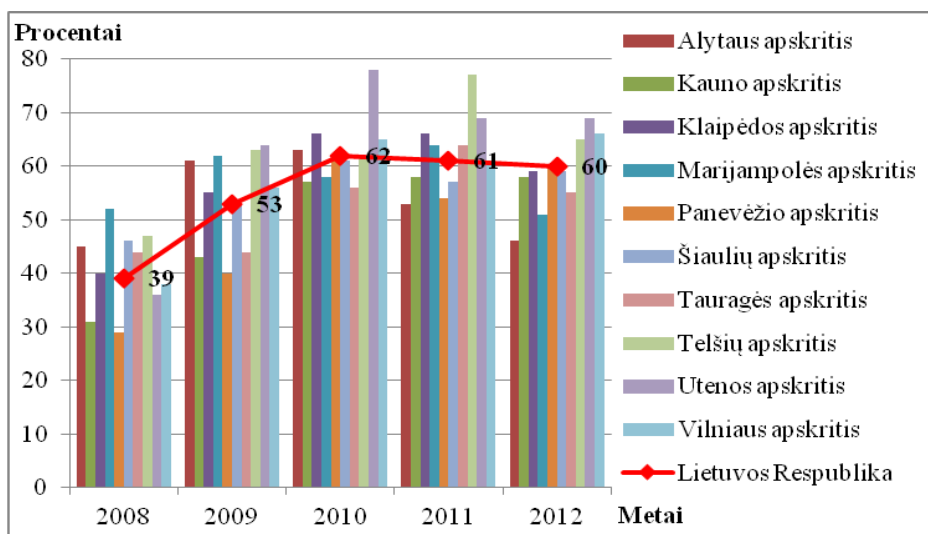
2.5 pav. Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose dėl pinigų stokos negalima laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, procentas, 2008 – 2012 m.

Asmenų, kurie dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, nuo 2008 m. buvusių 8 proc. iki 2012 m. padaugėjo 5 procentiniais punktais iki 13 proc.

2008 m. daugiausiai pastarųjų problemų turėjo Marijampolės ir Telšių apskritys, atitinkamai 19 ir 16 proc. Prasidėjus pasaulinei ekonominei krizei situacija pasikeitė ir daugiausiai asmenų, kurie dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų buvo Alytaus ir Tauragės apskrityse, atitinkamai 15 ir 24 proc. 2010 m. situacija pastarosiose apskrityse stabilizavosi ir tokių asmenų sumažėjo, tačiau 2011 m. tiek Alytuje, tiek Tauragėje vėl buvo 20 proc. asmenų, kurie dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų. Tik 2012 m. visose apskrityse situacija tapo beveik vienoda.

2012 m. lyginant su 2008 m. asmenų, kurie dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų sumažėjo tik Marijampolės ir Telšių apskrityse, atitinkamai 8 ir 7 procentiniais punktais. Visose kitose apskrityse per analizuojamą laikotarpį šių asmenų padaugėjo. Tai rodo blogėjančią gyvenimo kokybę, nes didesnė dalis gyventojų negali apmokėti svarbiausių sąskaitų. Tačiau prie tokios situacijos galėjo prisidėti ir pačių žmonių neapdairus elgesys ir realios situacijos neįvertinimas. Neretai finansinių sunkumų turintys žmonės dar labiau pablogina savo situaciją imdami greituosius kreditus, kuriuos vėliau atiduoti būna kėblų. V. Vasiliauskas (2012) teigė, kad „itin greitai prieinami pinigai tampa jauku, galinčiu lengvai įtraukti į užburto skolų ratą, kai skolinamasi tam, kad būtų gražintos senos skolos. Nėra abejonių, kad reikšmingą įtaką tam daro agresyvi reklama, kartais net primenanti kvaišalų prekyvių gundymus“ [26]. Dėl

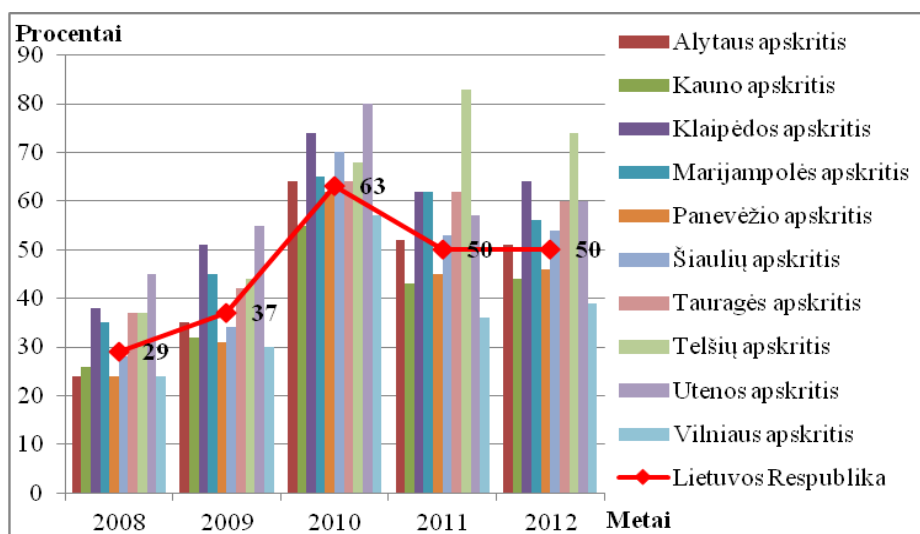
tokios situacijos iš dalies kalta ir šalies vykdoma politika, kuri nenumato pakankamai saugiklių siekiant apriboti nemokių klientų imamas paskolas.

2.6 pav. Asmenų, negalinčių apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų dalis, proc., 2008 -2012 m.

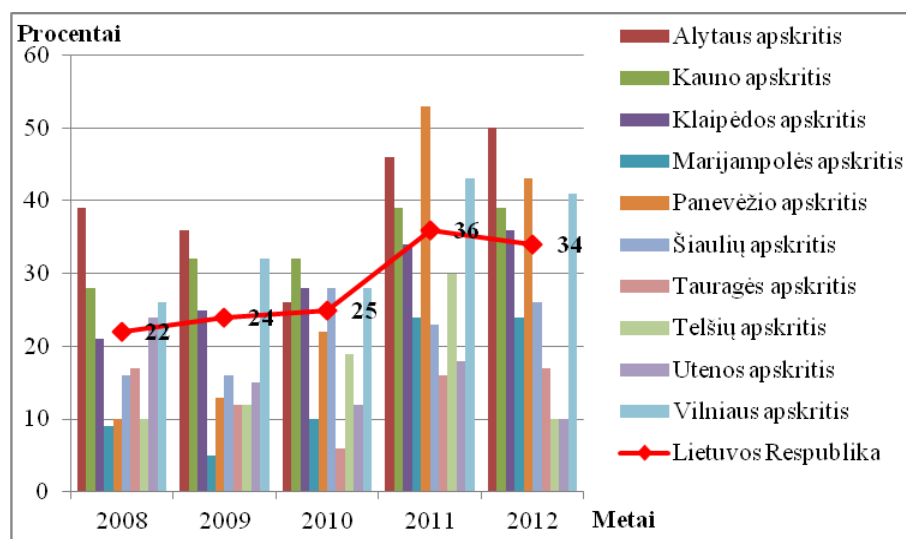
Su didžiausiais sunkumais susiduria asmenys, kuriems reikia apmokėti nenumatytas išlaidas iš savo lėšų. 2008 m. tokių žmonių buvo 39 proc., tuo tarpu 2012 m. namų ūkiuose, kurie nebūtų galėję apmokėti 700 litų nenumatytų išlaidų iš savo lėšų, gyveno 60 proc. gyventojų. Blogiausia situacija buvo Telšių, Utenos ir Vilniaus apskrityse, kuriose 2012 m. su šia problema susidūrė atitinkamai 65, 69 ir 66 proc. asmenų. Tai rodo, kad žmonės nėra linkę ar neturi galimybės susitaupyti pinigų nenumatytais situacijoms.

Kita svarbi problema, su kuria susiduria Lietuvos gyventojai, kad dauguma savo atostogas praleidžia namuose.

2.7 pav. Asmenų, neturinčių galimybės bent savaitę praleisti atostogų ne namuose, dalis, proc. 2008 – 2012 m.

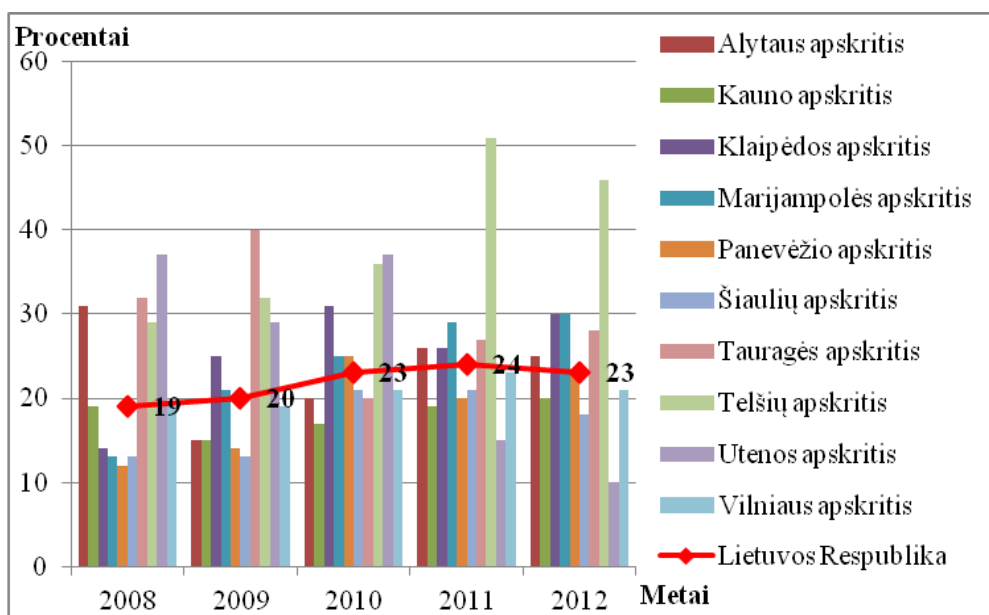
Per analizuojamą laikotarpį, asmenų, neturinčių galimybės bent savaitę praleisti atostogas ne namuose, dalis padidėjo nuo 29 proc. 2008 m. iki 50 proc. 2012 m. Daugiausiai asmenų negalėjo sau leisti atostogų kitur 2010 m., to negalėjo net du trečdaliai asmenų. Labiausiai išsiskyrė Utenos, Klaipėdos ir Šiaulių apskritys. Tuo tarpu 2011 – 2012 m. situacija šiek tiek pagerėjo ir atostogų ne namie negalėjo sau leisti jau tik pusė visų asmenų. Itin daug asmenų atostogavo Telšiuose, net 83 proc. 2011 m. ir 74 proc. 2012 m. Taip įvyksta dėl lėšų stygiaus, tačiau būna atvejų, kai asmenys negali išvykti dėl šeimos ar buityje susikaupusių darbų. Poilsis namuose kartais didina socialinę atskirtį, nes tai verčia žmones retai išeinant į visuomeninius renginius ar žmonių lankomas vietas, taip nutrūksta socialiniai ryšiai. Aukštas rodiklis rodo blogą gyvenimo kokybės lygį, tačiau situacija pamažu gerėja.

2.8 pav. Asmenų, negalinčių sau leisti pakankamai šildyti būsto, procentas, 2008–2012 m.

Dėl aukštų ir vis kylančių šildymo kainų, daugiau nei trečdalis lietuvių nepakankamai šildo savo būstą. Per 2008 – 2010 m. situacija beveik nesikeitė ir Lietuvoje buvo apie 25 proc. asmenų, kurie negali pakankamai šildyti būsto. Tačiau 2011 m. situacija itin pablogėjo ir tokių asmenų jau buvo 36 proc. Per 2012 m. situacija nežymiai pagerėjo ir liko 34 proc. asmenų kurie negali pakankamai šildyti būsto. Blogiausia situacija yra susidariusi Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ir Vilniaus apskrityse. Taip gali būti dėl to, kad šiose apskrityse daugiausiai yra apgyvendinti senos statybos daugiabučiai namai, kurių šildymo sąskaitos yra aukštos. Nepakankamai šildydami būstus asmenys taupo pinigus, tačiau dažnai toks elgesys atsiliepia jų sveikatai.

Taupant būsto išlaikymui, dažnai žmonės yra priversti taupyti ir maistui.

2.9 pav. Asmenų, negalinčių sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto, dalis, proc., 2008 – 2012 m.

Kiek daugiau nei 20 proc. Lietuvos gyventojų negali sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto. Labiausiai maistui taupoma Klaipėdoje, Marijampolėje, Tauragėje ir Telšiuose. Labiausiai išsiskiria Tauragės apskritis, kurioje negali sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto apie 50 proc. asmenų. Sutapę pinigus maisto išlaidų ir būsto šildymo sąskaita, žmonės saugiausiai jaučiasi dėl to, kad sumokės būsto nuomą, komunalinius mokesčius, būsto ar kitas paskolas bei kredito įmokas. Su šiomis problemomis susiduriančių asmenų yra tik apie 15 proc.

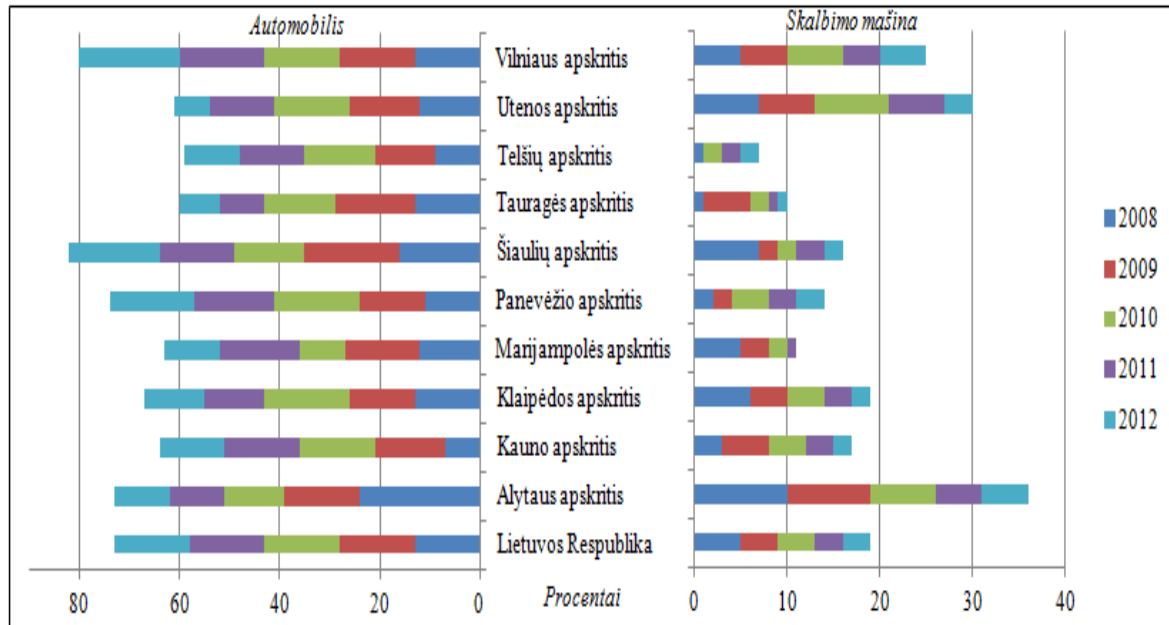
Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2013, p. 199) tik 22 proc. gyventojų nesusidūrė nė su vienu iš ekonominių sunkumų, o 4 proc. gyventojų vargino visos išvardytos problemos. Sunkiausiai vertėsi vieno asmens namų ūkiai ir namų ūkiai, susidedantys iš trijų suaugusių asmenų su vaikais. Pastaruosiuose su visomis išvardytomis problemomis susidūrė 6 proc. asmenų [37].

Apibendrinat galima teigti, kad 2012 m. sunkiausiai vertėsi Telšių ir Klaipėdos apskričių gyventojai, nes jie daugiausiai susidūrė su ekonominiais sunkumais. Problemų skaičius padidėjo Vilniaus, Kauno ir Šiaulių apskrityse, o kitose apskrityse net nežymiai sumažėjo.

Tačiau gyventojus gali kamuoti ne tik ekonominiai sunkumai, bet ir materialinis nepritekliausias. Dėl lėšų trūkumo dažnai asmenys neturi savo buitėje naudojamų ilgalaikių daiktų. Spalvoto televizoriaus, per visą analizuojamą 2008 – 2012 m. laikotarpį, neturėjo tik 1

proc. asmenų, o telefono (įskaitant mobilių) – 2 proc. Todėl šių daiktų neturėjimas namų ūkiuose nesukelia didelių problemų.

Labiau problemų kelia skalbimo mašinos ar automobilio neturėjimas (žr. 2.10 paveikslą).

2.10 pav. Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, neturinčių ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, dalis proc., 2008 – 2012 m.

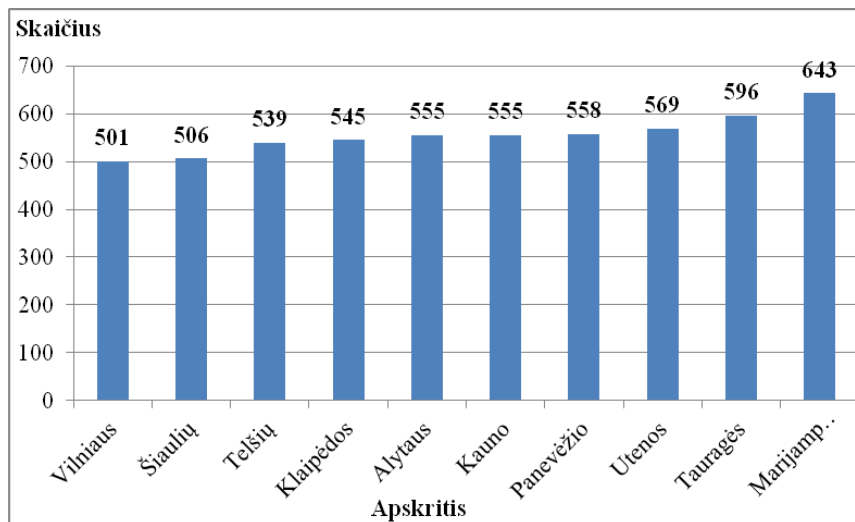
Žiūrint į asmenų dalį, kuri dėl lėšų stokos neturi ilgo naudojimo daiktų situacija atrodo pakankamai gera. Per visą analizuojamą laikotarpį mažėjo asmenų, neturinčių skalbimo mašinos, telefono ir spalvoto televizoriaus, dalis. Tai rodo, kad gyventojų gyvenimo kokybė gerėja. Problema išlieka tik su automobilio turėjimu. Namų ūkiuose, turinčiuose automobilį gyveno 68 proc. asmenų. O neturėjimu transporto priemonės skundėsi tik virš 14 proc. gyventojų. Didžiausia dalis automobilio neturėjo Telšių apskrityje – 37 proc., tačiau dėl lėšų stokos automobilio neturėjo mažiau kaip trečdalis iš jų. Automobilio neturėjimą galėjo lemti ir brangūs vairavimo kursai bei didelės automobilio išlaikymo išlaidos.

Vilniaus ir Šiaulių apskrityse 2012 m. buvo daugiausiai asmenų neturinčių automobilio, atitinkamai 20 ir 18 proc. (žr. 9 priede). O Utenos ir Tauragės apskrityse automobilio neturėjo atitinkamai tik 7 ir 8 proc. gyventojų.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2013), su materialiniu nepriteklumi 2012 m. susidūrė 34,4 proc., o su dideliu materialiniu nepriteklumi – 19,8 proc. gyventojų [37]. Kas antras susiduriantis su materialiniu nepriteklumi, dėl prietaisų stokos, kaip pagrindinę to priežastį nurodė lėšų trūkumą.

Be aptartų materialinio nepritekliaus rodiklių, gyvenimo sąlygoms vertinti gali būti naudojamas individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų.

Lietuva yra šalis išsiskirianti aukštu individualaus transporto plėtros lygiu. Individualių automobilių skaičius per visą analizuojamą laikotarpį turėjo tendenciją didėti ir tūkstančiui gyventojų 2012 m. teko 541 lengvasis automobilis. Kitaip sakant Lietuvoje dviems gyventojams tenka vidutiniškai 1 automobilis. Individualūs automobiliai yra labai netolygiai pasiskirstę Lietuvos apskrityse (žr. 2.11 paveikslą).

2.11 pav. **Individualių automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų Lietuvos apskrityse, 2012 m.**

Daugiausia individualių lengvųjų automobilių, tūkstančiui gyventojų, teko Marijampolės apskrityje (643) ir Tauragės (596), mažiausiai – Šiaulių apskrityje (506) ir Vilniaus apskrityje (501). Marijampolės ir Tauragės apskritys išsiskiria tuo, kad ten labai išplėtotas panaudotų automobilių pardavimo verslas.

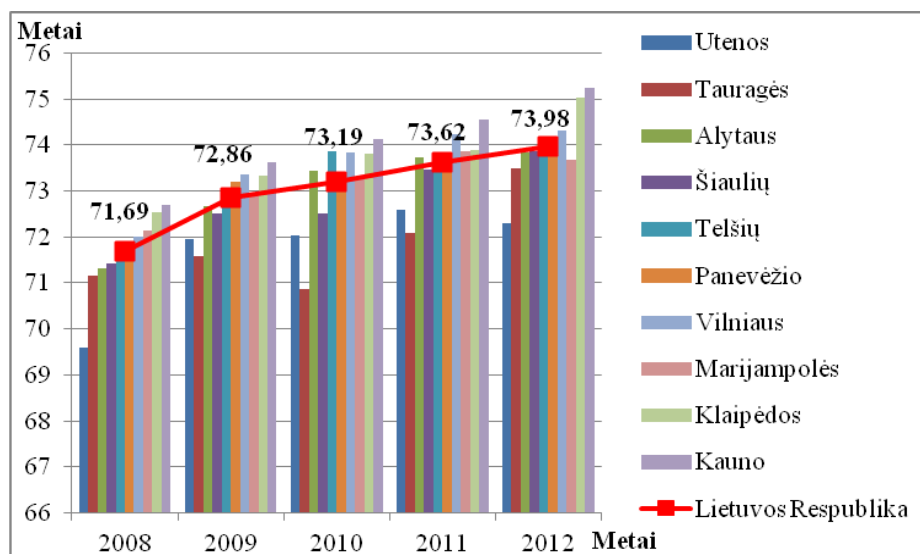
Apibendrinat materialinių sąlygų rodiklius, galima teigti, kad 2012 m. lyginant su 2011 m., vidutinis mėnesinis (neto) darbo užmokestis didėjo visose Lietuvos apskrityse. Tačiau daugiausiai uždirbo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskritys. Didžiausios disponuojamosios pajamos išliko Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausios – Telšių, Panevėžio ir Marijampolės apskrityse. Disponuojamosios pajamos 2008 m. sumažėjo visose apskrityse. Tačiau, nors pajamos ir didėjo du paskutinius laikotarpius iš eilės, per analizuojamą laikotarpį jos nepasiekė prieš krizę buvusio lygio.

Su materialiniu nepritekliu dažniausiai susiduria mažas pajamas uždirbantys asmenys ar priklausantys rizikos gyventojų grupei, kurie patiria įvairių ekonominių sunkumų. Apibendrinat galima teigti, kad 2012 m. sunkiausiai vertėsi Telšių ir Klaipėdos apskričių gyventojai, nes jie daugiausiai susidūrė su ekonominiais sunkumais. Problemų skaičius

padidėjo Vilniaus, Kauno ir Šiaulių apskrityse, o kitose apskrityse net nežymiai sumažėjo. Žiūrint į asmenų dalį, kuri dėl lėšų stokos neturi ilgalaikio naudojimo daiktų, situacija atrodo pakankamai gera. Per visą analizuojamą laikotarpį mažėjo asmenų, neturinčių skalbimo mašinos, telefono ir spalvoto televizoriaus, dalis. Tai rodo, kad gyventojų gyvenimo kokybė gerėja. Tik išlieka problema įsigyjant automobilį. Tačiau tai priklauso ne tik nuo lėšų stygiaus, bet ir nuo subjektyvaus žmogaus gyvenimo būdo. O apskritai paėmus individualių automobilių dalis tenkanti tūkstančiui gyventojų didėja. Tai rodo, gerėjančias gyvenimo sąlygas.

2.2.2. Sveikatos dinaminių rodiklių analizė

J. Figueras ir kt. (2008) atlikdami sveikatos sistemos, sveikatos ir gerovės tyrimą nustatė, kad tam tikru laikotarpiu sveikatos paslaugų kokybės pagerėjimas sukuria prielaidas ilgėti gyvenimo trukmei, o tai savo ruožtu duoda apčiuopiamą teigiamą ekonominį efektą, kuris kartais prisidedama net 30 – 40 proc. prie BVP augimo.

2.12 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvos apskrityse, metais, 2008 – 2012 m.

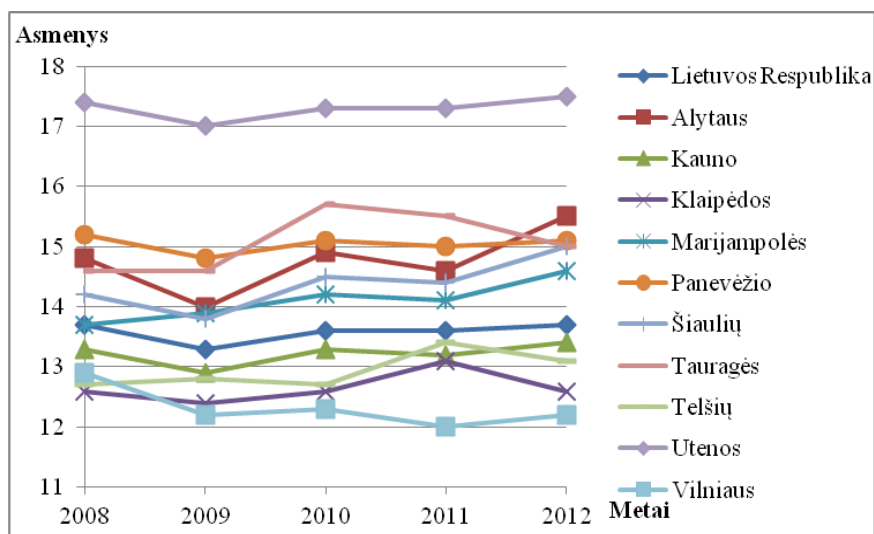
Kaip matyti pagal 2.12 paveikslą, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė per visą analizuojamą laikotarpį Lietuvoje pailgėjo daugiau nei du metus (2,29 metų). Kaip pabrėžė A. Valinskienė (2012), aukštesnį išsilavinimą turintys asmenys paprastai gyvena ilgiau. Tokia situacija susidaro dėl to, kad jie turi stipresnį savisaugos instinktą, kuris lemia sveiką elgesį ir gyvenimo būdą. Atlikus porinę regresinę analizę nustatyta, kad yra tiesioginis ryšys tarp vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės ir aukštojo išsilavinimo, nes apskaičiuotas tiesinės koreliacijos koeficientas $r = 0,393$ (žr. 10 priede). Taip pat A. Valinskienė (2012) pabrėžė,

kad vieni papildomai studijose praleisti metai pailgina gyvenimo trukmę apie šešis mėnesius. Todėl visą laikotarpį trumpiausiai tikėjosi gyventi Utenos apskrities gyventojai, tuo tarpu Klaipėdos ir Kauno apskričių gyventojai – ilgiausiai. Vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas rodo gerėjančią asmenų sveikatos priežiūrą, prie kurios prisideda ne tik gydymo įstaigų teikiama pagalba, bet ir didesnė darbų sauga, pačių asmenų savo sveikatos priežiūra. Toks rodiklio kitimas gerina sveikatos gyvenimo kokybę.

Vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę gali lemti ir daugelis kitų priežasčių, tokių kaip ekonominis šalies išsivystymas, kuris pasireiškia per darbo užmokestį, inovacijų plėtrą ir kt. Esant aukštesniam ekonominiam išsivystymui yra sukurtos geresnės sveikatos priežiūros ir apsaugos sistemos, kurios padeda laiku diagnozuoti ligas bei jas gydyti. Žmonės keičia gyvenimo būdą ir sveikiau maitinasi, daugiau dėmesio skiria poilsiui. Tačiau A. Valinskienė (2012) pabrėžė moksliniuose tyrimuose pastebėtą paradoksalią situaciją, kad tiriant šalis atskirai, didžioji ilgaamžių asmenų dalis gyvena vargingiausiuose regionuose.

Taip pat įvertinti sveikatai naudojami bendro ir kūdikių mirtingumo rodikliai.

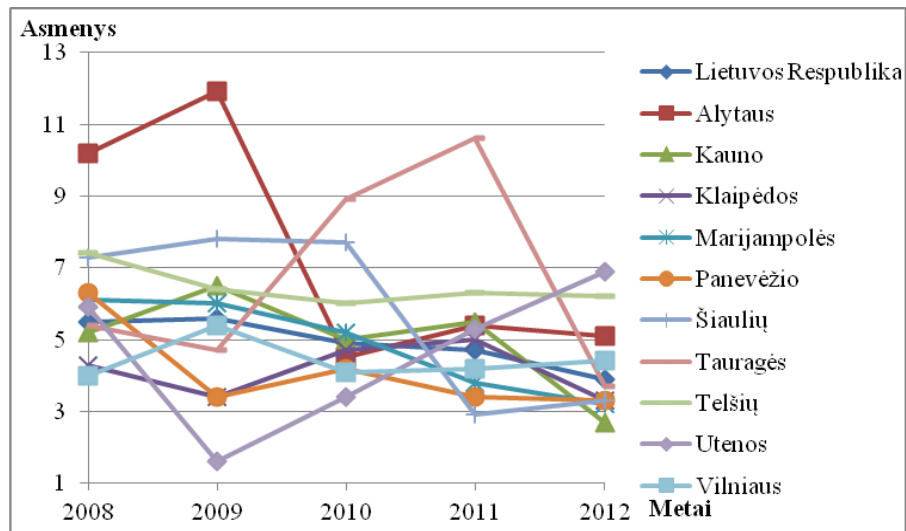
2.13 pav. Bendras mirtingumo rodiklis⁹ Lietuvos apskrityse, 2008 – 2012 m.

Bendras mirtingumo rodiklis per visą analizuojamą laikotarpį Lietuvoje išliko nepakitęs (lyginant 2012 m. su 2008 m.). pastarasis rodiklis padidėjo Alytaus, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės ir Telšių apskrityse. Gyventojų sveikatą lemia visuomenės socialinė ekonominė padėtis. Jeigu sumažėja pajamos ir gyventojų perkamoji galia, plinta skurdas, tai itin išauga vidutinio amžiaus vyrų mirtingumas. Kaip pabrėžia V. Servetkienė (2013), mirtingumo rodiklių pokyčius lemia stresas, pesimizmas, depresijos plitimas, o visa tai

⁹ Bendras mirtingumo rodiklis – metinis mirusių asmenų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų [33].

silpnina žmogaus imunitetą, todėl didėja onkologinių, infekcinių, kraujotakos sistemos ligų rizika bei daugėjant depresijos atvejų didesnė ir savižudybių tikimybė.

2.14 pav. **Kūdikų mirtingumo rodiklis¹⁰ Lietuvos apskrityse, 2008 – 2012 m.**

Tuo tarpu kūdikų mirtingumo rodiklis Lietuvoje sumažėjo nuo 5,5 asmenų 2008 m. iki 3,9 asmenų 2012 m. Higienos instituto Sveikatos informacijos centre V. Cicėnienė, R. Gaidelytė ir M. Garbuviene (2010) išskyrė pastarojo rodiklio vertinimo skalę. Remiantis šiuo vertinimu, kūdikų mirtingumo rodiklis sąlyginai yra skirstomas į labai mažą – iki 10, mažą – 10–14, vidutinį – 15–24, didelį – 25–49 ir labai didelį – 50 ir daugiau mirusiųjų 1000-čiai gyvų gimusiųjų [10]. Todėl visu analizuojamu laikotarpiu, visose apskrityse kūdikų mirtingumas buvo mažas. Kūdikų mirtingumo mažėjimas rodo gerėjančią gyvenimo kokybę, nes gydytojams pavyksta vis anksčiau nustatyti ligą ir ją pagydyti. Daugiausiai kūdikų medikams nepavyko išgelbėti dėl įgimtų ydų bei perinatalinio periodo¹¹ ligų. Taip pat nemažai mirčių pasitaiko dėl kvėpavimo sistemos ligų, tačiau pastaruoju metu šių mirčių yra ženkliai sumažėję. Tačiau didėjo kūdikų mirčių skaičius, kai nėra nustatyti tikslūs mirties simptomai. O tai vertinama neigiamai.

Tačiau pažymėtina, kad ir dabar Lietuvoje, palyginti su kitomis Vakarų šalimis, vis dar gana aukštas mirtingumo lygis ir trumpesnė vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė.

Apibendrinat sveikatos dinaminis rodiklius galima teigti, kad šios srities gyvenimo kokybė gerėja. Nes visose apskrityse analizuojamu laikotarpiu vidutinė gyvenimo trukmė ilgėjo. Išlieka tik viena problema, tai bendras mirtingumas, kuris išliko beveik nepakitęs. O

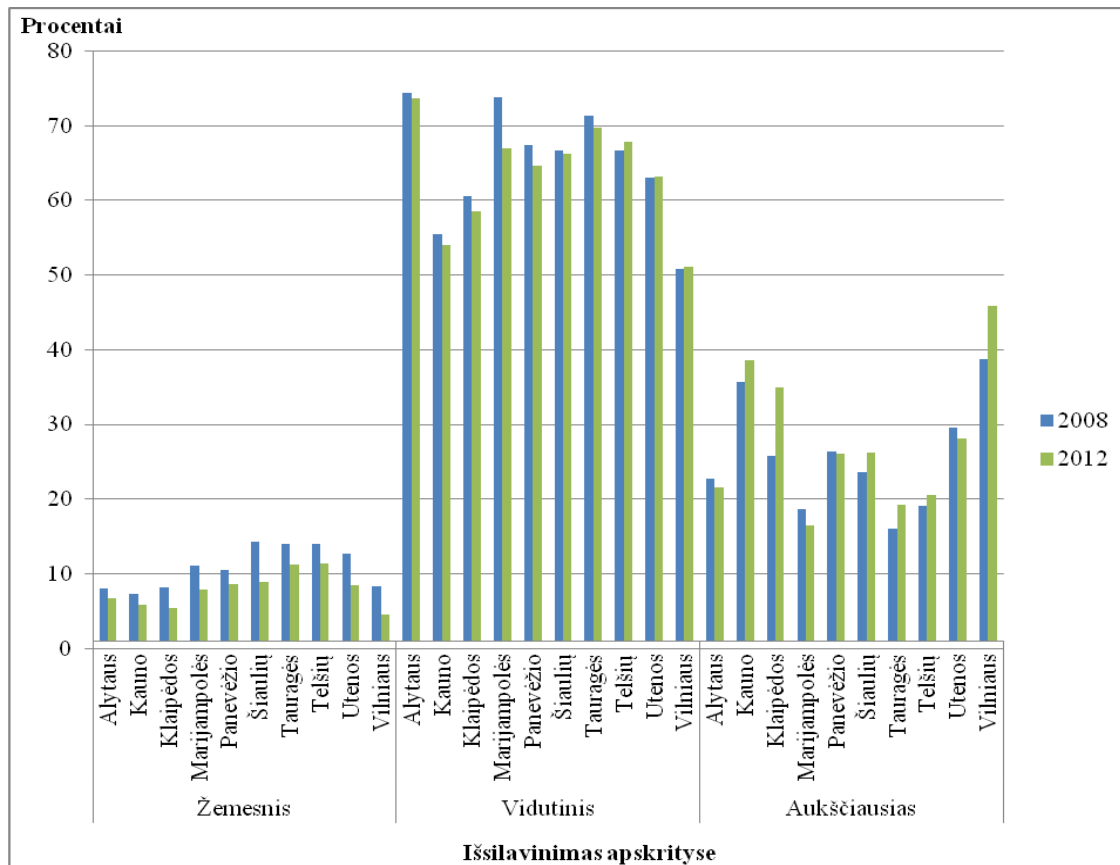
¹⁰ **Kūdikų mirtingumo rodiklis** – metinis mirusių kūdikų skaičius, tenkantis 1000 gyvų gimusiųjų. Kūdikis – vaikas iki vieno metų amžiaus [33].

¹¹ **Perinatalinis periodas** – prasideda dar nėštumo metu ir pasibaigia praėjus keturioms savaitėms po gimdymo [10].

tai rodo, kad Lietuvos apskrityse dėl įvairių priežasčių miršta didelė dalis darbingo amžiaus žmonių. Taip pat dėl didelio gyventojų skaičiaus Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse yra išaugęs kūdikių mirtingumas. Tai kelia susirūpinimą ir todėl reikėtų gerinti Lietuvos sveikatos sistemą.

2.2.3. Išsimokslinimo dinaminė rodiklių analizė

Norint pasiekti aukštą gyvenimo kokybės lygį, būtina ugdyti išsilavinusią visuomenę. M. Barkauskaitė ir V. Gribniakas (2007) pastebėjo, kad tarptautiniuose santykiuose reikšmingiausiu šalies galios šaltiniu tampa pastarojoje šalyje gyvenančių asmenų išsilavinimo lygis. Kaip pastebi V. Servetkienė (2013, p. 87), čia svarus indėlis tenka šeimai, „kurios išsilavinimo lygis, materialinė ir kultūrinė padėtis, vertybės, lūkesčiai ir aktyvus įsitraukimas į ugdymo procesą turi didelę įtaką vaikų galimybėms ir norui įgyti išsilavinimą ir lemia kultūrinio bei socialinio ugdymo turinį“. Tačiau šeimos išugdytas noras mokytis bus nieko vertas, jeigu nebus sukurta efektyviai veikianti švietimo ir mokslo sistema. Pastaroji turi remtis naujausiomis mokslo žiniomis, diegti mokymosi visą gyvenimą koncepciją, mokyti jaunimą mokytis ir tobulėti visą gyvenimą.

2.15 pav. Gyventojų išsilavinimas lyginant su atitinkamos amžiaus grupės bendru gyventojų skaičiumi, proc., 2008 ir 2012 m.

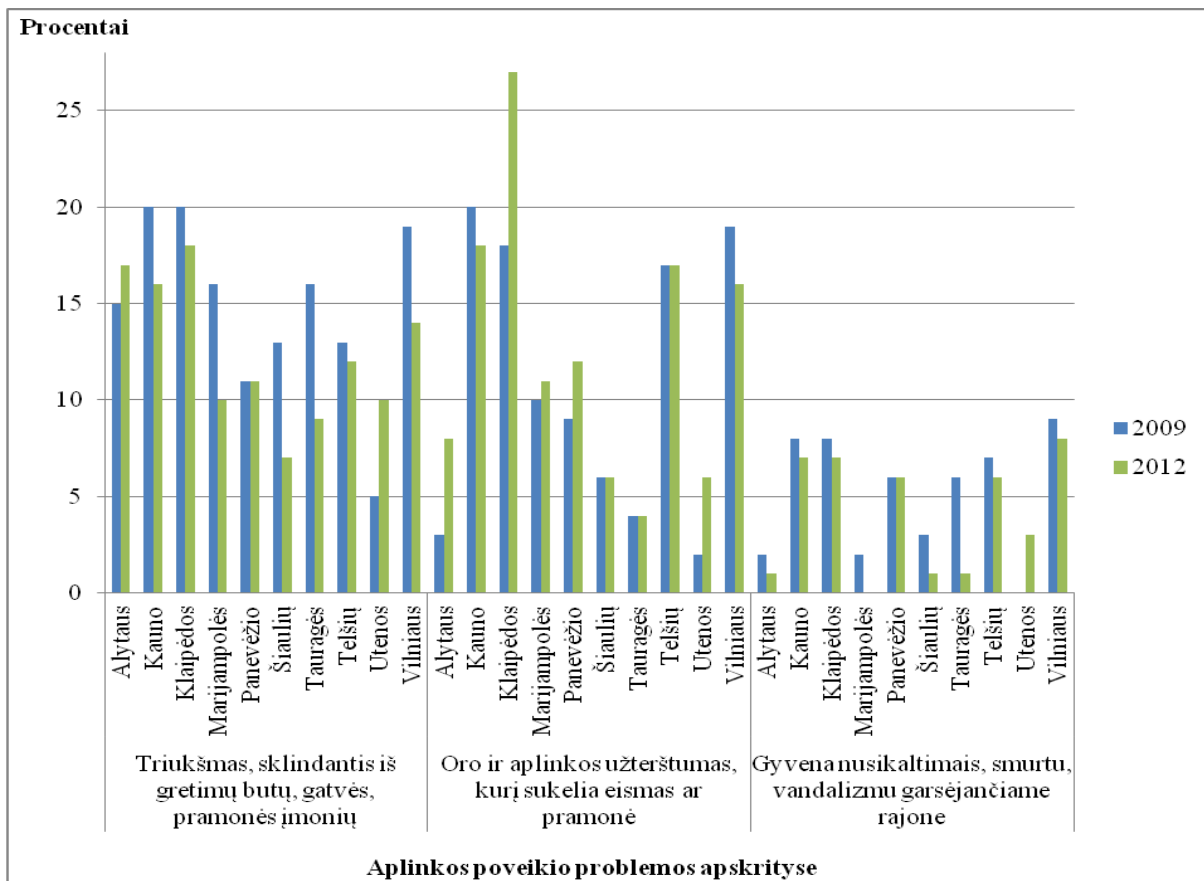
Visose Lietuvos apskrityse gyventojų išsilavinimo situacija gerėja, nes iki 2012 m. sumažėjo žemesnį išsilavinimą turinčių asmenų dalis. Tauragės ir Telšių apskrityse šių gyventojų dalis dar siekia daugiau negu 10 proc. nuo visų 25 – 64 m. amžiaus gyventojų. Tai gali lemti ir tai, kad pastarosiose apskrityse nėra išvystyta pramonė, todėl čia daugiausiai verčiamasi žemės ūkiu. Todėl asmenys dirbantys šioje srityje nėra suinteresuoti aukštu išsilavinimu.

Bendras šalyje aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų procentas nuo visų tos amžiaus grupės žmonių, per 2008 – 2012 m. laikotarpį padidėjo 3,74 proc. punkto (žr. 10 priede). Pagal studentų skaičių tenkantį 1000 gyventojų Lietuva aplenkė net JAV. Tačiau daugiausiai aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų yra susitelkę Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse, nes ten baigęs studijas jaunimas dažniausiai ir pasilieka. Šiose apskrityse yra didesnės įsidarbinimo galimybės.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje gyventojų išsilavinimo lygis didėja. Lietuviai yra vieni labiausiai išsilavinusių žmonių Vidurio ir Rytų Europoje. Tai rodo didžiausias aukštąsias mokyklas baigiančių asmenų skaičius. Tai gali būti vertinama teigiamai, nes neturėdama gamtinių išteklių tik žmogiškaisiais ištekliais Lietuva gali konkuruoti su kitomis šalimis. Todėl būtina gerinti švietimo, mokslo ir inovacijų sistemų kokybę bei vystyti žinių visuomenės plėtrą.

2.2.4. Aplinkos kokybės dinaminė rodiklių analizė

Tačiau gyvenimo kokybę lemia ne tik materialinės sąlygos, bet ir esanti aplinkos kokybė. Gyventojų aplinkos kokybę lemia trys pagrindiniai rodikliai – asmenų gyvenančių namų ūkiuose susiduriančiuose su triukšmu sklindančiu iš gretimų būtų, gatvės, pramonės įmonių procentas, taip pat susiduriantys su oro ir aplinkos užterštumu, kurį sukelia eismas ar pramonė bei asmenų, gyvenančių nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone procentas.

2.16 pav. Asmenys, gyvenantys namų ūkiuose susiduriančiuose su aplinkos poveikio problemomis, proc., 2009 ir 2012 m.

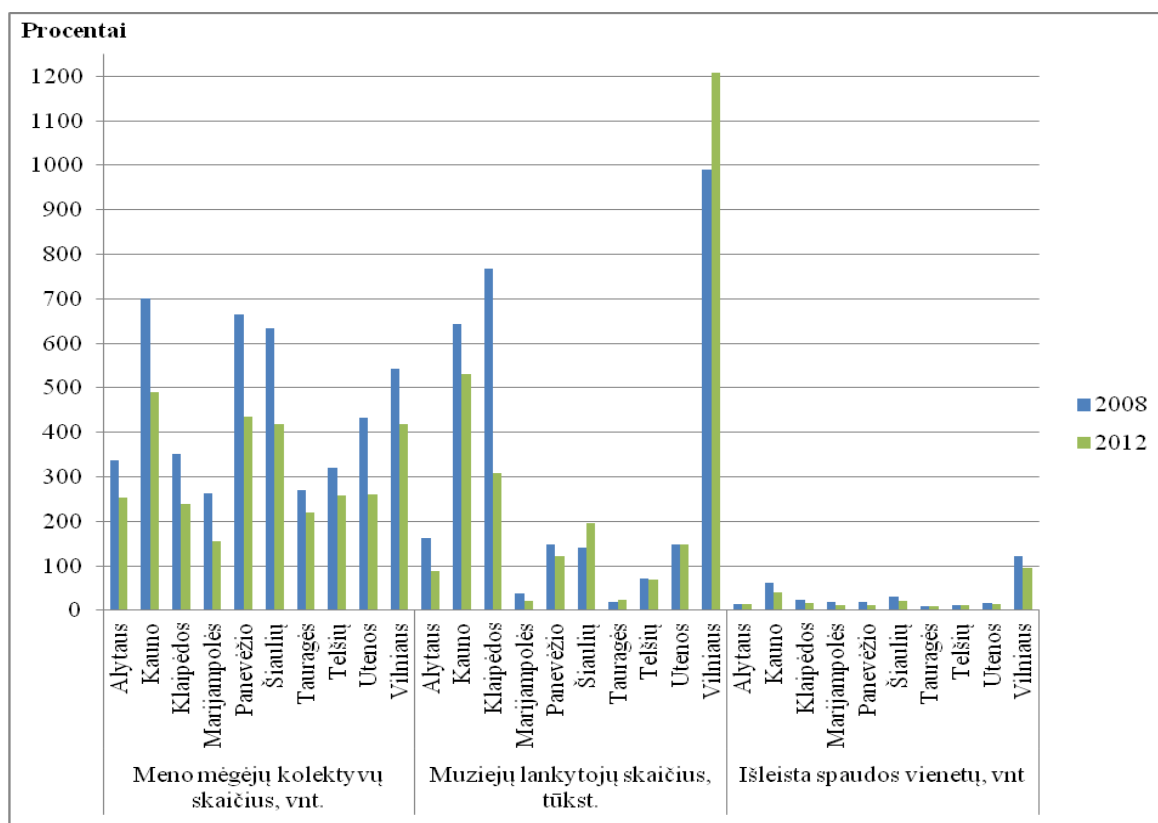
Daugiausiai problemų gyventojams kelia iš gretimų butų, gatvės ar pramonės įmonių sklindantis triukšmas. Kadangi daugiausiai žmonių gyvena didmiesčiuose, ten susitelkusi didžioji verslo dalis bei intensyvus eismas, todėl Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse ši problema aktualiausia. 2012 m. lyginant su 2009 m. tik dviejose apskrityse – Alytaus ir Utenos – padaugėjo asmenų susiduriančių su pastarąją problema (atitinkamai 2 ir 5 procentiniais punktais (žr. 11 priede)), kai tuo tarpu kitose apskrityse triukšmo problemos mažėjo. Šis mažėjimas rodo gerėjančią gyvenimo kokybę. Asmenys, vengdami gauti baudas už viešosios tvarkos pažeidimą – triukšmaujant, santūriau elgiasi ne tik viešojoje erdvėje – gatvėse, bet ir labiau gerbia kaimynų ramybę, netriukšmaudami namuose. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje (2012), didžiausias triukšmo šaltinis yra automobiliai. Pavyzdžiui, Vilniaus mieste į viršnorminio triukšmo poveikio zonas naktimis patenka 22 proc. bendro gyventojų skaičiaus (iš jų 95 proc. triukšmo skleidžia automobiliai, 3 proc. – geležinkeliai ir po 1 – oro transportas ir pramonės objektai), Klaipėdos mieste – 37 proc. bendro gyventojų skaičiaus (81 proc. – automobiliai, 17 proc. – pramonės objektai ir 2 proc. geležinkeliai), Panevėžio mieste – 48 proc. bendro gyventojų skaičiaus veikia automobilių skleidžiamas triukšmas [32].

Taip pat efektyviau yra prižiūrimos pramonės įmonės, kad jose nebūtų viršijamas sukeliama triukšmo lygio leistinos normos. Ta pati situacija pastebima ir vertinant oro ir aplinkos užterštumą, kurį sukelia eismas ir pramonė bei asmenų, gyvenančių nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiuose rajonuose. Daugiausiai su šiomis problemomis susiduria Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskritys. Tačiau 2012 m. lyginant su 2009 m. ir šios šių problemų keliamas poveikis mažėja.

Apibendrinant gyvenimo kokybės rodiklių dinaminius pokyčius, galima teigti, kad didžiausia tarša ir nusikalstamumas vyrauja didžiosiose Lietuvos apskrityse – Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus. Tai lemia didelis gyventojų skaičius ir išvystyta pramonė.

2.3.5. Kultūros dinaminų rodiklių analizė

Kultūra yra plati gyvenimo kokybės dimensija, kurią galima traktuoti ne tik žvelgiant iš visuomenės pozicijų, bet ir iš ekonomikos. Esant žemam kultūros lygiui ekonomika nebus vystoma efektyviai. Tuo tarpu išsilavinę, pasiekę aukštą kultūros lygį asmenys pasižymi žiniomis, intelektu, kompetencija, profesionalumu, aukštomis dvasinėmis ir moralinėmis vertybėmis. Tai vis labiau vertinama ekonomikoje, nes užtikrina didesnę darbo našumą, padeda sukurti aukštos kokybės produktą bei didesnę indėlį į BVP. O visa tai lemia aukštesnę gyvenimo kokybę.

2.17 pav. Kultūros srities rodikliai, 2008 – 2012 m.

Nors kultūros išsivystymas vaidina svarbų vaidmenį tiek šalies socialiniame, tiek ekonominiame gyvenime, tačiau visose Lietuvos apskrityse pastarieji rodikliai blogėjo.

Visose apskrityse 2011 – 2012 m., išskyrus Tauragės, meno mėgėjų kolektyvų skaičius mažėjo. Tai rodo, kad žmonės tapo uždaresni ar labiau užsiėmę. Toks pastarojo rodiklio kitimas, mažino gyventojų bendravimą su kitais asmenimis, taip tarsi didinant socialinę atskirtį.

Ne ką geresnė situacija yra ir su muziejų lankymu. Nors buvo atskirų periodų, kai tam tikrose apskrityse muziejų lankytojų skaičius augo, tačiau 2012 m. palyginus su 2008 m. tik Šiaulių, Tauragės ir Vilniaus apskrityse padidėjo muziejų lankytojų skaičius. Visose kitose apskrityse į muziejus žmonės užsuka vis rečiau.

Lietuva pagal kultūros rodiklius pirmąją tik išleidžiamos spaudos vienetais – knygų, žurnalų ir laikraščių skaičiumi. Tačiau ir čia pastebima nežymi mažėjimo tendencija. 2012 m. lyginant su 2008 m., labiausiai leidžiamos spaudos sumažėjo Marijampolės (36,84 proc.), Kauno (33,87 proc.) ir Panevėžio (31,58 proc.) apskrityse (žr. 12 priede). Tuo tarpu Alytaus ir Tauragės apskritims pavyko išlaikyti tą patį leidžiamos spaudos kiekį. Ir tik Telšių apskrityje leidžiamos spaudos padaugėjo 9,09 proc. Leidžiamos spaudos mažėjimą galėjo lemti spartėjanti interneto plėtra ir domėjimasis internetiniais šaltiniais. Šiuolaikiškas žmogus retai kada perka žurnalus ar laikraščius, nes aktualią informaciją jis gali rasti nemokamuose internetiniuose portaluose.

Dauguma gyventojų pripažįsta per mažą valstybės indėlį kultūros plėtrai. Tačiau V. Servetkienės (2013) atliktas tyrimas parodė, kad koreliacinis ryšys tarp valstybinio kultūros ir poilsio finansavimo ir visuomenės kultūros lygio indekso nenustatytas. Dėl to negalima kaltinti vien valstybės, kad kultūra žmonės vis mažiau domisi. Pirmiausiai kultūrą formuoja šeima bei švietimo institucijos, tada seka socialinis gyvenimas bei žiniasklaida. Todėl norint didinti kultūrinę gyvenimo kokybę, reikia ne vien laukti finansavimo iš valstybės, bet ir norėti ir domėtis, o gal net kurti kultūros renginius patiems.

Kultūriškai visuomenė dar nėra subrendusi ir pirmenybę teikia ne šviečiančiam ar lavinančiam asmenybei laisvalaikiui, o kitoms jo formoms.

III. GYVENIMO KOKYBĖS INDEKSO SKAIČIAVIMAS IR VERTINIMAS

3.1. Gyvenimo kokybės indeksą sudarančių sudėtinių indeksų skaičiavimas 2008 – 2012 m. laikotarpiu

Gyventojų gyvenimo kokybė priklauso nuo ekonominių sąlygų šalyje, nuo vykdomos ekonominės politikos, globalizacijos bei kitų sąlygų. O visa tai lemia tam tikras materialines sąlygas, kurios yra gyvenimo kokybės sudėtinė dalis.

Visuomenės gyvenimas negali būti kokybiškas tol, kol atskirų individų gyvenimo kokybė nėra aukšta, t. y. nėra užtikrinami pagrindiniai poreikiai – pakankamos pajamos, apsirūpinimas ilgalaikio naudojimo daiktais bei kol asmenys susiduria su ekonominiais sunkumais.

Todėl darbe materialinių sąlygų indeksas susideda iš šių rodiklių:

- Vidutinio mėnesinio neto darbo užmokesčio, Lt. Pastarasis rodiklis padeda įvertinti vidutinį gyventojų pajamų lygį kiekvienoje apskrityje ir palyginti jas tarp apskričių.
- Vidutinės disponuojamosios pajamos¹² per mėnesį, vienam namų ūkio nariui, Lt. Pastarosios parodo pajamas, kuriomis asmenys disponuoja įsigydami prekes ar paslaugas.
- Asmenys, gyvenantys NŪ susiduriančiuose su ekonominiais sunkumais, proc. Ekonominiams sunkumams priskiriama – dėl pinigų stokos negalėjimas laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų; neturėjimas galimybės praleisti bent savaitę atostogų ne namuose; negalėjimas sau leisti pakankamai šildyti būsto; negalėjimas sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto ir negalėjimas apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų.
- Asmenys, gyvenantys NŪ, neturinčiuose ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, proc. Kadangi telefoną ir spalvotą televizorių turi beveik visi namų ūkiuose gyvenantys asmenys, tai tyrime analizuojami tik tie namų ūkiai, kurie neturi skalbimo mašinos ir automobilio.
- Individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų. Šis rodiklis dar kitaip vadinamas automobilizacijos lygiu, kuris parodo visuomenės apsirūpinimą

---

¹² **Disponuojamosios pajamos** – tai pajamų dalis, kurias asmuo ar namų ūkis gali laisvai naudoti sumokėjus asmeninių pajamų ir kitus privalomus mokesčius [63].

automobiliais individualioms reikmėms bei apibūdina automobilių transporto plėtrą ir automobilių eismo intensyvumą šalyje.

Kiekvieno rodiklio lyginamasis svoris materialinių sąlygų indekse yra padalintas lygiomis dalimis po 0,2, kad lyginamųjų svorių suma siektų 1. Todėl materialinių sąlygų indeksas darbe skaičiuojamas pagal formulę:

$$I_{MS} = 0,2R_1 + 0,2R_2 + 0,2R_3 + 0,2R_4 + 0,2R_5,$$

čia: R_1 – vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt; R_2 – vidutinės disponuojamosios pajamos per mėnesį, vienam NŪ nariui, Lt; R_3 – asmenys, gyvenantys NŪ susiduriančiuose su ekonominiais sunkumais, proc.; R_4 – asmenys, gyvenantys NŪ, neturinčiuose ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, proc.; R_5 – individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų.

Kadangi R_3 susideda iš penkių smulkesnių rodiklių, tai jis skaičiuojamas:

$$R_3 = 0,2R_{31} + 0,2R_{32} + 0,2R_{33} + 0,2R_{34} + 0,2R_{35},$$

čia: R_{31} – asmenys, kurie dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, proc.; R_{32} – asmenys, kurie neturi galimybės praleisti bent savaitę atostogų ne namuose, proc.; R_{33} – asmenys, kurie negali sau leisti pakankamai šildyti būsto, proc.; R_{34} – asmenys, kurie negali sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto, proc.; R_{35} – asmenys, kurie negali apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų, proc.

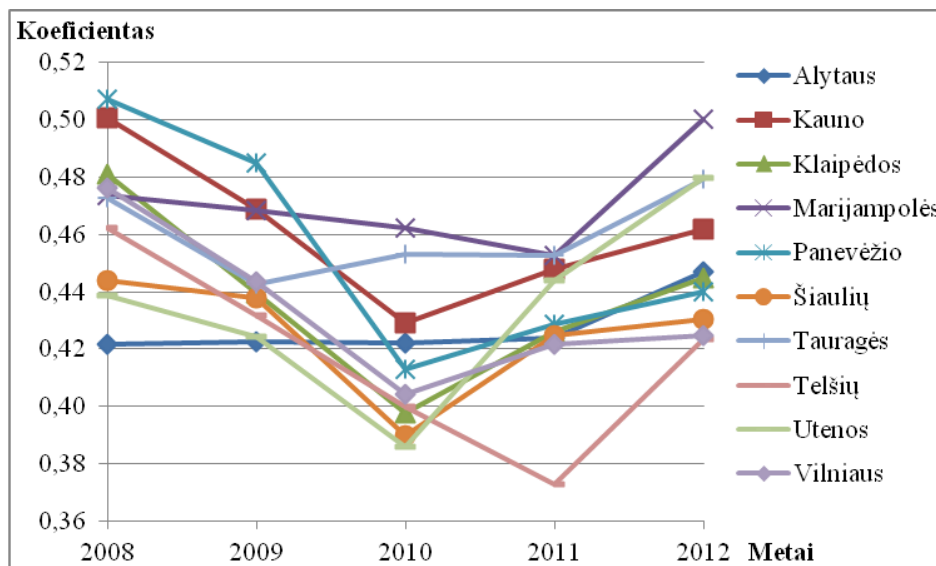
Taip pat R_4 rodiklis susideda iš dviejų smulkesnių rodiklių. Todėl jis skaičiuojamas:

$$R_4 = 0,5R_{41} + 0,5R_{42},$$

čia: R_{41} – asmenys, kurie neturi skalbimo mašinos, proc.; R_{42} – asmenys, kurie neturi automobilio, proc.

Atlikus skaičiavimus gautas materialinių sąlygų indeksas Lietuvos apskrityse (žr. 3.1 paveiksle).

3.1 pav. Materialinių sąlygų indeksas, koeficientu

Pastebima tendencija, kad iki 2010 m. materialinių sąlygų indeksas mažėjo visose apskrityse, išskyrus Marijampolės, Tauragės ir Telšių apskritis. Tauragės apskritis pasižymi tuo, kad per visą analizuojamą laikotarpį materialinių sąlygų indeksas sumažėjo tik 2010 m. iki 0,44. O Marijampolės ir Telšių apskrityse pastarasis indeksas turėjo tendenciją mažėti iki 2011 m. 2012 m. lyginant su 2011 m. visose apskrityse materialinių sąlygų indeksas didėjo. Labiausiai šio indekso didėjimą lėmė mažėjantis asmenų, kurie neturi ilgalaikio naudojimo daiktų bei susiduria su ekonominiais sunkumais, procentas (žr. 13 priede, kuo normuota rodiklio reikšmė artimesnė ar didesnė už 1, tuo atitinkamas rodiklis labiau lemia indekso didėjimą, kai lyginamieji svoriai yra vienodi). 2012 m. aukščiausias materialinių sąlygų indeksas buvo Marijampolės, Tauragės ir Utenos apskrityse.

Kaip ir materialinės sąlygos, tai ir žmonių sveikata yra neatsiejama gyvenimo kokybės dalis. Žmonių sveikata apima fizinę, dvasinę bei socialinę gerovę. Todėl sveikata išlieka pačia svarbiausia vertybe tiek individui, tiek visai visuomenei. Tačiau darbe nesigilinama į subjektyvią asmenų sveikatos būklę, o analizuojami tik trys pagrindiniai fizinę sveikatą apimantys rodikliai:

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tikimybinis rodiklis, kuris parodo, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamosios kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje liks nepakitęs [10].
- Bendrasis mirtingumo rodiklis parodo mirusiųjų skaičių per metus 1000-čiui gyventojų (apibrėžia mirčių intensyvumo lygį). V. Cicėnienė, R. Gaidelytė ir M.

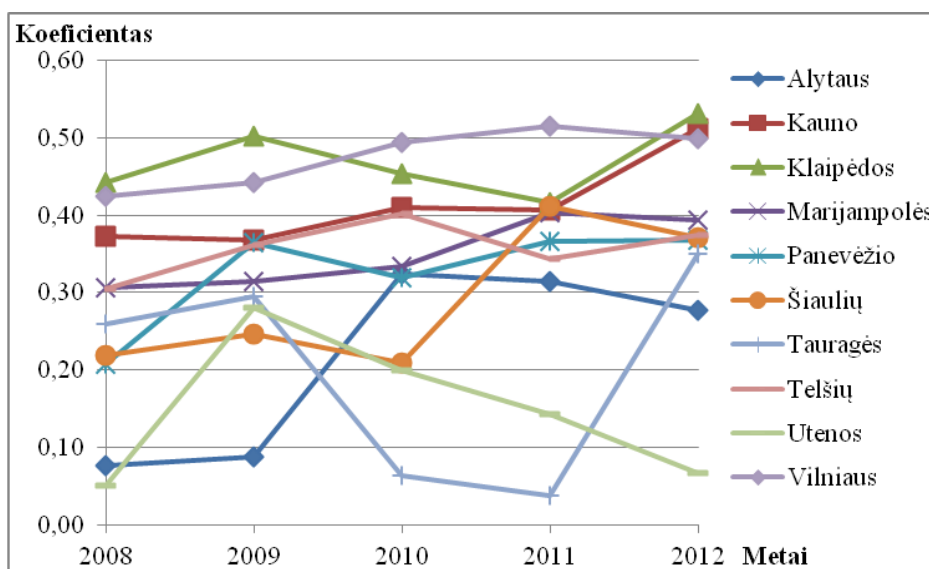
Garbuvienė (2010) išskiria šio rodiklio vertinimo ribas: mažas lygis – mažiau 9, vidutinį – 9 – 15 ir didelį – daugiau 15 mirusiųjų 1000-čiai gyventojų per metus.

- Kūdikių mirtingumas, kuris parodo, kiek mirė kūdikių per metus iš 1000 gyvų gimusių. V. Cicėnienė, R. Gaidelytė ir M. Garbuvienė (2010) pastebi, kad pastarais rodiklis nėra pakankamai tikslus, nes į mirusiųjų ataskaitiniais metais kūdikių skaičių patenka ir kūdikiai, kurie yra gimę praėjusiais metais.

Sveikatos indeksą sudarančių rodiklių lyginamieji svoriai padalinami proporcingai į tris dalis, po 0,33, kad jų suma siektų 1. Todėl pastarasis indeksas skaičiuojamas pagal formulę:

$$I_s = 0,33R_6 + 0,33R_7 + 0,33R_8.$$

čia: R_6 – vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, m.; R_7 – mirusių kūdikių skaičius, tenkantis 1 tūkst. gimusiųjų, asmenys; R_8 – mirusiųjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, asmenys.

3.2 pav. Sveikatos indeksas, koeficientu

Sveikatos indeksas analizuojamu laikotarpiu visose apskrityse kito netendencingai. Per analizuojamą laikotarpį aukščiausias sveikatos indeksas buvo Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus apskrityse. Aukštas sveikatos indekso reikšmes labiausiai lėmė žemas ir mažėjantis kūdikių mirtingumo rodiklis bei ilgėjanti vidutinė gyvenimo trukmė (žr. 14 priede). O žemiausias – Panevėžio ir Utenos apskrityse. Tokias žemas sveikatos indekso reikšmes pastarosiose apskrityse labiausiai lėmė bendras mirtingumo rodiklis, kuris buvo gerokai žemesnis negu Europos Sąjungos šalių narių kritinio rodiklio reikšmė.

Gyventojų išsilavinimas – tai vienas iš pagrindinių visuomenės raidą atspindinčių statistinių rodiklių [62]. Todėl norint, kad šalis būtų ekonomiškai stipri, joje steigūsi ir veiktų inovatyvios, aukštųjų technologijų verslo bendrovės, būtų atliekami įvairūs moksliniai tyrimai, yra reikalingas tam tikras aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų lygis. Kaip pastebi V. Servetkienė (2013), pagrindinis šiuolaikinės visuomenės siekis – sudaryti lygias galimybes realizuojant save, įgyjant norimus gebėjimus bei įgyvendinant savo idėjas. Todėl kiekvienoje visuomenėje, kuri pasiūžymi aukšta gyvenimo kokybe, turi būti sudarytos sąlygos įgyti norimą išsilavinimą.

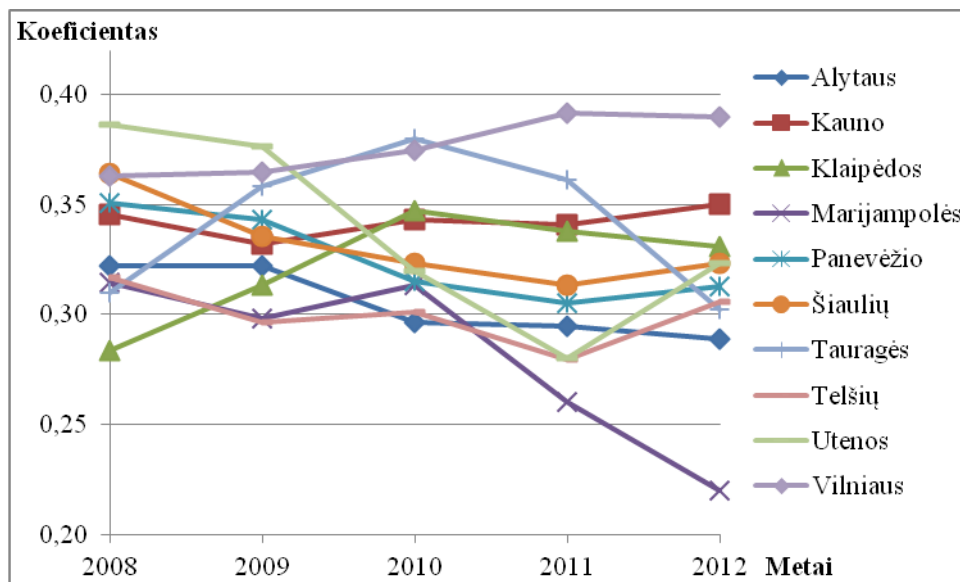
Dėl to darbe analizuojamas išsimokslinimo indeksas, kurį sudaro trys rodikliai:

- Žemesnis išsilavinimo lygis, proc. Pagal 1997 m. mokslo klasifikacijos standartą – ISCED, žemesniam išsilavinimo lygiui priskiriamas ikimokyklinis, pradinis ir pagrindinis išsilavinimas (atitinkamai 0, 1 ir 2 lygis) [23].
- Vidutinis išsilavinimo lygis, proc. apima vidurinį, aukštesniojo ir aukštojo išsilavinimo nesuteikiantį pavidurinį išsilavinimą (pagal ISCED 3 ir 4 lygis) [23].
- Aukščiausio išsilavinimo lygis, proc. apima aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą (pagal ISCED 5 ir 6 lygis) [23].

Išsimokslinimo indeksą sudarančių rodiklių lyginamieji svoriai padalinami proporcingai į tris dalis, po 0,33, kad jų suma siektų 1. Todėl pastarasis indeksas skaičiuojamas pagal formulę:

$$I_1 = 0,33R_9 + 0,33R_{10} + 0,33R_{11}.$$

čia: R_9 – asmenys, turintys žemesnį išsilavinimo lygį, proc.; R_{10} – asmenys, turintys vidutinį išsilavinimo lygį, proc.; R_{11} – asmenys, turintys aukščiausią išsilavinimo lygį, proc.

3.3 pav. Išsimokslinimo indeksas, koeficientu

Išsimokslinimo indeksas, kaip ir sveikatos indeksas, visose apskrityse kito netendencingai. 2012 m. aukščiausias išsimokslinimo indeksas buvo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Šį indeksą labiausiai lėmė aukščiausių išsilavinimą turinčių asmenų rodiklis (žr. 15 priede). Tokią situaciją lėmė didmiesčiuose studijas baigusiu ir dažnai ten pasilikusių gyventi asmenų skaičius. Tuo tarpu žemas išsimokslinimo indeksas, visu analizuojamu laikotarpiu, buvo ir liko Alytaus, Marijampolės ir Telšių apskrityse. Tai labiausiai lėmė pakankamai aukštas žemesnį išsilavinimą turinčių asmenų skaičius.

Aplinkos tinkamumas gyventi, kaip ir gyvenimo kokybės sąvoka, yra labai plati. Pastaroji apima įvairius aplinkos aspektus, tokius, kaip taršą, gamtos degradaciją, kamščius miestų gatvėse, kanalizacijos vamzdynų pasiekiamumą ir kt.

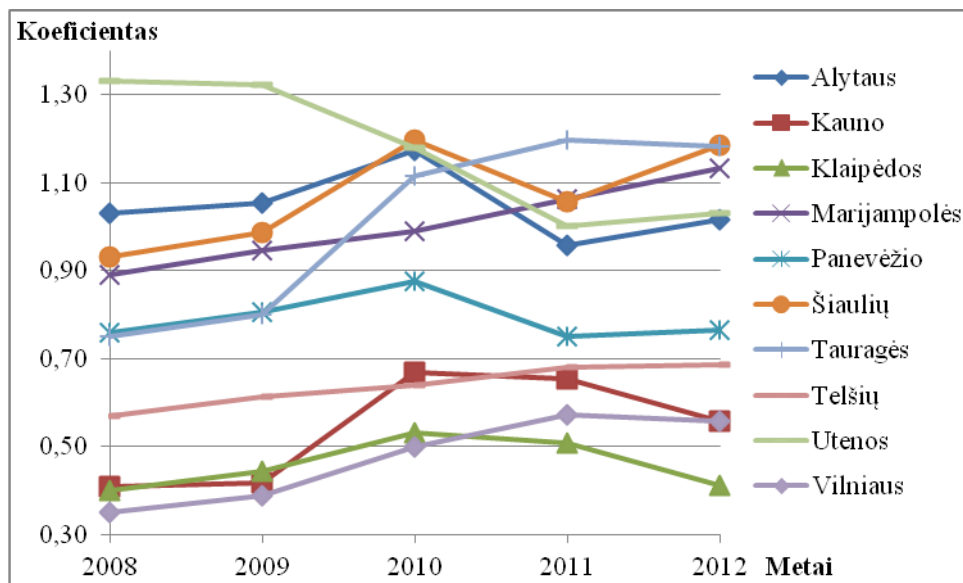
Žmonių organizmus veikia įvairūs kenksmingi veiksniai, tokie, kaip oro ir vandens užterštumas, netinkamas apšvietimas ir ventiliacija, triukšmas. Taip pat tiesioginį poveikį žmogaus sveikatai gali daryti ir su nusikalstumu susijusios problemos. Todėl siūlomas aplinkos kokybės indeksas apima tris pagrindinius aplinkos rodiklius:

- Asmenų, gyvenančių NŪ, susiduriančiuose su triukšmu, sklindančiu iš gretimų butų, gatvės, pramonės įmonių, procentą. Pastarasis rodiklis apima gyventojų dalį, veikiamų didesnio nei 65 dBA ekvivalentinio garso lygio. Didesnį triukšmo lygį gali skleisti automobiliai, geležinkeliai, pramoninė veikla ar kiti triukšmo šaltiniai.
- Asmenų, gyvenančių NŪ, susiduriančiuose su oro ir aplinkos užterštumu, kurį sukelia eismas ar pramonė, procentą.
- Asmenų, gyvenančių nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone, procentą.

Aplinkos kokybės indeksą sudarančių rodiklių lyginamieji svoriai padalinami proporcingai į tris dalis, po 0,33, kad jų suma siektų 1. Dėl to pastarasis indeksas skaičiuojamas analogiškai kaip ir sveikatos bei išsimokslinimo indeksai:

$$I_{AK} = 0,33R_{12} + 0,33R_{13} + 0,33R_{14}.$$

čia: R_{12} – asmenys, gyvenantys NŪ, susiduriančiuose su triukšmu, sklindančiu iš gretimų butų, gatvės, pramonės įmonių, proc.; R_{13} – asmenys, gyvenantys NŪ, susiduriančiuose su oro ir aplinkos užterštumu, kurį sukelia eismas ar pramonė, proc.; R_{14} – asmenys, gyvenantys nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone, proc.

3.4 pav. Aplinkos kokybės indeksas, koeficientu

Iki 2010 m. aplinkos kokybės indeksas turėjo tendenciją didėti visose apskrityse, išskyrus Utenos. Pastarojoje 2008 m. aplinkos kokybė buvo vertinama labai aukštai, todėl iki 2011 m. indėkas tendencingai mažėjo ir tik 2012 m. aplinkos kokybė Utenos apskrityje šiek tiek pagerėjo. Aukščiausias aplinkos kokybės indeksas 2012 m. buvo Tauragės, Šiaulių ir Marijampolės apskrityse. Tai lėmė maža asmenų dalis, kuri gyvena nusikaltimais, smurtu ir vandalizmu garsėjančiuose rajonuose (žr. 16 priede). Tuo tarpu didžiosios Lietuvos apskritys visu analizuojamu laikotarpiu pasižymėjo žemiausiu aplinkos kokybės indeksu. Pastarosiose apskrityse aplinkos kokybė buvo žema dėl aukšto nusikalstamumo, smurto ir vandalizmo gyvenamuosiuose rajonuose. Taip pat dėl didelio gyventojų skaičiaus bei išvystytos pramonės, šiose apskrityse yra aukštas triukšmo bei oro ir aplinkos užterštumas.

V. Servetkienė (2013) nustatė, kad vienas iš naujausių gyvenimo kokybės aspektų yra kultūra. Kultūra yra formuojama šeimos, švietimo institucijų, socialinio gyvenimo bei

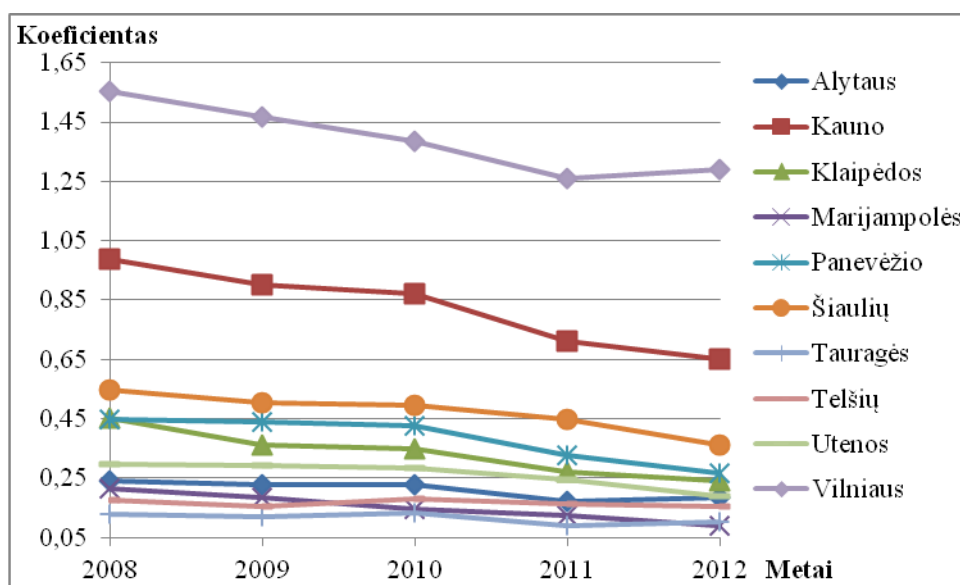
žiniasklaidos. Dėl to šalyje vykdoma kultūros politika nėra esminė sąlyga, kuri lemia kultūros išsivystymo lygį. Dėl statistinių duomenų trūkumo, vertinant apskričių lygiu, kultūros išsivystymui įvertinti naudojami trys rodikliai:

- Meno mėgėjų kolektyvų skaičius – tai asmenų grupė, kuri laisvalaikio užsiima menine saviraiška. Kuo tokių kolektyvų yra daugiau, tuo gerėja žmonių socialinio gyvenimo kokybė, nes žmonės dažniau bendrauja, savo vykdoma veikla šviečia ar net moko kitus asmenis.
- Muziejų lankytojų skaičius, tūkst. Muziejų lankymas praplečia žmonių akiratį, nes galima sužinoti kažką naujo, naudingo ar įdomaus. Taip pat lankantis muziejuose maloniai praleisti laiką ir pabūti su šeima. Todėl tai prisideda prie šalies kultūros lygio kilimo.
- Išleista spaudos vienetų, vnt. Išleista spauda apima knygų, žurnalų ar laikraščių leidybą.

Kultūros išsivystymo indeksą sudarančių rodiklių lyginamieji svoriai padalinami proporcingai į tris dalis, po 0,33, kad jų suma siektų 1. Pastarasis indeksas skaičiuojamas pagal formulę:

$$I_{KI} = 0,33R_{15} + 0,33R_{16} + 0,33R_{17}.$$

čia: R_{15} – meno mėgėjų kolektyvų skaičius, vnt.; R_{16} – muziejų lankytojų skaičius, tūkst.; R_{17} – išleista spaudos vienetų, vnt.

3.5 pav. Kultūros išsivystymo indeksas, koeficientu

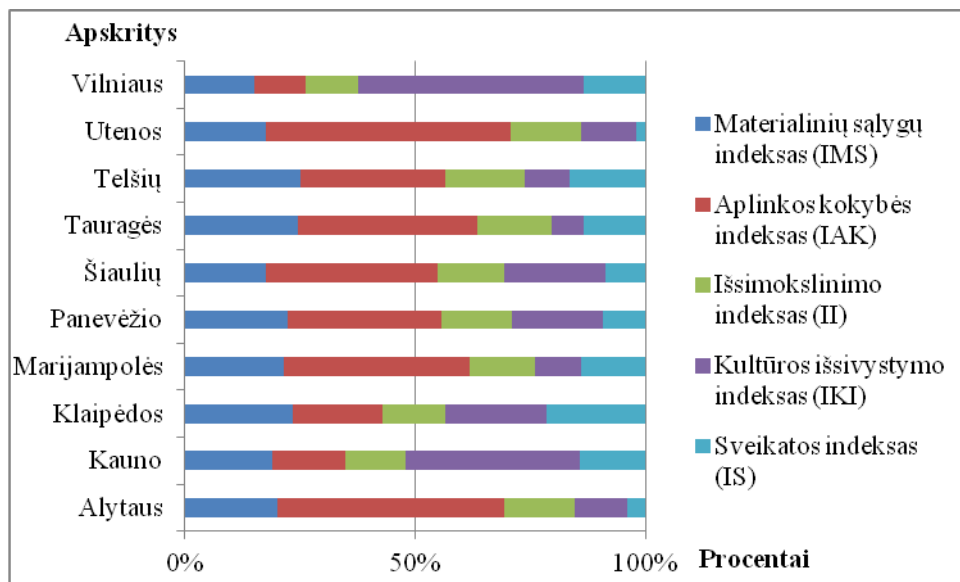
Žvelgiant į 3.5 paveikslą matyti, kad visu analizuojamu laikotarpiu kultūros išsivystymas turėjo tendenciją žemėti. Tai labiausiai lėmė meno mėgėjų kolektyvų skaičiaus ir išleistos spaudos vienetų mažėjimas (žr. 17 priede). Aukštu ir kone dvigubai didesniu kultūros išsivystymo indeksu pasižymėjo Vilniaus ir Kauno apskritys. Pastarosiose išliko aukštas muziejų lankytojų skaičius bei jose buvo išleidžiama didžioji dalis visos šalies spaudos vienetų. Žemiausias kultūros išsivystymo indeksas buvo Marijampolės, Tauragės ir Telšių apskrityse.

Apibendrinant atskirus gyvenimo kokybės indeksą sudarančius indeksus, galima teigti, kad Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse sveikatos, išsilavinimo ir kultūros kokybė yra geriausia šalyje. Tuo tarpu Tauragės ir Marijampolės apskrityse yra aukštos materialinės sąlygos ir aplinkos kokybė. Apibendrinant galima teigti, kad sudarytas modelis neapima visų gyvenimo kokybės sričių ir jų rodiklių, nes analizuojant Lietuvos apskričių lygmeniu, tik nedidelė dalis duomenų yra pateikiama pagal administracinę teritoriją (apskritis). Pateiktas gyvenimo kokybės indekso skaičiavimas gali būti taikomas lyginant įvairias apskritis, skirtingais laikotarpiais. Rodikliai gali būti koreguojami atsižvelgiant į susidariusią situaciją ir problemų aktualumą. Pasirenkant atsižvelgiama į tuo laikotarpiu aktualiausius ir labiausiai gyventojų gyvenimo kokybę atspindinčius rodiklius, atitinkamai keičiant jų skaičių ir lyginamuosius svorius bendrame indekse.

3.2. Gyvenimo kokybės indekso lyginamieji svoriai, apskričių lygmeniu

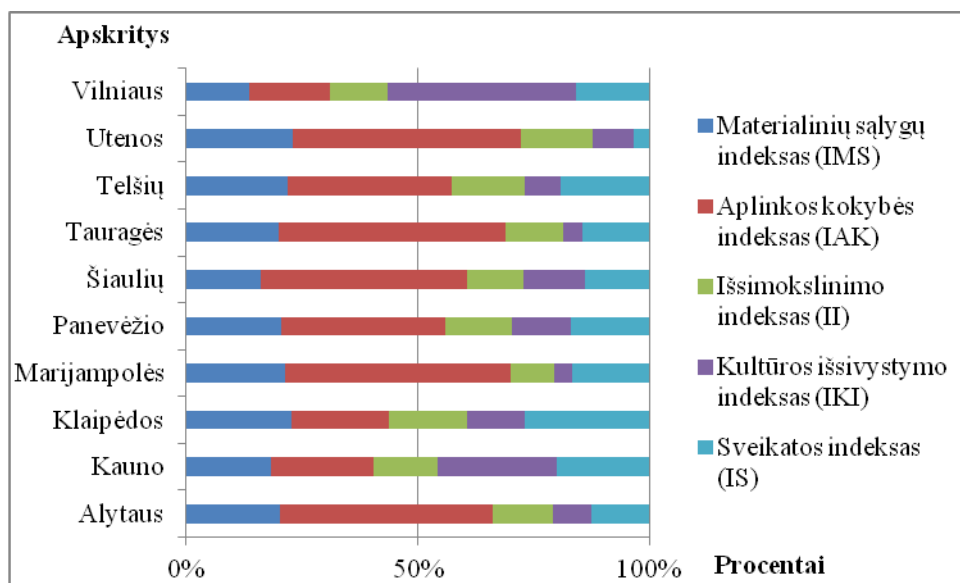
Atliekant gyvenimo kokybės analizę, apskričių lygiu, rodiklių kaita yra labai skirtinga. Vieni rodikliai yra geresni vienoje apskrityje, kiti kitoje, todėl sunku susidaryti bendrą vaizdą. Todėl yra skaičiuojami rodiklius apibendrinantys indeksai. Kaip aptarta ankstesniame skyriuje, būtina įvertinti kiekvieno indekso svarbą bendram gyvenimo kokybės indeksui.

3.6 ir 3.7 paveiksluose pateikta gyvenimo kokybės indekso struktūra. Paveiksluose 100 proc. nereiškia, kad visose apskrityse gyvenimo kokybė yra šimtaprocentinė. Tai rodo, kokią dalį bendrame indekse sudaro atskirų sričių indeksai. Nes bendrame gyvenimo kokybės indekse atskirų sričių lyginamieji svoriai (pastarieji pateikti tyrimo metodologijoje) yra skirtingi ir nevienodai veikia galutinį indeksą.

3.6 pav. Gyvenimo kokybės indekso struktūra 2008 m., proc.

Materialinių sąlygų indeksas visose apskrityse 2008 m. viršijo 0,4 koeficiento reikšmę (žr. 18 priede). 2008 m. aplinkos kokybės indeksas visose apskrityse, išskyrus Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskritis, sudarė didžiausią bendro indekso reikšmę. Kai tuo tarpu didžiosiose apskrityse (Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus) aplinkos kokybė buvo ne taip smarkiai išvystyta, dėl didelės oro ir aplinkos taršos, aukšto triukšmo lygio bei didelio nusikalstamumo. Tačiau pastarosiose apskrityse itin išsiskyrė kultūros išsivystymo indeksas. Tai galėjo lemti Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse susitelkęs didelis muziejų ir lankytinų vietų skaičius bei nuolat rengiami įvairūs koncertai, parodos ir kiti kultūriniai renginiai.

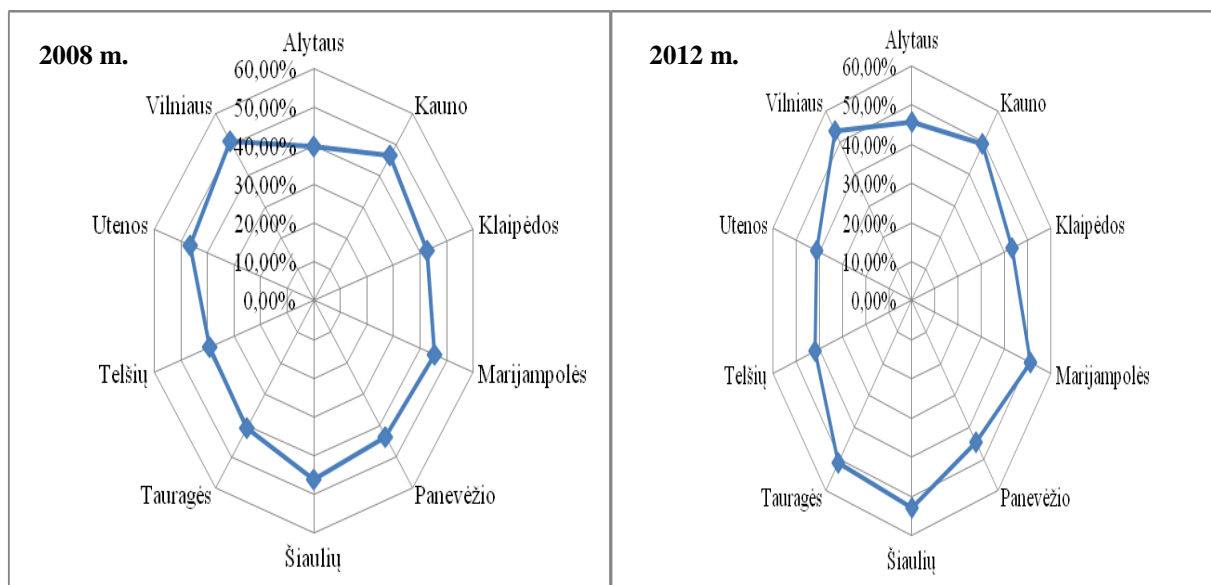

3.7 pav. Gyvenimo kokybės indekso struktūra 2012 m., proc.

Materialinės sąlygos, 2012 m. lyginant su 2008 m., pagerėjo Alytaus, Marijampolės, Tauragės ir Utenos apskrityse. Tai būtų galima sieti su asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurie susiduria su ekonominiais sunkumais bei kuriems trūksta ilgalaikio naudojimo daiktų, mažėjimu. Tuo tarpu didžiosiose Lietuvos apskrityse (Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus) materialinių sąlygų gyvenimo kokybė sumažėjo. Pastarosiose apskrityse aplinkos kokybės indeksas išliko santykinai žemas, tačiau jis pagerėjo lyginant su 2008 m. Tai vertintina teigiamai.

Atsižvelgiant į anksčiau aptartus kiekvieno indekso lyginamuosius svorius, buvo apskaičiuotas bendras gyvenimo kokybės indeksas (I_{GK}).

3.8 pav. Apibendrintas gyvenimo kokybės indeksas Lietuvos apskrityse 2008 ir 2012 m., proc.

Pagal 3.8 paveikslą matyti, kad per analizuojamą laikotarpį gyvenimo kokybė pagerėjo visose Lietuvos apskrityse, išskyrus Utenos. Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse gyvenimo kokybė per analizuojamą laikotarpį vidutiniškai padidėjo po 8,06 proc. punkto. Gyventojų gyvenimo kokybė pastarosiose apskrityse 2008 m. siekė daugiau negu 40 proc., todėl jos gerėjimas nebuvo toks spartus. Tuo tarpu likusiose šalies apskrityse gyvenimo kokybė gerėjo sparčiau.

Labiausiai prie bendro gyvenimo kokybės gerėjimo prisidėjo materialinių sąlygų bei aplinkos gerėjimas.

2012 m. lyginant su 2011 m., vidutinis mėnesinis (neto) darbo užmokestis didėjo visose Lietuvos apskrityse. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2013) labiausiai didėjo Marijampolės, Vilniaus, Kauno ir Tauragės apskrityse, atitinkamai. O mažiausiu darbo užmokesčiu pasižymi tik Tauragės apskritis. Aukščiausias darbo užmokestis buvo Vilniaus apskrityje ir siekė 2430,1 Lt, o mažiausią bruto darbo užmokestį – 1659,5 Lt –

gavo Tauragės apskrities gyventojai. Atotrūkis tarp aukščiausio darbo užmokesčio (Vilniaus apskritis) ir mažiausio (Tauragės apskritis) sudarė 770,6 Lt.

Su materialiniu nepritekliui dažniausiai susiduria mažas pajamas uždirbantys asmenys ar priklausantys rizikos gyventojų grupei, kurie patiria įvairių ekonominių sunkumų. Apibendrinat galima teigti, kad 2012 m. sunkiausiai vertėsi Telšių ir Klaipėdos apskričių gyventojai, nes jie daugiausiai susidūrė su ekonominiais sunkumais. Problemų skaičius padidėjo Vilniaus, Kauno ir Šiaulių apskrityse, o kitose apskrityse net nežymiai sumažėjo. Kas yra vertintina teigiamai.

Tačiau gyvenimo kokybę lemia ne tik materialinės sąlygos, bet ir esanti aplinkos kokybė. Daugiausiai problemų gyventojams kelia iš gretimų butų, gatvės ar pramonės įmonių sklindantis triukšmas. Kadangi daugiausiai žmonių gyvena didmiesčiuose, ten susitelkusi didžioji verslo dalis bei intensyvus eismas, todėl Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse ši problema aktualiausia. 2012 m. lyginant su 2009 m. tik dviejose apskrityse – Alytaus ir Utenos – padaugėjo asmenų susiduriančių su pastarąja problema, kai tuo tarpu kitose apskrityse triukšmo problemos mažėjo. Šis mažėjimas rodo gerėjančią gyvenimo kokybę. Taip pat efektyviau yra prižiūrimos pramonės įmonės, kad jose nebūtų viršijamas sukeliama triukšmo lygio leistinos normos bei oro ir aplinkos užterštumas. Daugiausiai su šiomis problemomis susiduria Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskritys.

Bendrą gyvenimo kokybės gerėjimą lėmė ir išsilavinimo situacijos šalyje gerėjimas. Visose Lietuvos apskrityse gyventojų išsilavinimo situacija gerėja, nes smarkiai mažėja žemesnį išsilavinimą turinčių asmenų dalis. Tauragės ir Telšių apskrityse šių gyventojų dalis dar siekia daugiau negu 10 proc. nuo visų 25 – 64 m. amžiaus gyventojų. Tai gali lemti ir tai, kad pastarosiose apskrityse nėra išvystyta pramonė, todėl čia daugiausiai verčiamasi žemės ūkiu. Todėl asmenys dirbantys šioje srityje nėra suinteresuoti aukštu išsilavinimu.

Bendras šalyje aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų procentas nuo visų tos amžiaus grupės žmonių, per 2008 – 2012 m. laikotarpį padidėjo 3,74 proc. punkto. Tačiau daugiausiai aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų yra susitelkę Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse, nes ten baigęs studijas jaunimas dažniausiai ir pasilieka. Šiose apskrityse yra didesnės įsidarbinimo galimybės.

Sveikatos gyvenimo kokybė gerėja, nes visose apskrityse analizuojamu laikotarpiu vidutinė gyvenimo trukmė ilgėjo. Išlieka tik viena problema, tai bendras mirtingumas, kuris išliko beveik nepakitęs. O tai rodo, kad Lietuvos apskrityse dėl įvairių priežasčių miršta didelė dalis darbingo amžiaus žmonių.

Apibendrinant gyvenimo kokybės indeksą, galima teigti, kad visose šalies apskrityse gyvenimo kokybės situacija pagerėjo. Geriausia gyvenimo kokybė yra didžiosiose Lietuvos apskrityse. O žemiausia gyvenimo kokybe pasižymi Telšių ir Utenos apskritys.

Tačiau negalima vienareikšmiškai vertinti gyvenimo kokybės indekso dėl mažo analizuotų rodiklių skaičiaus. Tai iš dalies apriboja gautas rodiklio reikšmes, nes dėl duomenų trūkumo dalis svarbių rodiklių nėra įtraukta į gyvenimo kokybės vertinimo modelį, atliekant analizę apskričių lygmeniu.

IŠVADOS

Gyvenimo kokybės terminas priklauso nuo mokslo disciplinos, autorių pasirinktos teorijos, išsikeltų tyrimo tikslų, naudojamos metodologijos, konteksto ir kitų veiksnių. Visa tai suformuoja sudėtingą ir tarpdisciplininę gyvenimo kokybės sampratą. Galima teigti, kad apibrėžiant gyvenimo kokybę, visų pirma, paliečiama (aptariama) subjektyvi gerovė, kuri apima fizinį, psichologinį, socialinį ir dvasinį lygius, ir, antra, akcentuojamos asmens vertybės, padedančios kiekvienam suvokti ir pagal tai įvertinti savo gyvenimo gerovę. Todėl gyvenimo kokybė – tai ekonomikoje, psichologijoje, sociologijoje ir politologijoje vartojama sąvoka, kuri apima žmogaus dvasinę, socialinę ir fizinę gerovę. Tačiau būtina pabrėžti, kad šiuo metu nėra vienos visame pasaulyje priimtų gyvenimo kokybės sampratų.

Formuojant gyvenimo kokybės vertinimo metodiką būtina atsižvelgti į tyrimo tikslą. Remiantis Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto nuomone (2010), rekomenduojama nustatyti ribotą rodiklių skaičių vertinant gyvenimo kokybę, kuriuos vėliau būtų galima lengvai papildyti kitais rodikliais. Taip tarsi būtų sudarytas bazinis modelis. Taip pat vertinimo rodiklius reikia parinkti tikslingai ir apgalvotai. Būtina atsižvelgti į šalies specifiką bei išsivystymą, vertinamų sričių svarbą bei aktualumą. Nes tai kas naudojama vertinant JAV gyventojų gyvenimo kokybę, gali būti praktiškai nepritaikoma Europoje, dėl duomenų nebuvimo.

Apibendrinant gyvenimo kokybės rodiklių dinamiką, galima teigti, kad daugiausiai uždirbo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse gyvenantys asmenys. Nors pajamos ir didėjo du paskutinius laikotarpius iš eilės, per analizuojamą laikotarpį jos nepasiekė prieš krizę buvusio lygio. Didžiausios disponuojamosios pajamos išliko Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausios – Telšių, Panevėžio ir Marijampolės apskrityse. Su materialiniu nepritekliu dažniausiai susiduria mažas pajamas uždirbantys asmenys ar priklausantys rizikos gyventojų grupei, kurie patiria įvairių ekonominių sunkumų. Žvelgiant į asmenų dalį, kurie dėl lėšų stokos neturi ilgalaikio naudojimo daiktų, situacija atrodo pakankamai gera. Per visą analizuojamą laikotarpį mažėjo asmenų, neturinčių skalbimo mašinos, telefono ir spalvoto televizoriaus, dalis. Tai rodo, kad gyventojų gyvenimo kokybė gerėja. Tik išlieka problema įsigyjant automobilį. Tačiau tai priklauso ne tik nuo lėšų stygiaus, bet ir nuo subjektyvaus žmogaus gyvenimo būdo. Apibendrinant sveikatos dinaminis rodiklius galima teigti, kad šios srities gyvenimo kokybė gerėja. Lietuviai yra vieni labiausiai išsilavinusių žmonių Vidurio ir Rytų Europoje. Tai rodo didžiausias aukštąsias mokyklas baigiančių asmenų skaičius. Tai gali būti vertinama teigiamai, nes neturėdama gamtinių išteklių tik žmogiškaisiais ištekliais Lietuva gali konkuruoti su kitomis šalimis. Tačiau kultūriškai visuomenė dar nėra subrendusi

ir pirmenybę teikia ne šviečiančiam ar lavinančiam asmenybei laisvalaikiui, o kitoms jo formoms. Todėl būtina gerinti švietimo, kultūros, mokslo ir inovacijų sistemų kokybę bei vystyti žinių visuomenės plėtrą.

Apibendrinant atskirus gyvenimo kokybės indeksą sudarančius indeksus, galima teigti, kad Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse sveikatos, išsilavinimo ir kultūros kokybė yra geriausia šalyje. Tuo tarpu Tauragės ir Marijampolės apskrityse yra aukštos materialinės sąlygos ir aplinkos kokybė. Apibendrinant gyvenimo kokybės indeksą, galima teigti, kad visose šalies apskrityse gyvenimo kokybės situacija pagerėjo. 2012 m. gyvenimo kokybės indeksas visose apskrityse buvo aukštesnis negu 40 proc. Bendro gyvenimo kokybės indekso didėjimui daugiausiai įtakos turėjo – mažėjantis asmenų, kurie neturi ilgalaikio naudojimo daiktų bei susiduria su ekonominiais sunkumais, procentas; žemas ir mažėjantis kūdikių mirtingumo rodiklis bei ilgėjanti vidutinė gyvenimo trukmė; didėjantis aukščiausią išsilavinimą turinčių asmenų rodiklis; maža asmenų dalis, kuri gyvena nusikaltimais, smurtu ir vandalizmu garsėjančiuose rajonuose; aukštas muziejų lankytojų skaičius. Tačiau tokio kitimo negalima vertinti vienareikšmiškai dėl mažo analizuotų rodiklių skaičiaus. Tai iš dalies apriboja gautas rodiklio reikšmes, nes dėl duomenų trūkumo dalis svarbių rodiklių nėra įtraukta į gyvenimo kokybės vertinimo modelį, atliekant analizę apskričių lygmeniu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Akranavičiūtė, D., Ruževskis, J. (2007). Quality of Life and its Components' Measurement. *Engineering economics*, 2(52), 45.
2. Anderson, R., Litske, H., Krieger, H. (2004). Quality of Life in Europe. *European Foundation for the Improvement and Living and Working Conditions*.
3. Applied Geographic Solutions Inc. (2013). Quality of Life Indexes Methodology. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.appliedgeographic.com/AGS%20Variable%202013A/Quality%20of%20Life%20Index.pdf>>.
4. Atkinson, A., B., Marlier, E. (2010). Income and living conditions in Europe. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-12]. Prieiga per internetą: <epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY.../KS.../KS-31-10-555-EN.PDF>.
5. Bacevičienė, M. (2005). Vidutinio amžiaus Kauno gyventojų kokybė, subjektyvusis sveikatos vertinimas ir jo reikšmė prognozuojant mirtį [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2005~D_20051108_133643-41328/DS.005.0.02.ETD>.
6. Barkauskaitė, M., Gribniak, V. (2007). Aukštojo išsilavinimo aksiologinis aspektas. *Pedagogy Studies (Pedagogika)*, 86, 7-13.
7. Blažienė, I. (2002). *Gyventojų pajamos ir jų normalizavimas Lietuvoje*. (Daktaro disertacija. Vilniaus Gedimino technikos universitetas).
8. Bilevičienė, T. (2012). Gyvenimo kokybės rodiklių kaitos analizė. *Societal Innovations for Global Growth*, 1(1) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <http://socin2012.home.mruni.eu/wp-content/uploads/2012/05/D_2012-10-23.pdf>.
9. Calvert-Henderson Quality of Life Indicators (2000). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.calvert-henderson.com/>>.
10. Cicėnienė, V., Gaidelytė, R., Garbuviėnė, M. (2010). Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-25]. Prieiga per internetą: <http://sic.hi.lt/data/stat_leid.pdf>.
11. Cummins, R. A. (2000). Objective and Subjective Quality of Life: an Interactive Model. *Social Indicators Research*, 52 (1), 55-72.
12. Čiegis, R., Pečkaitienė, J. (2013). Darnaus vystymosi poveikis gyvenimo kokybei. *Management of Organizations: Systematic Research*, 68 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-

- 07-25]. Prieiga per internetą: < <http://dx.doi.org/10.7720/mOSR.1392-1142.2013.68.1>>.
13. Čiegis, R., Ramanauskienė, J. (2011). Integruotas darnaus vystymosi vertinimas: Lietuvos atvejis. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 2 (26), 1-12.
  14. Dialektika [interaktyvus] [žiūrėta 2013-09-15]. Prieiga per internetą: < <http://lt.wikipedia.org/wiki/Dialektika>>.
  15. Dolan, P. ir kt. (2006). Research on the Relationship between Wellbeing and Sustainable Development. *Final Report for Defra*.
  16. Eurofound (2012). Third European Quality of Life Survey - Quality of life in Europe: Impacts of the crisis. *Publications Office of the European Union*. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-11-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/64/en/1/EF1264EN.pdf>>.
  17. *Europos Bendrijų Komisija*. (2009). Komisijos komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui: BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti. Briuselis, 20.8.2009 KOM(2009) 433 galutinis.
  18. Fallowfield, L. (2009). What is quality of life. Iš *Health economics*. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.medicine.ox.ac.uk/bandolier/painres/download/whatis/WhatisQOL.pdf>>.
  19. Farquhar, M. (1995). Definitions of Quality of Life: A Taxonomy. *Journal of Advanced Nursing* 22: 502–508.
  20. Figueras, J., et al. (2008). Health systems, health and wealth: assessing the case for investing in health systems. World Health Organization.
  21. Ferrans, C., Powers, M. (1985). Quality of Life Index: Development and psychometric properties, *Advances in Nursing Science*, 8, 15–24.
  22. Gilhooly, M., Gilhooly, K., Bowling, A. (2005). Quality of Life: Meaning and Measurement. *Growing older: understanding quality of life in old age*, ed. Alan Walker, Mc Graw-Hill: Open University Press, : 1-14.
  23. Gyventojai pagal išsilavinimą [interaktyvus] [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fsic.hi.lt%2Fechim%2F6.doc&ei=R2dwU6qIOsew7AbE-IH4BQ&usg=AFQjCNFpdl3KRUChtbuZGwhk7B98XjGrTQ&bvm=bv.66330100,d.bGE>>.

24. Gruževskis, B., Okunevičiūtė-Neveauskienė, L. (2003). Jaunimo integracijos į darbo rinką problemos. *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 6, 115-129.
25. Janušauskaitė, G. (2008). Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 19 (4), 34-44.
26. Jockus, A. (2012). Greitieji kreditai – kaip kvaišalai. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://lzinios.lt/lzinios/Ekonomika/Greitieji-kreditai-kaip-kvaisalai>>.
27. Juozulynas, A. (2005). Gyvenimo kokybė ir sveikata. *Sveikatos mokslai*, 1, 71-74.
28. Juozulynas, A., Butikis, M., Venalis, A. ir kt. (2011). Integralus požiūris į gyvenimo kokybę ir sveikatą. *Lietuvos mokslų akademija*, 18-2 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-11-22]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4e33879e-d64f-4cf5-bdbb-233ae1f18e2c%40sessionmgr14&vid=8&hid=10>>.
29. Juškevičius, P. (2005). Gyvenimo kokybė ir darnioji plėtra urbanistikoje. *Urbanistika ir architektūra*, 29(4).
30. Krutulienė, S. (2012). Gyvenimo kokybė: sąvokos apibrėžimas ir santykis su gero gyvenimo terminais. *Socialinių tyrimų žurnalas* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <http://culturesociety.vdu.lt/wp-content/uploads/2013/02/7.Sandra_Krutuliene_Gyvenimo_kokybe_savokos_apibrezi-mas_ir_.pdf>.
31. Lazutka, R. (2007). Žmogaus amžius, darbo rinka ir diskriminacija, in R. Lazutka, A. Bagdonas, L. Žalimienė, A. Vareikytė. *Skirtingi, bet lygūs visuomenėje ir darbovietėje*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
32. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė (2012). Valstybinio audito ataskaita. Kaip valdomas triukšmas Lietuvoje? [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-25]. Prieiga per internetą: <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vkontrolė.lt%2Ffailas.aspx%3Fid%3D2577&ei=jbpvU__CKYSg7Abm9YG4Bw&usq=AFQjCNGIF48cy4kWm6JMK7By4BvSrKAQqg&sig2=bkMQx1ob6bzt4j_b3ZkiIQ&bvm=bv.66330100,d.ZGU>.
33. Lietuvos Statistikos departamentas (2012). Gyvenimo kokybės rodikliai. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://web.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3724&PHPSESSID=89862c246019fd8f26d0ffc83e8629c6>>.

34. Lietuvos statistikos departamentas (2013). Lietuvos apskritys 2012. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą: <osp.stat.gov.lt/services-portlet/publication.../4_Lietuvos_apskritys_2012.pd...>.
35. Lietuvos statistikos departamentas (2012). Socialinė apsauga Lietuvoje [interaktyvus] [žiūrėta 2013-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www.osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?eventId=1163>.
36. Lietuvos statistikos departamentas (2013). Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2012 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-12-15]. Prieiga per internetą: <osp.stat.gov.lt/pranesimai-spaudai?articleId=1604705>.
37. Lietuvos statistikos departamentas (2013). Lietuvos statistikos metraštis 2013. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą: <osp.stat.gov.lt/services-portlet/publication-file/8626/1_LSM_2013.pdf>.
38. Lietuvos statistikos departamentas (2013). Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis ir indeksai. Požymiai: administracinė teritorija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-10]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/Graphics/PXiMap.asp?PXfile=201412614462814200539M3060827.px&TempPath=/statbank/temp/&language=0&SessionName=7e1ac6af>.
39. Martinaitis Ž., Žvalionytė D., Janilionis V., Nakrošis V., Barcevičius E., Čiupailaitė D., Paliokaitė A., Dumčius R., (2010). *Lietuvos universitetų absolventų integracija darbo rinkoje*, [interaktyvus] [žiūrėta 2012–10–24]. Prieiga per internetą: <http://www.vpvi.lt/assets/Ataskaitos/tyrimas.pdf>.
40. Mercer Human research [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.mercer.com/qualityofliving>.
41. Merkys, G., Brazinė, R., Kondrotaitė, G. (2008). Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip socialinis indikatorius: viešojo sektoriaus kontekstas, *Viešojo politika ir administravimas*, 23.
42. Milaševičiūtė, V., Pukelienė, V., Vilkas, E. (2006) Indeksas gyvenimo kokybei matuoti: analizė, vertinimas ir tyrimas Lietuvos atveju. *Organizacijų vadyba:sisteminiai tyrimai*,2006.36.
43. Oort, F. (2005). Using structural equation modeling to detect response shifts and true change. *Quality of Life Research*, 14(3), 587-598.
44. Orlova, U. L., Gruževskis, B. (2012). Sąvokos „gyvenimo kokybė“ raidos tendencijos. *Socialinis darbas* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <http://scholar.google.lt/scholar?q=s%C4%85vokos+gyvenimo+kokyb%C4%97+raid

- os+tendencijos&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ei=mDHhUurRHISAhAeO54HIAw&ved=0CCgQgQMwAA>.
45. Pasaulio sveikatos organizacija. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.who.int/>>.
  46. Rakauskienė, O. G. (2006). *Valstybės ekonominė politika*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
  47. Rakauskienė, O. G. (2013). Gyvenimo kokybės matavimo problematika kaip teismo sveikatos santykiuose sprendimo būdas. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC0QFjAB&url=http%3A%2F%2Fssvp2013.mruni.eu%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F10%2F8-PRANES.pptx&ei=Q3RwU6eIAYma0AWum4FA&usg=AFQjCNFmwjrMwKgcp5sqRxVp5K5S6QEt1w>>.
  48. Rakauskienė, O. G. (2013). Pasiūlymo dėl rengtinios nacionalinės mokslo programos teikimas [interaktyvus] [žiūrėta 2014-02-20]. Prieiga per internetą: <www.lmt.lt/download/2862/pas_13004.pdf>.
  49. Rakauskienė, O. G., Servetkienė, V. (2011). *Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybė: dvidešimt metų rinkos ekonomikoje* (Monografija, Mykolo Romerio universitetas).
  50. Rapley, M. (2008). *Quality of life research: a critical introduction*. SAGE.
  51. Reich, R. B. (2010). *Aftershock: the Next Economy and America's Future*. NY.
  52. Rybakovas, E. (2012). Quality of life peculiarities in Lithuania regions. *Economics and Management*, 17(1), 1-7.
  53. Rudytė, D., Beržinskienė, D., Prichotskytė, F. (2008). Darbo užmokesčio diferenciacija: veiksniai ir tendencijos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 3 (12), 251-261.
  54. Rugienė, R. (2005). Gyvenimo kokybės klausimyno adaptavimas, jo tinkamumo kontrolinei grupei ir reumatoidiniu artritu sergantiems ligoniams įvertinimas. *Medicina*, 41, 232-239.
  55. Sajeva, S., Rybakovas, E., Liugailaitė-Radvickienė, L. (2012). Subjectively Evaluated Quality of Life: the Case of Largest Cities of Lithuania. *Socialiniai mokslai*. 4(78), 1-13.
  56. Schalock, R. L., Felce, D. (2004). Quality of Life and Subjective Well-Being: Conceptual and Measurement Issues. *In The International Handbook of Applied*

- Research in Intellectual Disabilities*, eds. E. Emerson, C. Hatton, T. Thompson, T. R. Parmenter, 261–279. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons
57. Schalock, R. L., Verdugo, M. (2002). Handbook on Quality of Life for Human Service Practitioners, Washington DC: American Association on Mental Retardation, cited in Schalock (2004), p. 206.
  58. Servetkienė, V. (2012). Gyvenimo kokybė Lietuvoje: subjektyvus situacijos vertinimas ir realybė. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 4 (28), 20-35.
  59. Servetkienė, V. (2013). *Gyvenimo kokybės daugiadimensinis vertinimas, identifikuojant kritines sritis* (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas).
  60. Starkauskienė, V. (2011). *Gyvenimo kokybės veiksniai ir jos kompleksinio vertinimo modelis*. (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas).
  61. Stiglitz, J. E., Sen, A., Fitoussi, J. P. (2008). Issues paper. Commission on the measurement of economic performance and social progress. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-10]. Prieiga per internetą: <http://www.stiglitz-sen-fi-toussi.fr/documents/Issues_paper.pdf>.
  62. Studijų kokybės vertinimo centras (2012). Išsilavinimo rodikliai: statistika. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą: <www.skvc.lt/files/naujienlaskis/SKVC_naujienos_Nr_10.pdf>.
  63. Swedbank asmeninių finansų instituto buveinė internete. Biblioteka [interaktyvus] [žiūrėta 2014-02-05]. Prieiga per internetą: <<https://www.manofinansai.lt/lt/biblioteka/81>>.
  64. The Economist Intelligence Unit's Quality-of-life Index (2005). The world in 2005 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-11-22]. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf>.
  65. Vaišvilaitė, E. (2009). Gyvenimo kokybė – skirtingos interpretacijos [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.kvalitetas.lt/lt/visuomen-ir-aplinka/64>>.
  66. Valinskienė, A. (2012). Kas ilgina lietuvių gyvenimą? [interaktyvus] [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/sveikata/kas-ilgina-lietuviu-gyvenima-858520/>>.
  67. Vazonienė, G. (2010). Subjektyvios pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės socialiniai ekonominiai veiksniai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2010/2(27).
  68. Verkulevičiūtė, D. (2009). *Gyvenimo lygio teritoriniai skirtumai Lietuvoje pagal socialinius ekonominius rodiklius* (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas).

PRIEDAI

Gyvenimo kokybės rodikliai Lietuvoje

Gyvenimo kokybės sritis	Gyvenimo kokybės sritis apibūdinantys rodikliai
<i>MATERIALINĖS SĄLYGOS</i>	Disponuojamosios pajamos, tenkančios vienam namų ūkio nariui, litais per mėnesį
	Pajamų kvintilinis santykis
	Ekvivalentinės piniginės disponuojamosios pajamos pajamų kvintilinėse grupėse, litais per mėnesį
	Materialinis nepriteklus ir skurdo rizika, procentais
	Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, susiduriančių su ekonominiais sunkumais, dalis
	Asmenų, dėl lėšų stokos neturinčių išvardytų ilgalaikio naudojimo daiktų, dalis
	Aprūpinimo būstu nepriteklus
	Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, susiduriančių su būsto problemomis, dalis
<i>PRODUKTYVI VEIKLA</i>	Darbo jėga ir užimtumas
	Nedarbo rodikliai
	Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis šalies ūkyje
	Darbas ir gyvenimo kokybė
<i>SVEIKATA</i>	Vidutinė tikėtina gyvenimo ir sveiko gyvenimo trukmė
	Mirtingumo rodikliai
	Gyventojų nuomonė apie savo sveikatą
	Gyventojai, prirėkę negavę medicininės konsultacijos ar gydymo
<i>ŠVIETIMAS</i>	25–64 metų amžiaus gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą
	Mokymosi visą gyvenimą lygis
<i>LAISVALAIKIS IR SOCIALINIAI RYŠIAI</i>	Žiūrovų skaičius teatruose
	Žiūrovų skaičius kino teatruose
	Kultūros centrai
<i>EKONOMINIS IR FIZINIS SAUGUMAS</i>	Namų ūkių pasiskirstymas pagal būsto išlaikymo naštos dydį
	Užregistruotos nusikalstamos veikos
	Kelių eismo įvykiuose žuvę ir sužeisti žmonės
<i>VALDYMAS IR PAGRINDINĖS TEISĖS</i>	Politinių partijų ir profesinių sąjungų narių skaičius
	Įstaigų teikiamos e. Paslaugos
	Gyventojų (16–74 metų amžiaus) naudojimas internetu ir viešosiomis e. paslaugomis
<i>APLINKOS KOKYBĖ</i>	Teršalų išmetimas į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių
	Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, susiduriančių su išvardytomis problemomis, dalis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis.

Dinaminių eilučių analitinio metodo skaičiavimo formulės

Absoliutinis pokytis – tai rodiklis, kuris parodo reikšmės kitimą absoliutine išraiška. Neigiama rodiklio reikšmė parodo absoliutų sumažėjimą. Grandininis absoliutinis pokytis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\Delta y = y_n - y_{n-1}$$

čia: y_n – vėlesnio laikotarpio dinamikos eilutės lygis;

y_{n-1} – prieš tai buvusio laikotarpio dinamikos eilutės lygis.

Tuo tarpu bazinis absoliutinis pokytis apskaičiuojamas taikant šią formulę:

$$\Delta y = y_n - y_1$$

čia: y_n – n-tojo laikotarpio dinamikos eilutės lygis;

y_1 – pradinio laikotarpio dinamikos eilutės lygis.

Taip pat atliekant gyvenimo kokybės vertinimą, tikslinga lyginti apskričių rodiklius tam tikru laikotarpiu, panaudojant kitimo tempą bei procentinį pokytį.

Kitimo tempas arba didėjimo – mažėjimo tempas – tai rodiklis, parodantis reikšmės pasikeitimą procentine arba koeficientine išraiška. Grandininis kitimo tempas parodo, kokį lygį vėlesnio laikotarpio rodiklis sudaro ankstesnio laikotarpio rodiklio. Pastarasis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$T_{dg} = \frac{y_n}{y_{n-1}} \times 100 \text{ proc.}$$

Tuo tarpu bazinis kitimo tempas apskaičiuojamas taikant šią formulę:

$$T_{db} = \frac{y_n}{y_1} \times 100 \text{ proc.}$$

Bazinis kitimo tempas parodo, kiek pradinio laikotarpio lygio sudaro vėlesnio laikotarpio lygis.

Padidėjimo – sumažėjimo tempas arba procentinis pokytis – tai rodiklis, parodantis reikšmės pasikeitimą procentine išraiška. Jeigu apskaičiuotas rodiklis įgyja neigiamą reikšmę, tuomet fiksuojamas sumažėjimo tempas.

Procentinis pokytis, kuris apskaičiuotas baziniu yra lygus:

$$T_{pb} = \frac{y_n - y_1}{y_1} \times 100 \text{ proc.} \quad (\text{procentine išraiška}) \text{ arba } T_{pb} = T_{db} - 1 \quad (\text{koeficientine išraiška}).$$

išraiška).

Padidėjimo – sumažėjimo tempas, apskaičiuotas grandininiu būdu:

$$T_{pg} = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} \times 100 \text{ proc.} \quad (\text{procentine išraiška}) \text{ arba } T_{pg} = T_{dg} - 1 \quad (\text{koeficientine išraiška}).$$

išraiška).

Dar skaičiuojami vidutiniai dinamikos eilutės analitiniai rodikliai. Vienas iš jų – **vidutinis absoliutinis pokytis**, parodantis, kiek vidutiniškai per vieną laikotarpį padidėja (sumažėja) nagrinėjama reikšmė:

$$\overline{\Delta y} = \frac{y_n - y_1}{n - 1},$$

čia: y_n – paskutinio laikotarpio reikšmė;

y_1 – pirmojo laikotarpio reikšmė;

n – reikšmių arba eilutės lygių skaičius.

Galima apskaičiuoti ir **vidutinį kitimo tempą**, kuris parodo reikšmės pasikeitimą procentais arba koeficientine išraiška, kai reikšmė prilyginama 100 proc. Rodikliui rasti taikoma ši formulė:

$$\overline{T}_d = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \times 100 \text{ proc.}$$

čia: y_n – paskutinio laikotarpio reikšmė;

y_1 – pirmojo laikotarpio reikšmė;

n – reikšmių arba eilutės lygių skaičius.

Modelio santrauka

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,867 ^a	,752	,747	78,50478

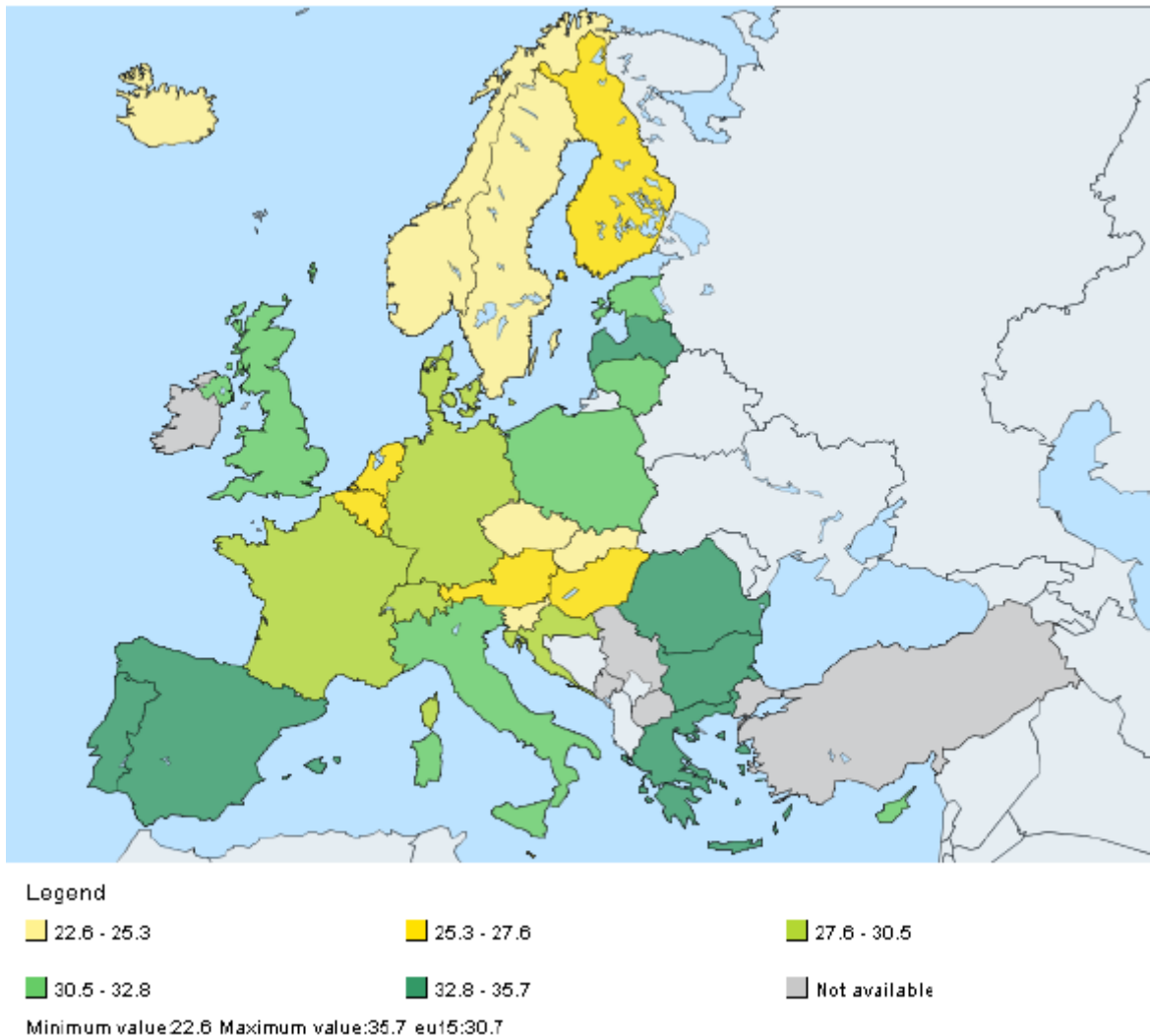
a. Predictors: (Constant), x_įsilavinimas

Vidutinio mėnesinio neto darbo užmokesčio Lietuvos apskrityse dinaminės eilutės

Rodiklis	Apskritis	2009	2010	2011	2012
Procentinis pokytis, grandiniu būdu	<i>Lietuvos Respublika</i>	-2,97	-3,12	2,77	3,51
	Alytaus apskritis	-4,49	-3,40	2,77	2,99
	Kauno apskritis	-2,71	-3,89	3,58	3,32
	Klaipėdos apskritis	-1,29	-3,06	1,61	2,85
	Marijampolės apskritis	-3,19	-1,53	2,02	3,73
	Panevėžio apskritis	-1,83	-3,87	3,81	3,09
	Šiaulių apskritis	-3,19	-3,30	2,05	2,30
	Tauragės apskritis	0,39	-2,42	1,84	3,22
	Telšių apskritis	-5,06	-4,10	2,99	2,49
	Utenos apskritis	-2,40	-6,14	1,89	2,64
	Vilniaus apskritis	-3,48	-2,22	2,49	3,71
Procentinis pokytis, baziniu būdu	<i>Lietuvos Respublika</i>	-2,97	-6,00	-3,39	0,00
	Alytaus apskritis	-4,49	-7,73	-5,18	-2,35
	Kauno apskritis	-2,71	-6,50	-3,15	0,06
	Klaipėdos apskritis	-1,29	-4,31	-2,77	0,00
	Marijampolės apskritis	-3,19	-4,67	-2,74	0,89
	Panevėžio apskritis	-1,83	-5,63	-2,04	0,99
	Šiaulių apskritis	-3,19	-6,39	-4,47	-2,27
	Tauragės apskritis	0,39	-2,04	-0,24	2,98
	Telšių apskritis	-5,06	-8,94	-6,22	-3,89
	Utenos apskritis	-2,40	-8,39	-6,66	-4,20
	Vilniaus apskritis	-3,48	-5,62	-3,26	0,32
Grandinis absoliutus pokytis, Lt	<i>Lietuvos Respublika</i>	-49	-50	43	56
	Alytaus apskritis	-65	-47	37	41
	Kauno apskritis	-43	-60	53	51
	Klaipėdos apskritis	-21	-49	25	45
	Marijampolės apskritis	-43	-20	26	49
	Panevėžio apskritis	-26	-54	51	43
	Šiaulių apskritis	-45	-45	27	31
	Tauragės apskritis	5	-31	23	41
	Telšių apskritis	-78	-60	42	36
	Utenos apskritis	-36	-90	26	37
	Vilniaus apskritis	-65	-40	44	67
Bazinis absoliutus pokytis, Lt	<i>Lietuvos Respublika</i>	-49	-99	-56	0
	Alytaus apskritis	-65	-112	-75	-34
	Kauno apskritis	-43	-103	-50	1
	Klaipėdos apskritis	-21	-70	-45	0
	Marijampolės apskritis	-43	-63	-37	12
	Panevėžio apskritis	-26	-80	-29	14
	Šiaulių apskritis	-45	-90	-63	-32
	Tauragės apskritis	5	-26	-3	38
	Telšių apskritis	-78	-138	-96	-60
	Utenos apskritis	-36	-126	-100	-63
	Vilniaus apskritis	-65	-105	-61	6

Gini koeficientas, ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų

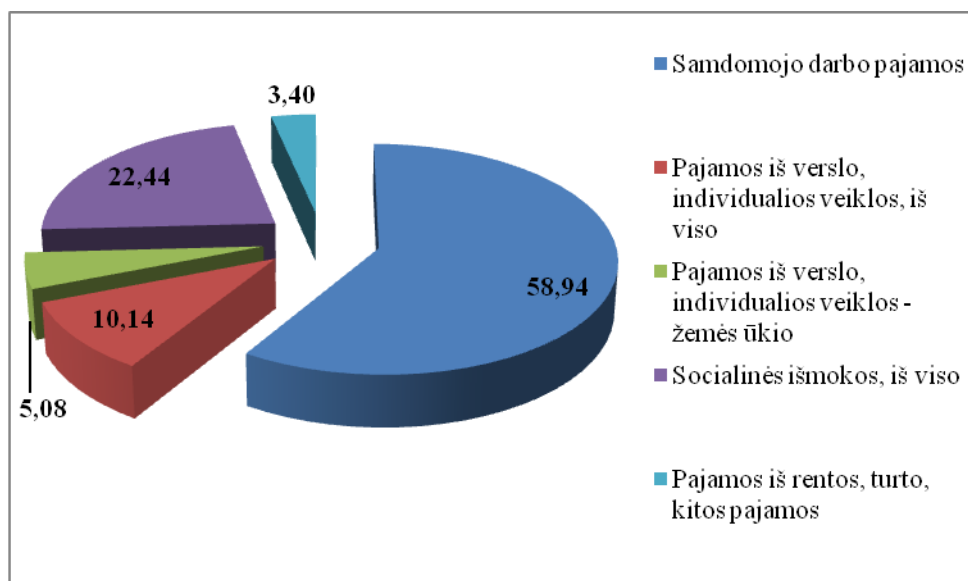

Šaltinis: Eurostat (2014). Gini coefficient of equivalised disposable income (source: SILC). [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-16]. Prieiga per internetą: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tessi190&toolbox=legend>>.

Vidutinių disponuojamųjų pajamų Lietuvos apskrityse dinaminės eilutės

Rodiklis	Apskritis	2009	2010	2011	2012
Procentinis pokytis, grandiniu būdu	Alytaus apskritis	-14,08	-3,13	9,33	6,37
	Kauno apskritis	-13,13	-14,08	18,58	6,27
	Klaipėdos apskritis	-20,76	-2,02	14,78	13,45
	Marijampolės apskritis	0,36	-10,65	17,94	6,92
	Panevėžio apskritis	-19,06	2,05	9,94	6,89
	Šiaulių apskritis	-5,63	-11,59	9,24	8,69
	Tauragės apskritis	-12,98	-15,96	12,45	3,95
	Telšių apskritis	-23,50	-8,09	15,94	3,96
	Utenos apskritis	-8,00	-3,32	6,15	4,46
	Vilniaus apskritis	-11,41	-12,62	13,15	10,12
Procentinis pokytis, baziniu būdu	Alytaus apskritis	-14,08	-16,77	-9,01	-3,21
	Kauno apskritis	-13,13	-25,37	-11,50	-5,95
	Klaipėdos apskritis	-20,76	-22,36	-10,89	1,10
	Marijampolės apskritis	0,36	-10,32	5,76	13,09
	Panevėžio apskritis	-19,06	-17,40	-9,19	-2,93
	Šiaulių apskritis	-5,63	-16,56	-8,85	-0,94
	Tauragės apskritis	-12,98	-26,87	-17,76	-14,52
	Telšių apskritis	-23,50	-29,69	-18,48	-15,25
	Utenos apskritis	-8,00	-11,05	-5,58	-1,37
	Vilniaus apskritis	-11,41	-22,59	-12,41	-3,55
Grandinis absoliutus pokytis, Lt	Alytaus apskritis	-136	-26	75	56
	Kauno apskritis	-161	-150	170	68
	Klaipėdos apskritis	-246	-19	136	142
	Marijampolės apskritis	3	-89	134	61
	Panevėžio apskritis	-195	17	84	64
	Šiaulių apskritis	-54	-105	74	76
	Tauragės apskritis	-144	-154	101	36
	Telšių apskritis	-262	-69	125	36
	Utenos apskritis	-76	-29	52	40
	Vilniaus apskritis	-148	-145	132	115
Bazinis absoliutus pokytis, Lt	Alytaus apskritis	-136	-162	-87	-31
	Kauno apskritis	-161	-311	-141	-73
	Klaipėdos apskritis	-246	-265	-129	13
	Marijampolės apskritis	3	-86	48	109
	Panevėžio apskritis	-195	-178	-94	-30
	Šiaulių apskritis	-54	-159	-85	-9
	Tauragės apskritis	-144	-298	-197	-161
	Telšių apskritis	-262	-331	-206	-170
	Utenos apskritis	-76	-105	-53	-13
	Vilniaus apskritis	-148	-293	-161	-46

Vidutinių disponuojamųjų pajamų struktūra, proc.

Modelio santrauka

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,758 ^a	,575	,567	85,40653

a. Predictors: (Constant), DU

Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, neturinčių ilgalaikio naudojimo daiktų dėl lėšų stokos, dalis proc., 2008 – 2012 m.

		2008	2009	2010	2011	2012
<i>Skalbimo mašina</i>	<i>Lietuvos Respublika</i>	5	4	4	3	3
	Alytaus apskritis	10	9	7	5	5
	Kauno apskritis	3	5	4	3	2
	Klaipėdos apskritis	6	4	4	3	2
	Marijampolės apskritis	5	3	2	1	-
	Panevėžio apskritis	2	2	4	3	3
	Šiaulių apskritis	7	2	2	3	2
	Tauragės apskritis	1	5	2	1	1
	Telšių apskritis	1	0	2	2	2
	Utenos apskritis	7	6	8	6	3
	Vilniaus apskritis	5	5	6	4	5
<i>Automobilis</i>	<i>Lietuvos Respublika</i>	13	15	15	15	15
	Alytaus apskritis	24	15	12	11	11
	Kauno apskritis	7	14	15	15	13
	Klaipėdos apskritis	13	13	17	12	12
	Marijampolės apskritis	12	15	9	16	11
	Panevėžio apskritis	11	13	17	16	17
	Šiaulių apskritis	16	19	14	15	18
	Tauragės apskritis	13	16	14	9	8
	Telšių apskritis	9	12	14	13	11
	Utenos apskritis	12	14	15	13	7
	Vilniaus apskritis	13	15	15	17	20

Gyventojų išsilavinimo, lyginant su atitinkamos amžiaus grupės bendru gyventojų skaičiumi, absoliutus procentinis pokytis baziniu būdu, 2009 – 2012 m.

Išsilavinimo lygis	Apskritis	2009	2010	2011	2012
Žemesnis	<i>Lietuvos Respublika</i>	-0,85	-1,55	-2,56	-2,99
	Alytaus	-0,73	-1,61	-1,19	-1,42
	Kauno	-0,36	-0,26	-1,32	-1,36
	Klaipėdos	0,31	0,11	-1,89	-2,64
	Marijampolės	-1,95	0,06	-2,11	-3,22
	Panevėžio	0,62	-0,97	-1,81	-1,95
	Šiaulių	-2,49	-3,66	-5,03	-5,39
	Tauragės	2,3	4,26	2,29	-2,66
	Telšių	-2,16	-3,55	-3,95	-2,62
	Utenos	-3,87	-4,37	-4,38	-4,22
	Vilniaus	-0,91	-2,65	-3,43	-3,85
Vidutinis	<i>Lietuvos Respublika</i>	0,26	-0,69	-1,11	-1,06
	Alytaus	3,05	-2,11	-2,94	-0,8
	Kauno	-0,05	-2,21	-2,14	-1,43
	Klaipėdos	-1,36	-0,36	-0,69	-2,07
	Marijampolės	0,1	0,46	-2,96	-6,88
	Panevėžio	1,28	1,17	-1,56	-2,64
	Šiaulių	1,23	1,04	-1,05	-0,44
	Tauragės	1,82	0,8	0,96	-1,61
	Telšių	-0,61	-0,31	-2,16	1,11
	Utenos	4,21	2,91	-1,53	0,15
	Vilniaus	-0,5	-1,36	0,12	0,41
Aukščiausias	<i>Lietuvos Respublika</i>	0,58	2,23	3,09	3,74
	Alytaus	-0,67	0,4	0,12	-1,27
	Kauno	-0,9	1,22	2,21	2,84
	Klaipėdos	3,37	6,53	8,17	9,06
	Marijampolės	0,63	-0,42	-1,49	-2,26
	Panevėžio	-2,14	-3,07	-1,65	-0,16
	Šiaulių	-0,56	-0,27	1,43	2,55
	Tauragės	1,27	1,63	1,98	3,25
	Telšių	0,85	2,81	2,03	1,47
	Utenos	1,52	-3,02	-4,8	-1,41
	Vilniaus	1,49	5,05	6,92	7,13

Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose susiduriančiuose su aplinkos poveikio problemomis, absoliutus procentinis pokytis baziniu būdu, 2010 – 2012 m.

Rodikliai	Apskritis	Metai		
		2010	2011	2012
Triukšmas, sklindantis iš gretimų butų, gatvės, pramonės įmonių	<i>Alytaus</i>	-8	6	2
	<i>Kauno</i>	-6	-5	-4
	<i>Klaipėdos</i>	0	-3	-2
	<i>Marijampolės</i>	-6	-5	-6
	<i>Panevėžio</i>	-1	1	0
	<i>Šiaulių</i>	-4	-4	-6
	<i>Tauragės</i>	-9	-5	-7
	<i>Telšių</i>	-2	-4	-1
	<i>Utenos</i>	6	5	5
	<i>Vilniaus</i>	-1	-4	-5
Oro ir aplinkos užterštumas, kurį sukelia eismas ar pramonė	<i>Alytaus</i>	4	5	5
	<i>Kauno</i>	-4	-4	-2
	<i>Klaipėdos</i>	2	7	9
	<i>Marijampolės</i>	-1	1	1
	<i>Panevėžio</i>	0	3	3
	<i>Šiaulių</i>	-3	-1	0
	<i>Tauragės</i>	3	1	0
	<i>Telšių</i>	-4	-5	0
	<i>Utenos</i>	0	6	4
	<i>Vilniaus</i>	-3	-1	-3
Gyvena nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone	<i>Alytaus</i>	-1	-1	-1
	<i>Kauno</i>	-2	-2	-1
	<i>Klaipėdos</i>	-2	-2	-1
	<i>Marijampolės</i>	1	-1	-2
	<i>Panevėžio</i>	-1	0	0
	<i>Šiaulių</i>	-2	0	-2
	<i>Tauragės</i>	-4	-6	-5
	<i>Telšių</i>	1	1	-1
	<i>Utenos</i>	1	3	3
	<i>Vilniaus</i>	-1	-2	-1

Kultūros srities rodiklių, 2008 – 2012 m., proc. pokyčiai

Rodikliai	Apskritis	2009	2010	2011	2012
<i>Meno mėgėjų kolektyvų skaičius</i>	<i>Alytaus</i>	-1,19	-4,20	-15,99	-5,22
	<i>Kauno</i>	0,29	2,71	-24,13	-10,42
	<i>Klaipėdos</i>	-5,68	1,20	-21,13	-9,43
	<i>Marijampolės</i>	0,38	0,00	-28,03	-18,42
	<i>Panevėžio</i>	1,05	4,75	-24,68	-18,08
	<i>Šiaulių</i>	-0,32	-0,32	-15,56	-21,24
	<i>Tauragės</i>	1,12	-3,31	-26,24	12,89
	<i>Telšių</i>	-28,97	48,25	-15,98	-8,80
	<i>Utenos</i>	0,00	-4,16	-20,96	-20,43
	<i>Vilniaus</i>	5,70	-0,87	-26,84	-0,48
<i>Muziejų lankytojų skaičius</i>	<i>Alytaus</i>	-40,12	4,12	-3,96	-8,25
	<i>Kauno</i>	-16,49	-0,19	2,05	-3,11
	<i>Klaipėdos</i>	-26,60	-10,83	-41,43	5,10
	<i>Marijampolės</i>	-15,38	-39,39	5,00	0,00
	<i>Panevėžio</i>	-20,27	-4,24	21,24	-10,95
	<i>Šiaulių</i>	15,71	43,21	-17,24	2,60
	<i>Tauragės</i>	-26,32	35,71	0,00	26,32
	<i>Telšių</i>	-5,56	-27,94	16,33	21,05
	<i>Utenos</i>	12,75	-5,95	1,27	-8,13
	<i>Vilniaus</i>	3,33	-2,15	12,77	6,90
<i>Išleista spaudos vienetų</i>	<i>Alytaus</i>	0,00	6,67	-18,75	15,38
	<i>Kauno</i>	-11,29	-7,27	-13,73	-6,82
	<i>Klaipėdos</i>	-17,39	0,00	0,00	-10,53
	<i>Marijampolės</i>	-15,79	-25,00	16,67	-14,29
	<i>Panevėžio</i>	-5,26	-16,67	-6,67	-7,14
	<i>Šiaulių</i>	-16,13	-7,69	4,17	-12,00
	<i>Tauragės</i>	-10,00	22,22	-9,09	0,00
	<i>Telšių</i>	27,27	-21,43	9,09	0,00
	<i>Utenos</i>	-6,25	0,00	6,67	-12,50
	<i>Vilniaus</i>	-9,09	-7,27	-6,86	1,05

Materialinių sąlygų indekso rodiklių normuotos reikšmės, koeficientu

Rodiklis	Apskritis	Normuotos rodiklių reikšmės				
		2008	2009	2010	2011	2012
<i>Vidutinės disponuojamosios pajamos</i>	Alytaus	0,15	0,11	0,10	0,12	0,14
	Kauno	0,22	0,18	0,13	0,18	0,20
	Klaipėdos	0,21	0,14	0,13	0,17	0,21
	Marijampolės	0,11	0,11	0,08	0,12	0,14
	Panevėžio	0,16	0,11	0,11	0,14	0,16
	Šiaulių	0,15	0,13	0,10	0,12	0,14
	Tauragės	0,19	0,15	0,10	0,13	0,14
	Telšių	0,19	0,12	0,10	0,13	0,14
	Utenos	0,14	0,12	0,11	0,13	0,14
	Vilniaus	0,24	0,20	0,16	0,20	0,23
<i>Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt</i>	Alytaus	0,07	0,06	0,06	0,06	0,07
	Kauno	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04
	Klaipėdos	0,06	0,06	0,05	0,06	0,06
	Marijampolės	0,07	0,06	0,06	0,06	0,07
	Panevėžio	0,04	0,03	0,03	0,03	0,04
	Šiaulių	0,05	0,04	0,04	0,04	0,05
	Tauragės	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
	Telšių	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
	Utenos	0,06	0,05	0,04	0,05	0,05
	Vilniaus	0,05	0,05	0,04	0,04	0,05
<i>Asmenys susiduriantys su ekonominiais sunkumais, proc.</i>	Alytaus	0,53	0,45	0,38	0,31	0,36
	Kauno	0,65	0,58	0,41	0,41	0,39
	Klaipėdos	0,61	0,44	0,26	0,28	0,29
	Marijampolės	0,59	0,52	0,41	0,32	0,41
	Panevėžio	0,78	0,70	0,36	0,37	0,37
	Šiaulių	0,68	0,60	0,32	0,45	0,43
	Tauragės	0,55	0,45	0,47	0,34	0,41
	Telšių	0,54	0,44	0,32	0,10	0,28
	Utenos	0,50	0,42	0,24	0,43	0,46
	Vilniaus	0,64	0,51	0,37	0,39	0,37
<i>Asmenys neturintys ilgalaikio naudojimo daiktų</i>	Alytaus	0,75	0,84	0,89	0,91	0,91
	Kauno	0,96	0,89	0,89	0,89	0,92
	Klaipėdos	0,89	0,90	0,87	0,92	0,93
	Marijampolės	0,90	0,89	0,96	0,90	0,96
	Panevėžio	0,94	0,92	0,87	0,89	0,88
	Šiaulių	0,85	0,87	0,91	0,89	0,88
	Tauragės	0,93	0,87	0,91	0,96	0,97
	Telšių	0,96	0,95	0,91	0,92	0,94
	Utenos	0,89	0,88	0,85	0,89	0,96
	Vilniaus	0,89	0,88	0,87	0,87	0,83
<i>Individualių lengvųjų automobilių skaičius tenkantis 1000 gyventojų</i>	Alytaus	0,61	0,65	0,68	0,71	0,75
	Kauno	0,62	0,66	0,68	0,71	0,75
	Klaipėdos	0,64	0,66	0,67	0,70	0,73
	Marijampolės	0,70	0,76	0,80	0,85	0,93
	Panevėžio	0,61	0,67	0,69	0,72	0,76
	Šiaulių	0,50	0,54	0,58	0,61	0,65
	Tauragės	0,65	0,71	0,75	0,78	0,83
	Telšių	0,58	0,62	0,64	0,68	0,72
	Utenos	0,60	0,66	0,69	0,73	0,78
	Vilniaus	0,55	0,58	0,59	0,61	0,64

Sveikatos indekso rodiklių normuotos reikšmės, koeficientu

Rodikliai	Apskritis	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, m.</i>	Alytaus	0,33	0,42	0,46	0,48	0,49
	Kauno	0,42	0,48	0,51	0,53	0,58
	Klaipėdos	0,41	0,46	0,49	0,49	0,56
	Marijampolės	0,38	0,43	0,45	0,49	0,48
	Panevėžio	0,37	0,45	0,45	0,49	0,49
	Šiaulių	0,34	0,41	0,41	0,47	0,49
	Tauragės	0,32	0,35	0,30	0,38	0,47
	Telšių	0,36	0,43	0,49	0,47	0,50
	Utenos	0,22	0,37	0,38	0,41	0,39
	Vilniaus	0,38	0,46	0,49	0,51	0,52
<i>Kūdikų mirtingumo rodiklis, asmenys</i>	Alytaus	0,09	-0,10	0,72	0,62	0,66
	Kauno	0,64	0,50	0,67	0,61	0,92
	Klaipėdos	0,74	0,84	0,70	0,67	0,86
	Marijampolės	0,54	0,56	0,64	0,80	0,87
	Panevėžio	0,52	0,84	0,76	0,84	0,86
	Šiaulių	0,41	0,36	0,37	0,90	0,86
	Tauragės	0,62	0,70	0,23	0,04	0,81
	Telšių	0,40	0,51	0,56	0,52	0,53
	Utenos	0,57	1,04	0,84	0,63	0,46
	Vilniaus	0,78	0,62	0,77	0,76	0,73
<i>Bendrasis mirtingumo rodiklis, asmenys</i>	Alytaus	-0,20	-0,06	-0,22	-0,17	-0,32
	Kauno	0,05	0,12	0,05	0,07	0,04
	Klaipėdos	0,17	0,21	0,17	0,09	0,17
	Marijampolės	-0,01	-0,05	-0,10	-0,08	-0,17
	Panevėžio	-0,27	-0,20	-0,25	-0,24	-0,25
	Šiaulių	-0,10	-0,03	-0,15	-0,13	-0,24
	Tauragės	-0,17	-0,17	-0,35	-0,32	-0,24
	Telšių	0,16	0,14	0,16	0,04	0,09
	Utenos	-0,64	-0,58	-0,63	-0,63	-0,66
	Vilniaus	0,12	0,24	0,22	0,28	0,24

Išsimokslinimo indekso rodiklių normuotos reikšmės, koeficientu

Rodikliai	Apskritis	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Žemesnis (ISCED 0, 1, 2)</i>	Alytaus	0,04	0,01	-0,02	0,00	-0,01
	Kauno	0,01	0,00	0,00	-0,04	-0,04
	Klaipėdos	0,04	0,05	0,04	-0,03	-0,05
	Marijampolės	0,15	0,08	0,15	0,07	0,03
	Panevėžio	0,13	0,15	0,09	0,06	0,06
	Šiaulių	0,26	0,17	0,13	0,08	0,06
	Tauragės	0,25	0,33	0,40	0,33	0,15
	Telšių	0,25	0,17	0,12	0,11	0,16
	Utenos	0,20	0,07	0,05	0,05	0,05
	Vilniaus	0,05	0,01	-0,05	-0,08	-0,09
	<i>Vidutinis (ISCED 3, 4)</i>	Alytaus	0,72	0,76	0,69	0,67
Kauno		0,43	0,43	0,40	0,40	0,41
Klaipėdos		0,51	0,49	0,50	0,50	0,48
Marijampolės		0,71	0,71	0,72	0,66	0,61
Panevėžio		0,61	0,63	0,63	0,59	0,57
Šiaulių		0,60	0,62	0,62	0,58	0,59
Tauragės		0,67	0,70	0,68	0,69	0,65
Telšių		0,60	0,59	0,60	0,57	0,62
Utenos		0,55	0,61	0,59	0,52	0,55
Vilniaus		0,36	0,35	0,34	0,36	0,37
<i>Aukščiausias (ISCED 5, 6)</i>		Alytaus	0,21	0,19	0,22	0,22
	Kauno	0,59	0,56	0,62	0,65	0,67
	Klaipėdos	0,30	0,40	0,49	0,54	0,56
	Marijampolės	0,10	0,11	0,08	0,05	0,03
	Panevėžio	0,31	0,25	0,23	0,27	0,31
	Šiaulių	0,24	0,22	0,23	0,28	0,31
	Tauragės	0,02	0,05	0,07	0,08	0,11
	Telšių	0,11	0,13	0,19	0,16	0,15
	Utenos	0,41	0,45	0,32	0,27	0,37
	Vilniaus	0,67	0,72	0,82	0,87	0,88

Aplinkos kokybės indekso rodiklių normuotos reikšmės, koeficientu

Rodikliai	Apskritis	2009	2010	2011	2012
<i>Triukšmas, sklindantis iš gretimų butų, gatvės, pramonės įmonių</i>	Alytaus	0,74	1,09	0,48	0,65
	Kauno	0,52	0,78	0,74	0,70
	Klaipėdos	0,52	0,52	0,65	0,61
	Marijampolės	0,70	0,96	0,91	0,96
	Panevėžio	0,91	0,96	0,87	0,91
	Šiaulių	0,83	1,00	1,00	1,09
	Tauragės	0,70	1,09	0,91	1,00
	Telšių	0,83	0,91	1,00	0,87
	Utenos	1,17	0,91	0,96	0,96
	Vilniaus	0,57	0,61	0,74	0,78
<i>Oro ir aplinkos užterštumas, kurį sukelia eismas ar pramonė</i>	Alytaus	1,08	0,92	0,88	0,88
	Kauno	0,40	0,56	0,56	0,48
	Klaipėdos	0,48	0,40	0,20	0,12
	Marijampolės	0,80	0,84	0,76	0,76
	Panevėžio	0,84	0,84	0,72	0,72
	Šiaulių	0,96	1,08	1,00	0,96
	Tauragės	1,04	0,92	1,00	1,04
	Telšių	0,52	0,68	0,72	0,52
	Utenos	1,12	1,12	0,88	0,96
	Vilniaus	0,44	0,56	0,48	0,56
<i>Gyvena nusikaltimais, smurtu, vandalizmu garsėjančiame rajone</i>	Alytaus	1,33	1,50	1,50	1,50
	Kauno	0,33	0,67	0,67	0,50
	Klaipėdos	0,33	0,67	0,67	0,50
	Marijampolės	1,33	1,17	1,50	1,67
	Panevėžio	0,67	0,83	0,67	0,67
	Šiaulių	1,17	1,50	1,17	1,50
	Tauragės	0,67	1,33	1,67	1,50
	Telšių	0,50	0,33	0,33	0,67
	Utenos	1,67	1,50	1,17	1,17
	Vilniaus	0,17	0,33	0,50	0,33

Kultūros išsivystymo indekso rodiklių normuotos reikšmės, koeficientu

Rodikliai	Apskritis	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Meno mėgėjų kolektyvų skaičius, vnt.</i>	Alytaus	0,34	0,34	0,32	0,23	0,21
	Kauno	0,92	0,92	0,95	0,68	0,59
	Klaipėdos	0,37	0,34	0,34	0,23	0,19
	Marijampolės	0,23	0,23	0,23	0,11	0,06
	Panevėžio	0,87	0,88	0,93	0,65	0,50
	Šiaulių	0,82	0,81	0,81	0,65	0,47
	Tauragės	0,24	0,24	0,23	0,12	0,16
	Telšių	0,32	0,17	0,35	0,26	0,22
	Utenos	0,50	0,50	0,47	0,33	0,22
	Vilniaus	0,67	0,72	0,71	0,47	0,47
<i>Muziejų lankytojų skaičius, tūkst.</i>	Alytaus	0,09	0,05	0,06	0,05	0,05
	Kauno	0,40	0,33	0,33	0,34	0,33
	Klaipėdos	0,48	0,35	0,31	0,18	0,19
	Marijampolės	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01
	Panevėžio	0,09	0,07	0,06	0,08	0,07
	Šiaulių	0,08	0,09	0,14	0,11	0,12
	Tauragės	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
	Telšių	0,04	0,04	0,02	0,03	0,04
	Utenos	0,09	0,10	0,09	0,09	0,09
	Vilniaus	0,62	0,64	0,62	0,70	0,75
<i>Išleista spaudos vienetų, vnt.</i>	Alytaus	0,29	0,29	0,31	0,23	0,29
	Kauno	1,63	1,43	1,31	1,11	1,03
	Klaipėdos	0,51	0,40	0,40	0,40	0,34
	Marijampolės	0,40	0,31	0,20	0,26	0,20
	Panevėžio	0,40	0,37	0,29	0,26	0,23
	Šiaulių	0,74	0,60	0,54	0,57	0,49
	Tauragės	0,14	0,11	0,17	0,14	0,14
	Telšių	0,17	0,26	0,17	0,20	0,20
	Utenos	0,31	0,29	0,29	0,31	0,26
	Vilniaus	3,31	3,00	2,77	2,57	2,60

Gyvenimo kokybės indeksai, koeficientu

Apskritis	Indeksas	2008	2009	2010	2011	2012
Alytaus	<i>Materialinių sąlygų indeksas (I_{MS}) × 0,30</i>	0,42	0,42	0,42	0,42	0,45
Kauno		0,50	0,47	0,43	0,45	0,46
Klaipėdos		0,48	0,44	0,40	0,43	0,44
Marijampolės		0,47	0,47	0,46	0,45	0,50
Panevėžio		0,51	0,48	0,41	0,43	0,44
Šiaulių		0,44	0,44	0,39	0,42	0,43
Tauragės		0,47	0,44	0,45	0,45	0,48
Telšių		0,46	0,43	0,40	0,37	0,42
Utenos		0,44	0,42	0,39	0,44	0,48
Vilniaus		0,48	0,44	0,40	0,42	0,42
Alytaus		<i>Aplinkos kokybės indeksas (I_{AK}) × 0,18</i>	1,03	1,05	1,17	0,96
Kauno	0,41		0,42	0,67	0,66	0,56
Klaipėdos	0,40		0,44	0,53	0,51	0,41
Marijampolės	0,89		0,95	0,99	1,06	1,13
Panevėžio	0,76		0,81	0,88	0,75	0,77
Šiaulių	0,93		0,99	1,20	1,06	1,19
Tauragės	0,75		0,80	1,12	1,20	1,18
Telšių	0,57		0,61	0,64	0,68	0,69
Utenos	1,33		1,32	1,18	1,00	1,03
Vilniaus	0,35		0,39	0,50	0,57	0,56
Alytaus	<i>Išsimokslinimo indeksas (I_I) × 0,14</i>		0,32	0,32	0,30	0,29
Kauno		0,35	0,33	0,34	0,34	0,35
Klaipėdos		0,28	0,31	0,35	0,34	0,33
Marijampolės		0,31	0,30	0,31	0,26	0,22
Panevėžio		0,35	0,34	0,31	0,31	0,31
Šiaulių		0,36	0,34	0,32	0,31	0,32
Tauragės		0,31	0,36	0,38	0,36	0,30
Telšių		0,32	0,30	0,30	0,28	0,31
Utenos		0,39	0,38	0,32	0,28	0,32
Vilniaus		0,36	0,36	0,37	0,39	0,39
Alytaus		<i>Kultūros išsivystymo indeksas (I_{KI}) × 0,08</i>	0,24	0,23	0,23	0,17
Kauno	0,99		0,90	0,87	0,71	0,65
Klaipėdos	0,45		0,36	0,35	0,27	0,24
Marijampolės	0,22		0,19	0,15	0,13	0,09
Panevėžio	0,45		0,44	0,42	0,33	0,27
Šiaulių	0,55		0,50	0,50	0,45	0,36
Tauragės	0,13		0,12	0,13	0,09	0,10
Telšių	0,18		0,16	0,18	0,16	0,15
Utenos	0,30		0,29	0,28	0,25	0,19
Vilniaus	1,55		1,47	1,38	1,26	1,29
Alytaus	<i>Sveikatos indeksas (I_S) × 0,30</i>		0,08	0,09	0,32	0,31
Kauno		0,37	0,37	0,41	0,41	0,51
Klaipėdos		0,44	0,50	0,45	0,42	0,53
Marijampolės		0,31	0,32	0,33	0,40	0,39
Panevėžio		0,21	0,37	0,32	0,37	0,37
Šiaulių		0,22	0,25	0,21	0,41	0,37
Tauragės		0,26	0,29	0,06	0,04	0,35
Telšių		0,30	0,36	0,40	0,34	0,37
Utenos		0,05	0,28	0,20	0,14	0,07
Vilniaus		0,42	0,44	0,49	0,52	0,50

Bendras gyvenimo kokybės indeksas Lietuvos apskrityse 2008 – 2012 m., proc.

Apskritys	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Alytaus</i>	39,92	40,58	49,48	44,90	45,51
<i>Kauno</i>	46,33	44,44	49,02	47,92	49,39
<i>Klaipėdos</i>	42,47	43,54	42,78	41,32	43,24
<i>Marijampolės</i>	45,53	46,22	47,26	49,48	51,01
<i>Panevėžio</i>	43,65	48,31	45,53	44,27	44,50
<i>Šiaulių</i>	46,10	46,98	48,03	52,08	52,80
<i>Tauragės</i>	40,84	42,48	41,98	42,06	51,22
<i>Telšių</i>	39,10	40,23	41,21	38,95	41,76
<i>Utenos</i>	46,42	52,62	45,57	41,53	40,94
<i>Vilniaus</i>	50,83	50,40	52,24	53,98	53,49